

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ
ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞMELERİNDE
SPORUN ETKİLERİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Gonca KORUCU AYTAN

Ankara
Haziran, 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ
ANABİLİM DALI

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞMELERİNDE
SPORUN ETKİLERİ

DOKTORA TEZİ

Gonca KORUCU AYTAN

Danışman: Prof. Dr. A. Azmi YETİM

Ankara
Haziran, 2010

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Gonca KORUCU AYTAN'nın **“Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmelerinde Sporun Etkileri”** başlıklı tezi 9 Haziran 2010 tarihinde, jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. A. Azmi Yetim

.....

Üye: Prof. Dr. Faik İmamoğlu

.....

Üye: Prof. Dr. Güner Ekenci

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. İ. Fatih Yenel

.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Hakan Sunay

.....

ÖN SÖZ

Sporun, ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde etkileri konulu doktora tezim, uzun soluklu bir çalışma sürecinin sonunda tamamlanmıştır. Bu çalışmanın tamamlanma süreci birçok aşamadan oluşmuştur. Her aşamanın geçilmesinde birçok kişinin yardımları ve destekleri olmuştur.

Sosyalleşme ve spor ile sosyalleşme konulu anket sorularının hazırlanmasında ve geliştirilmesi aşamasında, anket taslağını ve tezimi sabırla okuyan ve değerlendiren, Yrd. Doç. Dr. Recep Cengiz'e, Yrd. Doç. Dr. Rıza Sam'a, Prof. Dr. Faik İmamoğlu'na; anket taslağının imla ve ifade hatalarını kontrol eden Türkçe öğretmeni Hüseyin Öztürk'e, İstatistiksel analizlerin yapılmasında yardımcı olan Mustafa Yetiş'e, anket formunu Denizli il merkezindeki ortaöğretim okullarında, uygularken bana destek olan ve ismini şu an sayamadığım bütün öğretmen arkadaşlarıma ve okul yöneticilerine; tez izleme jürimde bulunan, tez izleme raporlarını sabırla okuyan ve tezin oluşumunda olumlu katkılar sunan Yrd. Doç. Dr. İ.Fatih Yenel'e, Yrd. Doç. Dr. Hakan Sunay'a, ve Prof. Dr. Güner Ekenci'ye teşekkür ediyorum.

Tez konumun belirlenmesinden tezin bitimine kadar benden her türlü desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. A. Azmi Yetim'e, doktora süresince her zaman yanımda olan sevgili eşim Özgen Aytan'a ve annem Ayşe Korucu'ya sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Saygılarımla...

Gonca KORUCU AYTAN

ÖZET

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞMELERİNDE SPORUN ETKİLERİ

KORUCU AYTAN, Gonca

Doktora, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. A. Azmi YETİM

Haziran-2010, 153 sayfa

Bu araştırmanın amacını, ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde sporun, etkileri, öğrencilerinin spor aktiviteleri ile sosyalleşme süreçlerinde meydana gelen değişimin ortaya çıkarılması, spor ve spor aktivitelerinin ortaöğretim öğrencilerin sosyalleşmesi üzerinde etkisinin olup olmadığı oluşturmaktadır.

Araştırma grubunu, 2008–2009 eğitim ve öğretim yılında Denizli il merkezinde bulunan 8 Genel Lise, 1 Fen Lisesi, 3 Anadolu Lisesi ile 2 Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi ve 2 Ticaret ve Meslek Liselerinden oluşan toplam 16 ortaöğretimde öğrenim gören 850 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenciler 9. 10. ve 11. sınıflarda rasgele (random) yöntemle seçilmişlerdir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak üç bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. **Anket formunun birinci bölümü**, öğrencilerin kişisel bilgi ve özelliklerini içeren 18 sorudan; **ikinci bölümü**, sosyalleşme kavramının ortaya çıkarılmasını amaçlayan 34 sorudan; **üçüncü bölümü** ise spor ile birlikte sosyalleşme kavramının ortaya çıkmasına yardım edecek 35 sorudan meydana gelmiştir.

Soru kâğıdının hazırlanmasında kapalı uçlu soru tipi ile birlikte 5’li likert tipi soru ölçeği kullanılmıştır. Araştırmamızda kullanmış olduğumuz likert ölçeği puanlaması için “1:*Kesinlikle Katılmıyorum*”, “2:*Katılmıyorum*”, “3:*Kararsızım*”, “4:*Katılıyorum*”, “5:*Kesinlikle Katılıyorum*” şeklindedir. Araştırmada kullanılan sosyalleşme ölçeği oluşmuştur. Bunların hazırlanması ise Hacettepe kişilik envanteri, sosyotropi otonomi ölçeği, sosyal karşılaştırma ölçeği, sosyal tanıma anketi, kendini tanımlama envanteri, kişisel bilgi formu gibi daha önce birçok kereler kullanılmış ölçeklerden yararlanılarak sosyalleşme ölçeği oluşturulmuştur.

Anket 45 gün ara ile 35 lise öğrencisine uygulanması sonucu elde edilen test tekrar test yöntemine göre; sosyalleşme ölçeğimizin güvenilirliği (Cronbach Alfa) $\alpha=0.739$ ile oldukça güvenilir olduğu, spor ile sosyalleşme ölçeğimizin güvenilirliği $\alpha=0.802$ ile yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğunu ve genel olarak sorularımızın güvenilirliği $\alpha = 0.846$ ile yüksek derecede güvenilir çıkmıştır.

Verilerin analizleri için ikili karşılaştırmalarda Mann-Whitney U Testi ve çoklu karşılaştırmalar için Kruskal-Wallis Test ve Korelasyon Testi analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Çoklu karşılaştırmalarda Kruskal-Wallis Testi Analizinde sonuçların anlamlı farkın çıktığı durumlarda ortalama sırası(RANK)'na bakılarak farklılık incelenmiştir.

Araştırma sonucunda; Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre sosyalleşme ve spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve fen lisesinde okuyan öğrencilerin en yüksek sosyalleşme düzeyine sahip olduğu gözükmemektedir. En düşük sosyalleşme düzeyi okul türüne göre teknik lisede okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Erkek ve kız öğrencilerin sosyalleşme ve spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır. Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve düzeyi en yüksek olanların sayısal bölümde okuyanların olduğu gözükmemektedir. En düşük sosyalleşme düzeyine sahip bölüm, teknik bölümlerde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. En uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve sosyalleşme düzeyi en yüksek olanların en uzun yaşanan yerin il merkezleri olduğu görülmektedir. En düşük sosyalleşme seviyesi en uzun süre kasaba'da yaşayanlardır. Birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sosyalleşme, Ortaöğretim Öğrencileri.

ABSTRACT

THE EFFECT OF SPORTS ON SOCIAL INTERACTION OF HIGH SCHOOL STUDENTS

KORUCU AYTAN, Gonca

Doctorate of Philosophy, Physical Education and Sport Teaching Program

Supervisor: Professor, A.Azmi YETİM

June-2010, 153 pace

The aim of this study is to examine the effects of sports by high school students on their social interaction and investigates how this interaction leads to a change in their social skills and whether sports plays a role on individuals' ability to deal with social phenomenon.

We examined data from a sample of 821 high school students from 16 high schools (9 General high schools, 3 Anatolian high schools, 2 engineering-based vocational high schools and 2 commerce-based vocational high schools) in the city of Denizli in Turkey registered during the school year of 2008-2009. Students from 9th, 10th and 11th grade were selected randomly.

The Survey used in the study has three parts. The first part includes 18 questions related to the personal characteristics of the students; the second part includes 34 questions related to the level of social interaction, and the third part includes 35 questions related to the level of social interaction as a result of engagement in sports.

We used a closed-ended question type as well as 5 option Likert scale for the questionnaire. A Likert scale is the simplest and the most widely used scale in survey research. The format of a typical five-level Likert item used in this study follows:

1. Strongly disagree, 2. Disagree, 3. Undecided, 4. Agree, 5. Strongly Agree

The questionnaire consists of 69 questions. Several widely-used sociological scales such as Hacettepe personality inventory, sociotropy autonomy scale, social

comparison scale, social learning survey, self-report inventory, self-knowledge forms were utilized to prepare the questionnaire.

The survey was administered in 45 day increments to 35 high school students using a test-retest method with a correlation coefficient of $r=.80$. The reliability coefficients for this study produced an excellent Cronbach's Alpha of 0.846 for the overall questions and $\alpha=0.739$ for the level of social interaction, $\alpha=0.802$ for the level of social interaction as a result of engagement in sports.

The Mann-Whitney U test is used for paired comparisons. On performance of multiple comparisons, Kruskal-Wallis Test was used in conjunction with Correlation tests. P value of 0.05 is determined for the analysis. However, when the differences are large as a result of the Kruskal-Wallis Test, the ranking method was applied to the overall dataset.

There was a difference in the level of social interaction by high school type. Students who attend the science high schools (advanced placement high schools) had the highest level of social interaction. The lowest level of social interaction was among students who attend vocational high schools. There was a significant gender difference in the level of social interaction. The type of track (science, humanities, technical) high school students choose also had a significant affect on the level of social interaction. Students on the science track had the highest level of social interaction. Students on the technical track had the lowest level of social interaction. Time spent in residence had a significant affect on the social interaction. City residents had a higher level of interaction than town residents. There was not a significant difference in the level of social interaction among freshmen than seniors. Since there was no significant mean rank difference, we did not further investigate.

Key words: Sports, Social Interaction, High School Students.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	I
ÖN SÖZ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	X
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6. Tanımlar.....	5
BÖLÜM II.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
2.1. Spor	6
2.1.1. Spor Kavramı	6
2.1.2. Sosyal Bir Olgu Olarak Spor	8
2.1.3. Sporun Temel Amaç ve Fonksiyonları	12
2.1.4. Spora Katılımı Etkileyen Faktörler	18
2.2. Sosyalleşme	22
2.2.1. Sosyalleşme Kavramı	22
2.2.2. Sosyalleşmenin Özellikleri	26
2.2.3. Sosyalleşmenin Fonksiyonları	27
2.2.4. Sosyalleşme Süreci	29
2.2.5. Sosyalleşme Sürecine Etki Eden Faktörler	31
2.2.5.1. Aile.....	32
2.2.5.2. Okul ve Eğitim	37
2.2.5.3. Arkadaş Grupları	39
2.2.5.4. Toplumsal Çevre	42
2.2.5.5. Kitle İletişim Araçları.....	43
2.3. Spor ve Sosyalleşme.....	44
2.3.1. Spor ve Sosyalleşme İlişkisi.....	44
2.3.2. Sporun Sosyalleşmedeki Yeri ve Önemi.....	48
2.3.3. Sosyalleşmenin Eğitim Üzerine Etkileri	53
2.3.4. Sosyalleşmenin Gençlik Üzerine Etkileri	58
2.3.5. Spor Eğitiminin Gençliğin Sosyalleşmesindeki Etkileri.....	60

2.4. Gençlik.....	65
2.4.1. Gençliğin Tanımı.....	65
2.4.2. Gençliğin Özellikleri	68
2.4.3. Ergenlik Dönemi	70
2.4.4. Ergenlik Dönemi Özellikleri	71
2.4.4.1. Fiziksel Gelişim Özellikleri.....	74
2.4.4.2. Zihinsel Gelişim Özellikleri.....	75
2.4.4.3. Kişilik Gelişimi Özellikleri.....	76
2.4.5. Ergenlik ve Olgunlaşma.....	79
2.4.6. Gençlik Dönemi ve Spor	80
2.5. İlgili Araştırmalar.....	83
 BÖLÜM III.....	 91
YÖNTEM.....	91
3.1. Araştırmanın Modeli.....	91
3.2. Evren ve Örneklem.....	91
3.3. Verilerin Toplanması.....	93
3.4. Verilerin Analizi.....	93
3.5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği.....	94
 BÖLÜM IV.....	 96
BULGULAR VE YORUMLAR.....	96
4.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri.....	96
4.1.1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	96
4.1.2. Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	96
4.1.3. Araştırmaya Katılanların Ortaöğretim Türlerine Göre Dağılımı.....	97
4.1.4. Araştırmaya Katılanların Okudukları Alan Gruplarına Göre Dağılımı.....	97
4.1.5. Araştırmaya Katılanların Annesinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	98
4.1.6. Araştırmaya Katılanların Babasının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	98
4.1.7. Araştırmaya Katılanların Annesinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....	99
4.1.8. Araştırmaya Katılanların Babalarının Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....	99
4.1.9. Araştırmaya Katılanların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı....	100
4.1.10. Araştırmaya Katılanların En Uzun İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı.....	100
4.2. Araştırmaya Katılanların İlgi Alanlarına İlişkin Sorular	101
4.2.1. Araştırmaya Katılanların Spor Yapmalarına Göre Dağılımı ..	101

4.2.2. Araştırmaya Katılanların İlgilendiği Branş Türüne Göre Dağılımı.....	101
4.2.3. İlgilenilen Spor Branşlarının Yapılma Sıklığına Göre Dağılımı	102
4.2.4. İlgilenilen Spor Branşlarının Yapılma Durumuna Göre Dağılımı.....	102
4.2.5. Araştırmaya Katılanların Belirli Bir Spor Branşı ile İlgilenme Amaçlarına Göre Dağılımı.....	103
4.2.6. Araştırmaya Katılanları İlgilendikleri Spor Branşını Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı	104
4.2.7. Araştırmaya Katılanların İlgi Alanlarına İlişkin Dağılımı.....	104
4.2.8. Katılımcıların Tiyatro ve Sinema Gibi Eğlencelere Kiminle Gittiklerine İlişkin Dağılımı.....	105
4.2.9. Araştırmaya Katılanların Okudukları Kitap Türüne Göre Dağılımı	105
4.2.10. Araştırmaya Katılanların İzledikleri Film Türüne Göre Dağılımı.....	106
4.3. Sosyalleşme İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi.....	107
4.4. Spor ve Sosyalleşme İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi.....	109
4.5. Normallik Sınaması.....	110
4.5.1. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okudukları Lise Türüne Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesi.....	111
4.5.2. Cinsiyetlerine Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	112
4.5.3. Öğrencilerin Okudukları Bölümlere Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesi.....	113
4.5.4. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Okudukları Ortaöğretim Türüne Göre Spor İle Sosyalleşme Düzeyleri Arasında Fark Vardır.....	114
4.5.5. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Spor İle Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	115
4.5.6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin En Uzun Yaşadıkları Yerlere Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi....	116
4.5.7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerden Birinci Sınıf Olan Öğrenciler İle Üst Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi.....	118
BÖLÜM V.....	119
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
5.1. Sonuçlar.....	129
5.2. Öneriler.....	130
KAYNAKLAR.....	131
EKLER.....	149
EK-1. Anket Formu	149

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Denizli İl Merkezindeki Ortaöğretim Okullarındaki Öğrenci Sayıları...	91
Tablo 2: Araştırma Grubundaki Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrenci Sayıları..	92
Tablo 3: Araştırmanın Güvenirliği.....	95
Tablo 4: Cinsiyete Göre Dağılımı.....	96
Tablo 5: Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	96
Tablo 6: Ortaöğretim Türlerine Göre Dağılımı.....	97
Tablo 7: Katılımcıların Okudukları Alan Gruplarına Göre Dağılımı.....	97
Tablo 8: Annenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	98
Tablo 9: Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı.....	98
Tablo 10: Annenin Meslek Durumuna Göre Dağılımı.....	99
Tablo 11: Babanın Meslek Gruplarına Göre Dağılımı.....	99
Tablo 12: Araştırmaya Katılanların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı.....	100
Tablo 13: En Uzun İkamet Edilen Yere Göre Dağılımı.....	100
Tablo 14: Spor Yapma Durumuna Göre Dağılımı.....	101
Tablo 15: İlgilenilen Spor Branşına Göre Dağılımı.....	101
Tablo 16: İlgilenilen Spor Branşının Yapılma Sıklığına Göre Dağılımı.....	102
Tablo 17: İlgilenilen Spor Branşlarının Yapılma Durumuna Göre Dağılımı.....	102
Tablo 18: Katılımcıların Belirli Bir Spor Branşı İle İlgilenme Amaçlarına Göre Dağılımı.....	103
Tablo 19: Katılımcıların İlgilendikleri Spor Branşını Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı.....	104
Tablo 20: Katılımcıların İlgili Alanlarına İlişkin Dağılımı.....	104
Tablo 21: Katılımcıların Tiyatro ve Sinema Gibi Eğlencelere Kiminle Gittiklerine İlişkin Dağılımı.....	105
Tablo 22: Katılımcıların Okudukları Kitap Türüne Göre Dağılımı.....	105
Tablo 23: Katılımcıların İzledikleri Film Türlerine Göre Dağılımı.....	106
Tablo 24: Sosyalleşme İle İlgili Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler..	107
Tablo 25: Spor ve Sosyalleşme İle İlgili Değişkenle İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	109
Tablo 26: Normallik Sınaması.....	110
Tablo 27: Ortaöğretim Türüne Göre Sosyalleşme Düzeylerinin Rankı.....	111
Tablo 28: Ortaöğretim Türü-Sosyalleşme Kruskal Wallis Sonuçları.....	111
Tablo 29: Cinsiyete Göre Sosyalleşme Düzeyleri Rankları.....	112
Tablo 30: Cinsiyete Göre Sosyalleşme İstatistikleri.....	112
Tablo 31: Bölümlere Göre Sosyalleşme Düzeylerinin Rankı.....	113
Tablo 32: Ortaöğretim Bölüm-Sosyalleşme Kruskal Wallis Sonuçları.....	113
Tablo 33: Ortaöğretim Türüne Göre Spor İle Sosyalleşme Düzeylerinin Rankı..	114
Tablo 34: Ortaöğretim Türü-Spor İle Sosyalleşme Kruskal Wallis Sonuçları....	114
Tablo 35: Cinsiyete Göre Spor ve Sosyalleşme Düzeyleri Rankları.....	115
Tablo 36: Cinsiyete Göre Spor ve Sosyalleşme İstatistikleri.....	115
Tablo 37: En Uzun Kaldıkları Şehir İle Sosyalleşme Düzeylerinin Rankı.....	116
Tablo 38: İkamet-Sosyalleşme Kruskal Wallis Sonuçları.....	117
Tablo 39: Birinci Sınıf ve Üst Sınıflara Göre Sosyalleşme Düzeyleri Rankları..	118
Tablo 40: Birinci Sınıf ve Üst Sınıflara Göre Sosyalleşme Düzeyi Farklılığı....	118

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın yapılmasını gerektiren problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, araştırmanın varsayımları, sınırlılıkları, ve tanımlar sunulmuştur.

1.1. Problem

Sosyalleşme süreci çeşitli sosyal çevrelerde, çok sayıda insanla, birçok farklı yolla kazanılır. Anne babalar, arkadaşlar, öğretmenler oyun ya da takım arkadaşları, antrenörler, iş arkadaşları, sevgililer, eşler vb. farklı çevrelerde bu sürece katkıda bulunurlar. Sosyalleşmede etkili olan bu faktörler toplumun sahip olduğu kültürün aktarılmasında sorumlu ve önemli organizasyonlardır(Yetim, 2000, s.148-151).

Bireyin, sosyalleşme süreci ailede başlar, sosyal hayatın değişik katmanlarında; arkadaş çevresi, okul, din, meslek hayatı, evlilik gibi süreçlerle gelişir. Dolayısıyla eğitim ile iç içedir. Gençlik eğitimi, gençlerin sosyalleşmesi açısından önemlidir. Bütün toplumlar kendi eğitim programlarında buna önem verirler. Bilinir ki, eğitilmiş gençlik toplumların sosyalleşmesinin göstergesidir. Gençlik eğitimi; paylaşımcı, barışsever, insancıl, öğrenme merakı, psikolojik doyum, fiziksel gelişimi kazandıran bir süreçtir.

Toplumların en dinamik kesimi gençliktir. Gerek ailede, gerekse toplumsal yaşamda, ekonomik ve sosyal olarak bağımsız değildirler, katıdırlar, sosyal bileşke oluşumunda sorunludurlar. İşte tam burada bu sorunları giderecek etkili araçlardan biri spordur.

Spor, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve böylece çağdaş toplumların yaratılmasında önemli bir araçtır. Özellikle, çocuklar ve gençlerin bedenlen ve ruhen sağlıklı, sosyal yönden gelişmiş birer kişilik kazanmalarına katkı sağlarken, diğer taraftan, yapıcı, yaratıcı, üretken, kişilikli, centilmen, sağduyulu, hoşgörülü, ahlaklı, düzgün davranışlı, kendine güvenli, beşeri münasebetleri düzgün örnek bir insan olarak yetişmesinde büyük katkılar sağlar (Yetim, 2005, s.137).

Gelişmiş toplumlara baktığımızda gelişmişlik nedenlerinden en önemlisinin gençlik eğitimi iyi yapmaları ve gençliğin spor aktivitelerinin içinde yoğunluklu katılımının sağlanması ve etkinliklerin yapılmasıdır.

Bu etkinliklerin yapılmadığı, bu süreçleri yaşamamış olan toplumlara baktığımızda ise gençlerin barışçı, paylaşımcı, hümanist olmadıklarını, kaybetmeyi hazmedemedikleri gözlemlenmektedir.

Gençlerin sosyal bir insan, iyi bir vatandaş olmasını sağlamaya yardımcı olan spor faaliyetlerine katılımı sağlamak için ailenin, öğretmenlerin, okulun, toplumu oluşturan resmi ve özel kurumların üzerilerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleri gerekmektedir.

Çalışmanın temel problemi, ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde sporun etkileridir. Bu problem, ortaöğretim alanlarına, okuldaki bölümlere ve cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Spor etkinliklerinin özellikle ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin sosyalleşme sürecine ve şahsiyetin oluşmasına farklı açılardan etkisi vardır. Ayrıca, ortaöğretim türlerine ve bu öğretim türlerindeki gençlerin spor etkinliğiyle ne denli etkilendiği, kişilik gelişimi ve sosyalleşme sürecini çok çeşitlilik göstererek somutlandığı bir etkinliktir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşmelerinde, sporun etkilerini araştırmaktır. Öğrencilerin kişisel özelliklerine, okul türlerine, alanlarına, cinsiyetlerine göre spor ve sosyalleşme düzeylerini incelemek ve spor aktiviteleri ile sosyalleşme süreçlerinde meydana gelen değişimin, ortaöğretim öğrencilerinin sporun, sosyalleşmelerinde etkisinin olup olmadığı araştırmaktır.

Bu amaçla bu araştırma aşağıdaki hipotezlere cevap aramaktadır:

1.Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin, okudukları ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeyleri arasında fark vardır.

2.Cinsiyete göre ortaöğretim öğrencilerinin sosyalleşme düzeyleri arasında fark vardır.

3.Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri arasında fark vardır.

4.Araştırmamıza katılan ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında fark vardır.

5.Cinsiyete göre orta öğretim öğrencilerinin spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında fark vardır.

6.Öğrencilerin yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri arasında fark vardır.

7.Birinci sınıfların sosyalleşme düzeyi üst sınıflara göre daha yüksektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bireyin kendini yalnızlaştırması, anlatım güçlüğü çekmesi, kural tanımamazlığı, sorumluluk taşımaması, sosyalleşmeme göstergesidir. Bireyin sosyalleşmesinde etkili olan aile, çevre, arkadaş grupları, okul, kitle iletişim araçları, vb. göz ardı edilmemelidir.

Sporsal etkinlikler, bireyin içsel ve dışsal gelişiminde etkilidir. Bu etkinlik bireyde paylaşım, kabullenme, yardımlaşma, görüş alışverişinde etkilidir. Spor etkinliği de bireysel ve toplumsal etkileşimden gerekli payı edinir. Bu edinim, bireydeki sosyal, psikolojik, bedensel değişim ve dönüşümü oluşturan en önemli etkindir. Ayrıca, evre evre kişinin kendisini kontrol etme, dikkat yoğunlaşması, dar alanlarda kıvrak zeka yeteneğini kullanma becerisini geliştirir. Sporsal faaliyetler toplumsal iletişimde ve eğitimde en etkili yöntem olarak kendini gösterir.

Özellikle ortaöğretim gençliğinde, belirgin etki olarak gençlerin fiziksel ve ruhsal etkileşimde spor en etkili araçtır. Spor, insanın daha sonraki yaşam evrelerinde görülmesi gereken sağlam temellerin oluşmasının yapı taşıdır.

Ortaöğretim gençliği, yaşamsal dönem olarak çok hareketli, istekli aynı zamanda da içe dönük, ifade etme güçlüğü, sorumluluk duygusundan kaçınma ve sosyalleşmeme etkisi ile dönem dönem saldırganlık özelliği taşır.

Yaşamımızın en önemli dönemini oluşturan gençlik problemleri, algıları, yaşam tarzları itibariyle dikkat çeker. Bu dikkat bireyde gerek teorik, gerekse pratik gözlemlene çeşitliliği özellikle bu evreye ilişkin aile, eğitim kurumları, toplumsal çevre, iletişim araçları, demokratik kitle örgütleri çok etkilidir.

Ortaöğretim gençliğinin sağlıklı bir evre geçirmesi, toplumsal gelişimi olumlu yönde etkiler. Bunun sonucu olarak sosyal ilişkilerde, yurtseverlik duygularında, kolektif çalışmada, hümanist duyguların oluşmasında etkili olacaktır. Bu noktada; barışçıl, dayanışmacı, sorumluluk duygusunun gelişmesi, araştıran, eleştiren, algılamacı, gençliğin oluşumunun izleri ve göstergesi budur.

Toplumsal daha ileri bir hayat seviyesine ulaşmasında, gençliğin önemli bir yeri bulunmaktadır. Gençliğin ülke kalkınmasında sorumluluk ve görevlerini yerine getirebilmesi eğitim ve öğretim sistemiyle doğrudan ilişkilidir. Gençlere sağlanacak spor faaliyetleri, olanakları gençlerin iyi yetişmesi, sağlıklı gelecek açısından önem taşımaktadır. Spor, toplum üyeliğini kazanması ve bireyin sosyal çevrelere katılımını ateşleyen bir sosyal etkinlik olmasından dolayı kişinin sosyalleşmesinde önemli rol oynar.

Spor faaliyetleri, bireyin sosyalleşme faktörlerini destekleyeceği, bir yapıya sahip olması sebebiyle araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Varsayım, doğru olarak kabul edilen bir fikri temsil eden bir ifadedir. Bu araştırma için kabul edilen varsayımlar aşağıda sıralanmıştır:

— Bu araştırma için hazırlanan “ Sosyalleşme ile ilgili değişkenler” ve “Spor ve sosyalleşme ile ilgili değişkenler” geçerli ve güvenilir bir araç olduğu kabul edilir.

— Ortaöğretim öğrencilerinin, soruları doğru ve samimi olarak cevapladıkları kabul edilmiştir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2008–2009 eğitim ve öğretim yılında Denizli il merkezine bağlı 8 genel lise, 1 fen lisesi, 3 anadolu lisesi, 4 mesleki ve teknik lise olmak üzere toplam 16 ortaöğretim kurumunda eğitim ve öğrenimine devam eden 850 öğrenci ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Spor: Çağımızın modern toplumlarında, kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak anlam kazanan ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir sosyal olgudur(İmamoğlu, 1992, s.8).

Sosyalleşme: Toplumsallaşma. Toplumsal örgütlenme, insanın varlığını devam ettirebilme ve çoğalma imkânını artırdığı için onun, zaman içinde geliştirdiği bir uyum biçimidir. (Yetim, 2000, s.151).

Gençlik: Buluş çağına erme sebebi ile biyo-psikolojik bakımdan çocukluğun sonu ile toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan çocukluk ve genç yetişkinlik arasında kalan 12-24 yaşları arasındaki gruptur.

Ortaöğretim: Sekiz yıllık ilköğretimden sonra en az üç yıllık bir eğitimle hayata veya yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumudur.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, araştırmanın teorik temellerinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla araştırma konusu ile ilgili olduğu düşünülen temel bilgi ve kavramlar incelenerek açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1. SPOR

2.1.1. Spor Kavramı

Spor kelimesi etimolojik köken olarak disport(dis ve porture) kelimelerinden türemiş olup işten uzak durmak anlamına gelir. Zamanla içinde yarışma, korunma ve üstün başarı elde etme çabası olan her türlü vücut faaliyetlerini belirten ve günümüzün yaygın terimi olan "spor" türemiştir(Ersoy, 1986, s.6).

Oyun, oyalanma, işten uzaklaşma aracı olarak tarih sahnesine çıkan spor, günümüzde ise ekonomi, politika, eğitim, boş zaman, uluslararası ilişkiler, propaganda, reklam, ırkçılık, şiddet, turizm, çevre, örgütler, kitleler, gençlik, kadın, engelliler, meslekleşme, iş bölümü gibi kavramlarla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilendirilen kısaca birey, toplum ve uluslararası yelpazede çok yönlü ve önemli etkileri olan sosyal bir kurum haline gelmiştir(Yetim, 2005, s.130).

Spor, çağımızın modern toplumlarında, kültürel ve refah düzeylerinin bir göstergesi olarak anlam kazanan ve sosyal hayatın tüm yönlerini etkileyen önemli bir sosyal olgudur(İmamoğlu, 1992, s.8).

Spor; genellikle, amatör spor, profesyonel spor, gösteri sporu, yarışma sporu, okul sporu, boş zaman sporu, performans sporu, elit sporu, herkes için spor, yaşam boyu spor, sağlık için spor, aile sporu, tatil sporu, özürllüler için spor, çocuk ve gençler için spor, ileri yaşlarda spor, kadınlar için spor, yaygın spor, silahlı kuvvetler sporu, polis sporu, hapishane sporu, üniversite sporu, kulüp sporu, müessese sporu vb. isimlerle özdeşleştirilen ifadelerle anlamaştırılarak kullanılmaktadır(Yıldırım, Karaküçük, İmamoğlu, Ekenci, 1993, s.56).

Ferdi ya da kolektif oyunlar biçiminde yapılan genellikle yarışmaya yol açan, bazı kesin kurallara göre uyarlanan ve yarar beklenmeyen beden hareketlerinin tümüdür(Selçuk, 1980, s.5).

Bir başka tanıma göre spor; ağır bir iş değil, eğlence manasındadır. Çalışmak ile oynama arasındaki tek fark tutumdaki değişikliktir. Spordaki tutum oyun tutumudur; onu yaşarken duyulan zevktir; sadece elde edilen sonuç söz konusu değildir(Özbaydar, 1983).

Spor bir eğitim aracı olarak, insanın karakterini oluşturan hareketler, oyunlar, yarışmalardır. Öğelerin tümünde, dinlenmek, eğlenmek olduğu kadar amaç, sosyal kaynaşmadır. Her şeyden evvel insanı bir takım ideallere sevk eder. Yapmak istenen bir şeyin neticesini en kısa zamanda almaya yardım eder. Kitleleri birbirine yakınlaştırır. Ülkelerin propaganda aletidir(Savaş, 1993, s.32).

Spor, insanların tek başına ya da toplu olarak fiziksel, psikolojik ve düşünsel yeteneklerini önceden saptanmış bir düzen ve belli kurallar içerisinde geliştirip ortaya koymaya yönelik eylemlerin tümüne verilen genel ad(Sevim, 1995, s.24).

Tek başına, toplu ya da takım halinde yapılan, kendine özgü kuralları teknikleri olan bedensel ve zihinsel yetilerin gelişimini sağlayan eğitici, eğlendirici uğraşı(İkizler, 1994, s.7) dır spor.

Spor, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmanın temel unsuru olan insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğin oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak, bilgi, beceri ve yetenek kazandırarak çevreye uyumu kolaylaştırmak, kişiler, toplumlar ve uluslararası dayanışma, kaynaşma ve başarı sağlamak, kişinin mücadele gücünü arttırmak yanında belli kurallara göre rekabet ölçüleri içerisinde mücadele etme, heyecan duyma, yarışma ve yarışmada üstün gelme amacıyla yapılan faaliyetlerdir.

Fişek, sporu şöyle tanımlamıştır: Spor yapan açıısından kazanmaya dönük, teknik ve fiziki bir çaba; izleyen açıısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum genelince oluşturulan bütün içinde de, yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna, yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaçtır(Öztürk, 1998, s.7).

2.1.2. Sosyal Bir Olgu Olarak Spor

“Spor, bireyin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, bireysel veya toplu olarak boş zaman faaliyetleri kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı, sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur”(Erkal, 1982, s.119).

Spor başarıyı genişletme ve yarışmada üstün gelme amacı için gösterilen çabayı, bedensel bakımdan daha yetenekli olanların seçilmesini ve seçilenlerin sürekli ve yoğun bir eğitimle yetiştirilmesini gerektiriyor. Böylece spor, daha çok yarışmayı içermekte ve en yüksek düzeyde oyun, mücadele ve ağır kas çalışmasını gerektirmektedir. Başarı gücünün artırılması, kişisel bakımdan en yüce noktaya çıkarılması yolunda gösterilen yoğun çaba olarak kabul ediliyor ve yarışmada bunun en güzel kanıtı oluyor. Spor, kişiliğin oluşumunu ve karakter özelliklerinin gelişimini sağlamak amacı ile önerilen disiplin; yöneticilerin enerjiyi biçimlendirmek için kullandıkları yöntemdir(Özmen, 1999, s.135).

Spor, bir eğitim programı olarak okullarda yer almadan daha önce insan hayatının öncelikle toplumsallaşma sürecine aile, oyun arkadaşları ve akran grupları ile girmektedir. Toplumsal hayatın tüm aşamalarında öncelikle beden hareketleri olarak var olan ilkel haliyle spor, yöresel özelliklerin etkisiyle ferdi çevreler ve onun bir kişi, şahsiyet olmasında etkili olabilir(Erkal, 1982, s.118).

Sosyal disiplinler gibi spor sosyolojisinin de öznel içeriği, nesnel içeriği ve her ikisinin arasında kalan eylemsel içeriği mikroskobik ve makroskobik olarak incelenir. Ritzer makro-nesnel alana sosyal çevreyi, hukuku, bürokrasiyi, mimariyi, teknolojiyi, lisanı; makro-öznel alana kültürü, sosyal normları, kuralları, sosyal değerleri; micro-nesnel alana davranış biçimlerini, hareketleri ve karşılıklı etkileşimi; micro-öznel alana ise gerçekliği oluşturan birçok sosyal olayın oluşumunu dahil eder(Ritzer, 1981, s.26).

Eylemsel içerik, öznel ve nesnel içeriği birbirine bağlar, böylece spor sosyolojisi amacına ulaşmış olur. Eylemsel içerik, sporun varolan sosyal gerçekliği ile bu gerçekliğin betimleme ve açıklaması arasında bir köprü kurar (Kenyon, 1986, s.5).

Bir toplumsal kurum, toplumdaki düzenin birçok yönünü, özellikle günlük yaşamımızın şekillenmesinde etkili olan değerleri, beklentileri, ilgileri, çıkarları tanımlar. Ayrıca, bu toplumsal kurumlar bireyin toplumda nasıl davranması, tavır göstermesi

konusunda eğitici bir fonksiyona da sahiptirler. Bir toplumsal kurum olarak spor da, bu fonksiyonları yerine getirmektedir. Sporu anlayabilmenin ve açıklayabilmenin yolu, sporun içinde yapıldığı toplumun ideolojik ve kültürel yapılarını anlamaktan geçmektedir. Aksi takdirde spora yönelen her türlü anlama edimi, sporun toplumsal yaşam ile kurmuş olduğu bağlantı içerisinde yerine getirdiği işlevleri ve ilişkileri değil, sadece görünen sportif etkinlikleri ve sonuçları açıklayabilecektir(Talimciler, 2006).

Bir toplumda spora katılımın şekli, düzeyi, yararı ve sorunları sadece kişilerin yetenekleri ve ilgilerine bağlı değildir. Toplumun spora bakış açısı dolayısıyla sporu yönetim ve organizasyonu büyük önem taşımaktadır. Günümüzde tüm dünya ülkeleri spora büyük önem vermekte ve uluslararası spor organizasyonlarında ön sıralarda yer almak için mücadele etmektedir. Ancak kaybedenler her zaman kazananlardan daha çok olmaktadır. Başarıları sürekli olan ülkelere bakıldığında ise sporun bu toplumların yaşam biçiminin bir parçası olduğu görülmektedir(Öztürk, 1998, s.7).

Spor, sadece gelişmekte olan çocuklar için yalnızca sağlık ve gelişme için değil, aynı zamanda kişilik gelişimleriyle, mental sağlıkları açısından da önemlidir. Spor yapan çocuklar, kişisel deneyimlerini, yaratıcılıklarını geliştirir ve sorumluluk duygusunu kazanırlar. Yardımlaşma ve işbirliği yapma, arkadaşlarına ve oyun kurallarına saygı gösterme gibi sosyal davranışları da kazanarak olumlu bir benlik gelişimi sağlarlar(Mengütay, 1997, s.112).

Spor olayında en önemli sakınca, toplumun bu olaya ilgi ve beğenisini tehlikeye düşüren, aşırı kazanma hırısıdır. Bu nedenle, gerçek sportmenlik anlayışını benimseyememiş yöneticiler ve fanatik taraftarlık gösterileri yapan bazı seyirciler, çirkin tezahürat ve kavgalara neden olabilmektedir. Gerçekte spor, bir centilmenlik olayıdır(Erkan, 1996, s.68).

Çocukları ve gençleri sportmence yarışmaya teşvik etmek ve onların ruh ve beden sağlığını en üst düzeye çıkarmak için gelecek nesillere yatırım yapmalıdır. Tüm anne babalarla, eğitimciler ve spor severler bu çabaları desteklemelidirler(Erkan, 1996, s.68).

Modern hayatta spor her yerde bulunur. Spor, gençliğin tercih ettiği eğlencelerden biri, aynı zamanda halkın çok beğendiği ve tüm ülkelerde bir seyir haline gelmiştir. Ayrıca spor, eğitimcilerin kişiliğin oluşumunu ve karakter niteliklerine gelişimini sağlamak için önerdikleri disiplindir; yöneticilerin enerji biçimlendirmek ve mücadeleci anlayışı uyandırmak için kullandıkları yöntemdir(Gillet, 1998, s.3).

Spor, toplumsal yaşam içerisinde kök salan ve kültürün üretilmesinde, dolaşıma sokulmasında katkıları bulunan bir alan olarak, egemen ideolojilerin üretiminde ve toplumsal rızanın sağlanmasında kullanılan bir simgeler sistemidir. Spor, üzerinde egemenlik mücadelelerinin verildiği, toplumsal meşrulaştırma süreçlerinin gerçekleştirildiği bir inşa sürecidir. Bu inşa süreci içerisinde sadece egemen değerlerin üretimi gerçekleşmez, aynı zamanda var olan sisteme muhalif seslerin yankılanmasına da uygun bir ortam oluşturur. Bilgi ve iktidar arasında yaşanan karşılıklı ilişki sistemi, spor ve sportif etkinlikler sırasında egemen değer ve ideolojilerle, bu değer ve ideoloji karşıtları arasında da yaşanmaktadır. “Spor yoluyla egemen ideolojilerin yeniden üretimi ihtilaftan yoksun ve çelişkisiz değildir. İdeoloji dikişsiz tek bir tabaka değildir, bu imaj ve temaların içinde gerilimler vardır. Onlar, farklı ve bazen de karşıt yönlerde savrulurlar.” (Talimciler, 2006).

Spor giderek daha çok kişi tarafından doğrudan ya da dolaylı olarak ilgi görmeye başlamış daha organize hale gelmiş ve uluslararası bir saygınlık gösterisi konumunu alarak ulusları sevince ya da yasa sürüklemeye başlamıştır. Ancak spor toplumbilimi, spora sadece bir yarışma ve fiziksel üstünlük olarak değil, önemli ve sürekli bir sosyal olgu olarak yaklaşılarak sporun sosyal karakteristiklerini açıklamaya çalışır.

Toplumbilim bakımından kollektif-sportif oyunlar bir tür çalışma grubudur. Çalışma grubu, üyeleri tarafından bir amaç elde etmek, bir eylemi gerçekleştirmek veya bir karar almak için oluşturulmuş topluluklardır. Çalışma grubu oyun ve arkadaşlık grupları gibi birincil gruplardan farklı niteliktedir. Birincil gruplarda önde gelen özellik, üyeleri arasında duygusal bağın varlığıdır. Halbuki çalışma grubunda ilişkiler duygusal olmaktan çok bir amacın yerine getirilmesinin aracıdır. Bu yüzden ussal ve eylemseldir. Söz konusu durumda üyeler arasında hiç bir duygusal tepki olmadığı anlamına gelmese de, burada asıl önemli olan birbirleriyle uyumlu iş yapabilmelidir. Çalışma gruplarının birincil gruplarla benzeşen yönü ise, onların da üyelerinin bazı davranış ve düşüncelerini biçimlendirmede etkili olmalarıdır. Çalışma gruplarının bir özelliği de birincil gruplara oranla çok daha kısa süreli olmalarıdır. Spor grupları uzun süreli olmayabilir ama az çok sürekli bir birincil grup olan arkadaşlık gruplarının kurulmasında etkilidir. Ayrıca spor gruplarında her ne kadar amaç spor yapmaksa da takımlarda arkadaşlık dayanışması önemlidir ve başarı elde etmenin anahtarıdır. Spor ister sağlık, ister boş zamanları değerlendirme, isterse performans amacıyla yapılsın bireyin yaşamını zenginleştirmektedir. Bu nedenle çeşitli spor gruplarına katılım her yaşta insana önerilmektedir (www.sporbilim.com).

Spor en temel tarifiyle harekettir. Fakat bu hareket ister bireysel olsun ister gurup halinde olsun belli kurallar dâhilinde ve bir disiplin içinde yapıldığı için sosyolojik bir olaydır. Spor, yapan kişinin amacına göre, elit veya rekreatif olmak üzere 2 grupta düşünülebilir:

Elit amaçlı sporda kişi sporu teknik ve taktikleri ile derinlemesine öğrenmek, pekiştirmek ve sergilemek suretiyle üst düzeyde ve yoğun bir şekilde gerçekleştirmeyi amaçlar. Yani madalya hedefler. Bu doğrultuda takımlar, kulüpler, federasyonlar, vb. gibi örgütlenmeler ve antrenör, masör, spor hekimleri, vb. meslekler ortaya çıkmıştır(Doğu, 2006)

Rekreatif amaçlı sporda, kişi yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkilerden tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız serbest zaman için de, gönüllü olarak ferdi veya gurup için de seçerek hareket etmeyi amaçlar. Bu amaç aynı zamanda rekreasyonun basit bir tanımıdır. Spor zihinsel veya bedensel bir harekettir. Bu hareket çoğunlukla sosyal veya toplumsaldır. Sporun kişiye sağladığı bireysel katkıları bile sonunda kişinin daha sosyal ve toplum içinde aktif / katkı sağlayan bir birey olmasına sebep olmaktadır(Doğu, 2006)

Birçok toplumda olduğu gibi ülkemizde de ekonomik ve sosyal sorunların ağırlığı ve güncelliği yanında bir de, spora olan yanlış yaklaşımlar ve sporu siyasi bir şov aracı gibi görme alışkanlıkları sporun toplum kesimlerinde hak ettiği ağırlığı ve saygınlığı kazanmasını engellemektedir. Toplumun spor veya başka sektörlerle barışık olabilmesi için adil demokratik ve adaletli bir biçimde işlemesi gerekir. Geri kalmış, gelir seviyesi düşük, sömürülen, ezilen, cahil bir toplum ne sporla ne de başka uğraşlarla ilgilenebilir. Bir toplumda spor gerçek anlamını insan haklarının olduğu, bağımsız, eğitilmiş, kültürlü, ekonomik refahın olduğu hür bir sistemde kazanır. Aksi taktirde spor, toplumu yönetenlerin gösteri ve reklam aracı olmaktan öteye gidemez(Yetim, 2005, s.141).

Oyunun işe dönüştüğü bu yeni dönemde spor bilimi de büyük gelişme göstermiştir. Ancak bu gelişme Jennifer Hargreaves'e göre bir takım sorunları da içermektedir. Spora pozitif açıdan bakarsak, "En önemli ekonomik, politik ve ideolojik yanlarını maskeleyen sağduyusal, ideolojik bir form içerisinde toplum açısından fonksiyonel bir şey olarak kavramsallaştırılır. Bu yolla spor bilimi değerler dizisi, sporun toplumsal karakteri hakkındaki egemen tutumları üstü örtük bir biçimde onaylamış olur. Tarihsel olgular ve analitik kategoriler sanki onlar birbirinden bağımsızmış gibi

sunulmaktadır. Açıklamalar çoğunlukla sporun tekil öncülleri etrafında kurgulanmaktadır. Spor böylelikle karakteristik bir biçimde toplumdan soyutlanarak ve homojen bir biçimde ele alınmaktadır.”(Hargreaves ve Jennifer, 1982, s.1,29).

Bir insanın yaşamı sosyal bir grupla başlar ve sosyal grup içinde sona erer. Birey kendi gereksinimlerini karşılamak ve yaşamını devam ettirebilmek için başkalarının yardımına, desteğine ve işbirliğine gereksinim duyar. Bireyler tek başına yaşayamaz ve soyunu devam ettiremez. O halde her birey her zaman ve her yerde bir veya daha fazla sosyal grupla dolaylı ya da dolaysız ilişki halindedir(Kızılçelik ve Erjem, 1996, s.493).

Spor, 20. yüzyılın başlarında sosyolojik olarak toplumun şuurunun yönlendirilmesinde önemli bir görev üstlenmiştir. Özellikle sporun kitleleştirilmesi doğrultusunda bu anlamda atılan adımlar, izleyici de olsa, kitlelerin sportif faaliyetlere katılımlarına yol açmıştır. Bu toplum şuuru o hale gelmiştir ki spor; ekonomik ve politik olarak uygulamaları farklı devletlerin kendi sistemlerinin üstünlüğünü benimsemekte kullandıkları araçlardan biri olmuştur. İtalya’da Mussolini, Almanya’da Hitler ve Sovyetler Birliği’nde Stalin’in dönemlerinde olduğu gibi bu ilişki uç noktalara vardırılmıştır. Başta futbol olmak üzere seyirci kitlesi çeken spor dalları uluslararası politikalarda güç gösterisi haline dönüştürülmüştür. Bu anlayış bizde de Cumhuriyetin ilk yıllarında benimsenmiş ancak, ileriki yıllarda spor politikalarındaki belirsiz ve tutarsızlıklarından dolayı etkisini yitirmiştir(Yetim, 2005, s.141).

2.1.3. Sporun Temel Amaç ve Fonksiyonları

Sporun amaç ve fonksiyonlarına bakıldığında bunları genel olarak dört grupta toplamak mümkündür:

1. Fiziki gelişim,
2. Motor gelişim (Sinir - kas gelişimi),
3. Zihni gelişim,
4. Sosyal gelişim.

Sporun fiziki gelişim amacı, organizmanın fonksiyonel etkinliğini arttırmayı ve sağlıklı bir yapı kazandırmayı ifade eder. Motor gelişim sisteminin gelişmesine de yine en çok katkıyı spor hareketleri sağlamaktadır. Zihinsel gelişim amacı, bilgi ve anlayışla ilgilidir. Fiziksel faaliyetler kapsamı içinde yer alan kurallar, taktikler, spor programlarındaki çeşitli aktiviteler ve bunlara ait metotların öğrenilmesi, ayrıca sağlıklı

yaşama, fiziksel uygunluk ve bunların yaşantıdaki önemi gibi hususların öğrenilmesi ile de zihinsel gelişime katkı sağlanır. Zihinsel gelişim, bilgi kavrama ve saklama ile ilgilidir. Bunlar aracılığıyla çocukların yorum yapabilme değerlendirme, karar verme ve düşünme yetenekleri gelişir. Sporun sosyal gelişim ile ilgili amaçları hem birey hem de toplum açısından önem taşır. Spor faaliyetleri aracılığıyla bireylerin sosyal bir çevre kazanmaları ve kendilerini gerçekleştirebilmeleri mümkün olmaktadır(İmamoğlu, 1992, s.52,53).

Sporun sosyal gelişime etkileri şöyle özetlenebilir:

- Kişilik gelişimi üzerinde yapıcı etkisi vardır.
- Sportif etkinlikler sırasında çocuklar ve gençler birlikte çalışmaya yönlendirilirler.
- Arkadaşlık duygularının gelişmesine katkıda bulunur.
- Birlikte çalışma becerisi kazandırır.
- Sosyal sorumluluklar kazandırır.
- Liderlik özellikleri kazandırır.
- İyi bir yarışmacı, başkalarıyla iş birliği yapabilme ve iyi bir izleyici olabilme yeteneklerini kazandırır.
- Saldırgan davranışlar, faydalı işlere yönlendirilebilir.
- Kendine ve başkalarına saygı, sevgi ve güven ile başkalarını kabul etme duyguları gelişir.

Kısacası, spor aktiviteleri sırasında çocukların ve gençlerin birbirleriyle olan sürekli ilişkileri, kişisel ve sosyal uyum bakımından onlar için bir laboratuvar çalışması olarak nitelendirilebilir (Tamer, 1988, s.6,7).

Sporu belirtilenlerden başka ifade edilebilecek diğer amaç ve fonksiyonları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- İnsanın beden ve ruh sağlığını geliştirir.
- İnsanın iradesini güçlendirerek, kendine olan güvenini kazanır ve şahsiyetin oluşmasını kolaylaştırır.
- Ferdin keşfedilmemiş özelliklerini ve yaratıcı yönlerini harekete geçirir.
- Birlikte ve grup çalışmasını kolaylaştırır, karşılıklı dayanışmayı sağlar (Erkal, 1982, s.120).

- Spor, toplum üyeliğini kazanması ve bireyin sosyal çevrelere katılımını ateşleyen bir sosyal etkinlik olmasından dolayı kişinin sosyalleşmesinde önemli rol oynar.

- Toplumun çalışan kesimlerinin bir yandan emek verimliliğini artırır, diğer yandan beden ve ruh sağlığını korur ve spor yoluyla boş zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirilmesini sağlar.

- Özellikle, özürlü insanların topluma kazandırılmasında beden eğitimi ve spor önemli bir görev üstlenir.

- Spor, toplumun bireye yüklediği gerginlik, sıkıntı ve gerilimleri atmasına ve ruhsal sükûnete kavuşmasına yardımcı olur. Sportif faaliyetin içinde aktif olarak yer alan birey, bedenindeki teriyle birlikte ruhundaki sıkıntılarını da dışarı atmakta ve kafasındaki kaygılardan kurtulmaktadır. Spor, her şeyden önce bireyi teskin edici bir etkinliğe sahiptir.

- Spor, bireyin kendi dar dünyasından kurtularak diğer inanç ve düşüncede olan insanlarla karşılaşmasını, onlarla diyalog kurmasını, onlardan etkilenmesini ve onları etkilemesini sağlar. Bu yönüyle sporun dostluğu pekiştirdiği ve sosyal kaynaşmaya destek sağladığı söylenebilir.

- Spor, izleyici kitleler arasında da önemli sohbet, muhabbet ve dolayısıyla yakınlaşmaya katkıda bulunur. Spor özellikle kitle toplumu niteliği taşıyan modern toplumlarda bireylerin birlikteliğini sağlayan, böylece "aidiyet" ihtiyacına cevap veren bir özelliğe sahiptir.

- Spor, bireyi sosyal hayat alanına çekerek insanın ruhundaki "başarma" ihtiyacına karşılık verir.

- Spor, bireyin ruhundaki savaşçı, kavgacı enerjiyi, barışçı, dostane bir zemine çekerek "çatışmayı", "karşılamaya" dönüştürür. Spor bu yönüyle bireye, oyun içindeki rekabet ve yarışma ortamında "üstün gelme", dolayısıyla "başarma" zevkini tattırır ve onu hayata daha fazla bağlar.

- Spor ve oyun aslında hayati bir eğlenceye dönüştürmekte ve muayyen bir zamana ayarlayarak geçici hale getirir. Hayat bir eğlence, bir esinti, bir oyun yani bir spora dönüştüğü zaman, insanların anlamsız şeyler için asık ve kasvetli suratları

tebessüm ve sevecenliğe bürünür. Spor, hayatın oyun temeline çekilmesinde önemli bir etkinliğe sahiptir.

- Spor, insanın sınırsız ihtiraslarını köreltir ve teskin edici bir ruh dünyası geliştirir.

- Sporun eğlendirici bir sosyal etkinlik olmasının yanında, modern toplumlarda ekonomik bir sektör olarak büyük gelişme sağladığı görülmektedir(Çaha, 1999, s.115, 125).

Sporun, özellikle genç nesillerin yapıcı, nitelikli, yaratıcı, milli birlik ve beraberlik duygusu ve davranışı yüksek bir biçimde yetiştirilmelerine ve böylece ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmaya önemli katkı sağlar.

Modern toplumların hayatında spor ve sportif faaliyetler çok önemli hale gelmiştir. Bireylerin mutluluğu, sağlığı ve refahının sağlanmasında spor önemli bir araçtır. Toplumların ve bireylerinin bilinçli olarak spor yapabilir anlayış ve imkânlarla kavuşturulması artık çağdaşlıkla özdeş hale gelmiştir.

Toplumların, bedenlen, ruhen ve fikren sağlam ve dengeli olmasının yanında, sosyal, kültürel, ekonomik yönden çağın şartlarının gerektirdiği hayat seviyesine yükseltilmesi, ayrıca sağlam ve sağlıklı nesillerin yetişmesi, millet bütünlüğünü ve onun devamının sağlanması yönünden spor, başka yollardan gerçekleştirilmesi zor olan amaçlara kolayca ulaştırabilecek bir olgudur. Fertlerin ve toplumların sağlık ve mutluluğunun bir amacı değil, aracı olan spor faaliyetleriyle insanlar birçok vasıf kazanmaktadır.

Bu vasıflar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Fiziki açıdan, çeviklik, yumuşaklık, denge, kuvvet, mukavemet, sürat, kondisyon, estetik görünüm, ritim, koordinasyon ve fiziki mükemmellik sağlar.

Ruhi yönden, yarışma ruhu, yardımlaşma duygusu, çalışma disiplini, cesaret, insan sevgisi, kültür, doğruluk, kendine güven, mücadele azmi, yenme ve yenilmeyi kabullenme, paylaşma gibi kazanımlar elde eder.

Zihin sisteminde oyunu ve pozisyonu okuma, karar verme ve reaksiyon çabukluğu kazandırır.

Psikomotorda, öğrenme, en uygunu bulabilme, ortama uyma kalitelerinin geliştirilmesini sağlar.

Ayrıca, spor sosyal insanların yetiştirilmesinde eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Spor yoluyla sosyalleşmek, insanlar arasında menfaatsiz bir yakınlığın doğması ile insancıl kaynaşmayı gerçekleştirebilir (Keten, 1974, s.14,17).

Sporun genel olarak amacı özetlenecek olursa; tüm fertlerin spor yapmasını sağlayarak, sağlıklı, mutlu, çalışkan, moral değerleri yüksek, dinamik ve çağdaş bir toplum yaratmak ve topluma karşı görev ve sorumluluklarını bilen, beden ve ruh sağlığı yerinde, yapıcı, yaratıcı, üretken, ahlaklı, erdemli ve fazilet örneği nesiller yetiştirmek ve toplumun tüm fertlerini dinamik, zinde, yüksek moralli ve mutlu tutmaktır.

Sporun amaç ve fonksiyonlarını irdelerken, insanları spor yapmaya iten sebeplere göz atmak, bu amaç ve fonksiyonların açığa çıkarılmasına önemli katkı sağlayabilir(Voigt, 1998, s.112,113).

İnsanları spor yapmaya iten sebepler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Belirli sosyal ihtiyaçları karşılamak,
- Sağlık, rehabilitasyon ve fiziksel uygunluk sağlama,
- Gerilim ve kontrollü rizikoyu yaşama,
- Estetik ihtiyaçları doyurma,
- Duygusal gerilimden kurtulma,
- Spor yoluyla bilgece deneyimler kazanma,
- Sevinç, eğlence, haz, neşe gibi duyguları kazanma,
- Kendini gerçekleştirme,
- Yeni tecrübeler kazanma,
- Sosyal ilişkiler kurma çabası,
- Maddi ve kişisel kazanç, ayrıcalıklar elde etme,
- Kendini gösterme,
- Zayıflama, mutlu olma,
- Güç, hız, dayanıklılık, çeviklik, koordinasyon yeteneği geliştirme,
- Sıkıntı ve hastalıklara karşı direnç kazanma,
- Gençlik, güzellik elde etme, benlik duygusunu geliştirme,

-Boş zamanı ortaklasa, aktif ve verimli bir biçimde değerlendirme.

Özetle, spor faaliyetlerinin tümü, bireyin bedenlen sağlam, ruhen sağlıklı olmasını, dengeli ve ahenkli bir hayat sürdürmesini, toplum kurallarına riayet eden, insan haklarına saygılı, kötü alışkanlıklardan arındırılmış, yardımsever, zeki, çevik, çalışkan, ahlaklı, sağlam, güçlü, sosyal bir insan, iyi bir vatandaş olmasını sağlamaktır(Yetim, 2005, s.137).

Bunlara ilave olarak sporda amaç, insanın beden ve ruh sağlığını geliştirmek, kişiliğinin oluşumunu, karakter özelliklerinin gelişimini, kişiler, toplumlar ve uluslar arasında dayanışma ve kaynaşmayı sağlamak, kişinin mücadele gücünü arttırmak yanında, belli kurallara göre, mücadele etme, heyecan duyma, yarışma, yarışmada üstün gelme, profesyonel olarak hayatını kazanma amaçlarını gütmektedir.

Bu açıklamaların ışığında sporun bireysel, sosyal ve ekonomik yönden faydalarını özetleyecek olursak, İnsanların;

- Günlük iş ve yaşantılarında verimli ve sağlıklı olmalarını sağlar.
- Güçlü ve sağlıklı bir fiziki yapıya kavuşmalarını sağlar.
- Hayatın zorluklarına ve hastalıklara karşı dayanıklılık sağlar.
- Kültürel zevkler ve duyarlılık sağlar.
- Boş zamanların yararlı bir biçimde değerlendirilmesini sağlar ve böylece insanlar iyi dinlenir, eğlenir ve zinde olur.
- Liderlik, hoşgörü, arkadaşlık, iyiyi, doğruyu, gücüyle kazananı takdir etme gibi nitelikler kazandırır.
- Kendini kontrol etme, kendine ve başkalarına saygıyı öğretir.
- Ölçülü ve planlı bir çalışma ve dinlenme alışkanlığı kazandırır.
- Sosyal sorumluluğu geliştirir.
- Kolektif çalışma alışkanlığı kazandırır.
- Yapıcı, yaratıcı ve üretici yetenekleri geliştirir.
- İş, görev ve meslek sorumluluğu kazandırır.
- İş gücünü arttırır(Yetim, 2005, s.137).

Sonuç olarak spor, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve böylece çağdaş toplumların yaratılmasında önemli bir araçtır. Özellikle, çocuklar ve gençlerin bedenlen ve ruhen sağlıklı, sosyal yönden gelişmiş birer kişilik kazanmalarını, diğer taraftan, yapıcı, yaratıcı, üretken, kişilikli, centilmen, sağduyulu, hoşgörölü, ahlaklı, düzgün davranışlı, kendine güvenli, beşeri münasebetleri düzgün örnek bir insan olarak yetişmesinde büyük katkılar sağlar (Yetim, 2005, s.137).

2.1.4. Spora Katılımı Etkileyen Faktörler

Spor ve yarışma birbirini çağrıştıran iki kelimedir. Sporun özü yarışmadır. Yapıldığı amaca göre, ister sağlık için, ister boş zamanları değerlendirmek için, isterse performans için olsun içinde hep yarışma vardır. Spor yapan kişi ya da gruplar rakipleriyle, zamanla, doğa koşullarıyla veya en azından kendileriyle yarışır. Yarışma ile toplumsal ilişkiler kapalı şekilde yürütölür. Terfi etmek isteyen aynı düzeydeki memurlar, benzer ürünleri satmaya çalışan pazarlamacılar, sınıf birincisi olmak isteyen öğrenciler, soloya seçilmek isteyen koro elemanları, beğenilen bir oyunda rol almak isteyen tiyatro oyuncularını vb. sporda ise yarışmalar yasal olarak organize edilir.

Sporcular rekabet içinde olduklarını gizlemeye gerek duymazlar. Belirlenmiş kurallara uygun olarak ve eşit koşullarda yarışarak aynı hedefe ulaşmaya çalışır. Şampiyon olmak, ödöl kazanmak, şöhrete ulaşmak, milli takıma seçilmek, rekor kırmak, duruma göre bu hedeflerden biri olabilir.

Spor teknolojik kolaylıklar nedeni ile ortaya çıkan monotonluğa bir alternatif, insan bedeninin sınırlarını zorlayan bir faaliyet ve kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır (Biçer, 1987, s.56).

Günümüzde; sporun sosyal yaşam içerisindeki yeri ve önemi giderek artmış ve spor tercih edilen meslekler arasında yerini almıştır. Bu durum, sporun toplum yaşamındaki konumunun bilinmesini zorunlu kılmaktadır.

Günümüz toplum yaşamında birey, kendisini hem bedenlen hem de ruhen yorgun düşüren yoğun bir tempo içerisinde. Bu nedenle spor yapmak ve çeşitli spor kulüplerine üye olmak gibi sosyal ihtiyaçlar artış göstermektedir. Böylelikle üye olunan kulüpler bireyleri yakınlaştırmak toplumsal boyutta sağlıklı, huzurlu ve başarılı bir çevre oluşumuna katkıda bulunurlar. Spor bireyin spor kültürü yoluyla çevresiyle

kurduğu iletişimine önemli katkılar sağlamaktadır. Bireyler arasındaki milli duyguyu besleyen ve onları ortak amaçlara yönelten spor, dünya barışına da olumlu katkılar sağlar (Çamlıyer, 1999, s.10).

Sporun sosyalleşme aracı olduğu da göz ardı edilmemelidir. Nerde ve nasıl olursa olsun spor sayesinde insanlar birbirleriyle ilişki içinde bulunurlar. İlk sosyalleşme süreci aile ortamında yaşanmaktadır. Psikolojik gelişimin önemli bölümü ailenin yönlendirilmesiyle şekillenir. Amman ve arkadaşları (2000) spora ilgi duyan anne ve babaların çocuklarını da spor yapmaya teşvik ettiklerini belirtmektedirler (Amman, İkizler, ve Karagözoğlu, s.123).

Aynı çalışmada araştırmacılar anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe çocuğu da spor yapmaya teşvik ettiklerini tespit etmişlerdir. Aile fazla bilinçli olamasa da çocuğunu spora yönlendirme çabası içerisindeydir. Ancak spor ortamı bulunamamaktadır. Yasalarla sorumluluk verilen spordan sorumlu yasal kurumlar bu konuda halkın çok gerisinde kalmaktadırlar. Okullar ise; gencin sporla ilk defa tanışması ve çeşitli branşlara yönlendirilmesinde daha fonksiyonel görölmektedir. Sınırlı imkânlarına rağmen okullar öncelikle beden eğitimi öğretmenleriyle bu konuda diğerk faktörlere göre daha güzel bir ortama sahiptirler (Tel, Öcalan, ve Yaman, 2000, s.123)

Bütün fonksiyonları ile esaslı bir sosyalleşme aracı olduğu bilinen spor genel eğitime katkı sağlarken, ferdi ve toplumsal kalkınmayla birlikte ülke kalkınmasının da temel araçlarından sayılmaktadır (Taşmektepligil, 1995, s.2).

Bütün bunların bir neticesi olarak günümüzde sıkça telaffuz edilen ve “Her Yerde Spor”, “Herkes İçin spor”, “Hayat boyu spor”, “Sağlık İçin Spor” gibi kalıplaşp sloganlaşan sözlerde ifadesini bulan uygulamalar tüm dünya da imkânları zorlayarak faaliyet sahalarının sınırlarını genişletebilme çabalarını sürdürmektedir. “Son yıllarda spor aktivitelerine olan ilgilerdeki değışimler, spor kavramının boyutlarının genişlemesi, sosyal ve kültürel yapılar ile spor aktiviteleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır (Karaküçük, 1999, s.244).

Sağlıklı yaşam için spor düşüncesi, geçen asrın başlarında ele alınmaya başlamış ve altmışlı yıllarda bu alanda yapılan çalışmalar önemli düzeylere erişmiştir. Günümüze kadar sayıları ve bilimsel güvenilirliğı giderek yükselen araştırmalar arasında en ilginç olan bir konu başlığı ise sağlık ve zindelik için her yaşta spor olmuştur. Bu konuda

Türkiye maalesef çok yavaş gelişen ülkeler arasında (Erkan, 1998, s.11,13) bulunmaktadır.

Kuşkusuz bunun nedenleri çok çeşitlidir ve araştırmaya ihtiyaç duymaktadır. Bilinen o ki bugün “ileri ülkelerde halkın yüzde 60’ı hatta yüzde 70’lerine varıncaya kadar spor yapılmaktadır (Taşmektepligil, 1995, s.67). Örneğin Belçika’da yapılan bir araştırma nüfusun yüzde 77’sinin spora katıldığını göstermektedir. Bu katılımcıların %53 haftada bir saat, %30’u ise haftada en az iki gün ve iki saat spora katılmaktadır (Bostancı ve Taşmektepligil, 2000, s.26).

Bireyler serbest zamanlarını değerlendirmek, güçlendirmek, kendini savunmak, sağlığını korumak vb. gibi nedenlerle sportif faaliyetlere yönelmektedir. Sportif faaliyetler, belirli bir noktaya kadar günlük yaşamın sıradanlığından sıyrılmaya çalışılan bir dizi sportif faaliyetlerdir ve bu faaliyetler bir amaca yöneliktir. Amaçlar elde edilecek ideal sonuçlardır. Amaç insanların yönünü tayin etmede ve faaliyetlerin şekillenmesinde etken olur.

Bireyi spor yapmaya yönelten nedenleri branşı çok sevmek veya salt spor sevgisi ya da spor aşkı ile izah etmek tek başına yeterli görülmemektedir. Bireyi spora yönelten nedenleri şöyle sıralanmaktadır: (Koç, 1994, s.173, Başer, 1986, s.72).

- 1-Anne ve babası eski bir sporcu olması
- 2-Yeni bir çevre edinmesi
- 3-Beden eğitimi öğretmeni yönlendirmesi
- 4-Hareket dürtüsü, performans gösterme arzusu, kendi değerini ölçme isteği ve ya saldırganlık duygusunu köreltmek istemesi
- 5-Herhangi bir başarısızlığı ya da hayal kırıklığını telafi etmek
- 6-Dünya görüşü spor yapmayı gerektirmesi
- 7-Seyahat imkânları doğabilmesi
- 8-Başarılı olmak suretiyle milli duyguları yaşamak istemesi
- 9-Hoşlandığı içindir.

Bireyi spora yönelten farklı nedenler olduğu gibi, enerjisini spor yoluyla harcamak isteyen kişiler farklı sporlara yönelebilirler. Örneğin, futbol, güreş, atletizm, boks, tenis, teakwan-do gibi, yani kişiyi o yönde spor yapmaya yönelten bir kuvvet ya

da bir hareket edici kuvvet vardır. Burada kişi niçin güreş değil de basketbol veya atletizm değil de futbola yönelmektedir? Bunların tek cevabı, birey davranışlarını etkileyen motivelerinin farklı olduğudur. (Öztabağ, 1993, s.16)

Sporda motivasyon, bireylerin kişiliğini ve amaçlarına bağlı olarak belli bir durum ya da sürenin ötesinde sportif faaliyetlerde yer alma isteğini gösterir. Bu durumda sporda motivasyon spor aktivesinden önce, devamında ve de sonrasında oluşan bilimsel ve duygusal (umut, korku, mutluluk, hayal kırıklığı gibi) süreçlerdir.

Spor zevk için, amatörce yapıldığı gibi, yarışma ruhuyla ve belli bir kazancı elde etme amacıyla da yapılır. Atma, atlama, koşma, yüzme gibi doğayla savaşımlarının güdüselleşerek bir boşzaman uğraşısı olarak ortaya çıkan spor günümüz koşullarında tam gün çalışmayı, uzmanlığı gerektiren bir meslek haline gelmiştir(Tezcan, 1997, s.101).

Psikolojik olarak bireyler, spor yoluyla fiziksel, zihinsel ve toplumsal faktörlerin birleşmesinden bir kişilik kazanır. Hoşgörölü, centilmen bir kişilik spor yoluyla da kazanılır. Saldırganlık eğilimlerinin doyurulması ve cinsel gerginliklerin giderilmesi yine sporla sağlanabilir. Ayrıca kişiler spor yoluyla bir takıma veya bir gruba dahil olarak yalnızlık duygusundan kurtulur. Bir spor takımını destekleyerek o takımın başarı veya başarısızlıklarıyla bütünleşir ve takımın başarısını kendine yansıtır. Yalnızken coşkunluk göstermezken, grup halindeyken gösterilir. Bunun için psikiyatristler spor alanlarına bir tür hastane gözüyle bakmaktadırlar. Bastırılmış duygularının dışarıya atılmasına, yani kişinin boşalmasına yol açan spor sahaları psikiyatristlerce tedavi yerleri olarak görülmektedir. Bununla birlikte bazı kişiler (maç hastaları) uygun olmayan tavırlar içine girerek kendilerine ve çevrelerine zarar vermektedirler (Tezcan, 1997, s.101).

Sosyal, kültürel ve toplumsal çevre içinde doğan insan çeşitli yönleriyle birçok bilim dalının ilgi alanına girmeyi başarmıştır. İnsanın anatomik, fizyolojik ve ruhsal yapısının incelenmesinde, hareketlerinin analizinde beden eğitimi ve spor bilimcisi de anatomi, fizyoloji, kinesyoloji, antropometri, pedagoji gibi bilim dallarından yararlanmaktadır.

Okul öncesi çağındaki çocuklarda dâhil olmak üzere gençler, yaşlılar ve sakatların gereksinimlerine uygun beden eğitimi ve spor programları sayesinde kişiliklerinin temel gelişmesini sağlamak için özel ortam hazırlanmalıdır (Unesco, 1984, s.87).

Yapılan bütün egzersizlerde ana hedef vücudu sağlıklı tutmak veya sağlığın bozulmasını mümkün olduğu kadar önlemektedir. Bugün bütün dünyada yapılan araştırmalar göstermiş ki, spor hem hastalıkları önlemede, hem de hastalıkların iyileşmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Abaoğlu, 1982, s.230).

Her birey, spor yapma, beden formunu geliştirme ve yetenekler uygun sportif performans seviyesine ulaşabilme olanağına sahip olmalıdır.

Spor yapan bireyler kendilerini daha dinç ve sıhhatli hissederler. Akciğerlerin hava alıp vermesi, kalbin beslenmesi ve vücuda gönderdiği kan miktarı artmasına neden olur. Damar kireçlenmeleri önlenir, tansiyon, kolesterol, total lipit, kan şekeri yüksekliği dengelenir. İç salgıbezleriyle organların çalışmaları düzenlenir. Sinir sistemi üzerindeki etkisiyle aşırı heyecan, sinirlilik ve saldırganlık eğilimleri önlenebilir. Adaptasyon ve dayanıklılık gücü artar, irade kuvvetlenir. İşte sağlık yönünden olumluluklarının yanı sıra sosyal yönden kendilerine güven ve verimlilikleri artar.

2.2. SOSYALLEŞME

2.2.1. Sosyalleşme Kavramı

Sosyalleşme; toplumdaki mevcut ya da beklenen rolleri yerine getirmek için gerekli olan becerilerin, bilgilerin, değerlerin, eğilimlerin ve benlik algılarının özümsemesi ve gelişimi olarak tanımlanmaktadır (Kenyon, McPherson, 1971).

Sosyalleşme, bireylerin fiziksel yapıları ve biyolojik faktörleri maddi temellerini; zekâsı ve içgüdüleri ise insanın manevi yapısını oluşturmaktadır. Ayrıca ailesi ve bağlı olduğu toplumdan almış olduğu değerler de insanın manevi temelini şekillendirmektedir(Güney, 2000, s.48). Bu değerler sosyalleşme kavramının tanımlanmasında önemli bir noktadır.

Sosyalleşme bir bireyin kendisi aracılığıyla kültürel tutumları, değerleri ve grubun rollerini öğrendiği ve bunun sonucunda kendisine has bir kişilik kazandığı ve toplumun bir ferdi olduğu ve sosyal etkileşim sürecinin oluştuğunu ortaya koyar (Kenyon, McPherson, 1974).

Sosyalleşme, toplumun bir üyesi olma, diğer insanlarla birlikte yaşamayı öğrenme sürecidir. Bu süreç içinde birey, diğer insanlarla etkileşimi yoluyla kendine özgü toplumsal davranış ve değerleri geliştirir (Uluğtekin, 1991).

İnsan davranışlarının çoğunluğu öğrenilmiş davranışlardır. Yani öğrenme süreci içerisinde belirli davranışlar gösterilmektedir. İnsanlarda içgüdüsel davranışlar yok denecek kadar azdır. İnsanların belirli bir topluluk içinde belirli şeyleri öğrenmeleri sosyalleşme süreci olarak adlandırılan oluşum içerisinde gerçekleşir. Bu süreç bireyin dünyaya geldiği andan itibaren dili, kültürü öğrenmesi ve gelecek nesillere aktarmasını içerir (AÖF, 2003, s.77).

Sosyalleşmede hangi yaklaşımla değerlendirilirse değerlendirilsin bireyin toplumda diğer bireylerle olan benzerliklerinin yanı sıra farklılıklarının da olduğu, kişileri bir örnek biçimlere sokmaktan çok, onları kişilikleriyle uyuşan, toplumun bir işlevi durumuna getirmeyi amaçlayan toplumsal süreçlerden biri olarak görünmektedir. Sosyalleşme terimini kullanan bilimsel disiplinlerde bu sürecin çeşitliliği ve genişliği karşısında birçok dallara ayrılmıştır. Örneğin çocuk sosyolojisinden, gelişim psikolojisine, klinik psikolojisinden, grup psikolojisine, antropolojiden, kişilik kavramlarına kadar çok çeşitli alan sosyalleşmeyi kendilerine başlık olarak seçmişlerdir (Tolon, İsen ve Batmaz, 1991, s.49).

Sosyalleşme “ferdin doğuştan itibaren toplum üyeliğini kazanmasında geçirdiği safhaların bütünüdür.” Doğum ile birlikte yaşam sürecinde şahsiyetin gelişmesi ve toplum içerisinde ferdiyetin gelişmesi sosyalleşme sürecidir. Kendi kendisini tanıyan, kendisi gibi olan insanlarla benzerliklerini ve farklılıklarını gözleyen bir kimse daha sonra yaratıcı olarak da bir ferdiyet kazanmaktadır. Ferdin sosyal ilişkiler içerisinde yer alarak toplumla bütünleşmesi ve belirli görevleri yerine getirmesi sosyalleşme sürecinde mesafe alınmasına bağlıdır. Şahsiyetini geliştirmeyen ve ferdiyet yoluyla yaratıcı olmayan bir kimse, toplum üyeliğini de kazanamamaktadır. Fert ile toplum arasındaki uyumun sağlanabilmesi ve dayanışma, iş birliği ve iş bölümü ile gerçekleşmektedir (Erkal, Güven ve Ayan, 1998, s.37).

İnsanı insan yapan toplumsal varlığı olduğuna göre, sosyalleşme aynı zamanda insan olma sürecidir (Köknel, 1982, s.237).

Bu süreç bireyin çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimi sonucu ortaya çıkar. Sosyalleşme süreci, bireye yeni yaşantılar kazandırır ve ölene kadar devam eder. Kişiliğin toplumsal, ahlaksal katmanı olan karakter, sosyalleşme sürecinin ürünüdür. Bireyin ahlaksal değerleri benimseyerek benliği üzerinde denetim kuran toplumsal bilince sahip olması sosyalleşmesi sonucudur. Sosyalleşme süreci çocuğun doğuşundan itibaren başlar. Çocuk beş-altı yaşına gelince benlik ve kişiliğin temel unsurları

oluşmuştur. Sosyalleşme daha sonraları yakın çevre komşuluk, arkadaşlık ve oyun grupları, okul ve kitle haberleşme araçları yoluyla giderek kesinlik kazanır.

Sosyalleşme süreci içerisinde en önemli süreyi kapsayan ailedir. Aile müessesesi içinde birey bazı davranış şekillerini ve toplumla ilgili temel normları kazanır. Burada en büyük pay anneye düşmektedir. Annenin, iyi yetişmiş yeterli kültüre sahip ve yeterli bir sosyal çevreden gelmesi çocuk üzerinde olumlu etki yapar. Aile ve okul çevresinde olgunlaşan ve yavaş yavaş sosyalleşme süreci içinde ilerleyen birey daha sonra işyeri içinde de kendi şahsiyetini bulur ve geliştirir. Çalışma hayatı okul ve aile gibi ferdi saran bir sosyal çevredir. Şahsiyetini bulan ve sosyal ilişkilerini arttıran birey artık farklı amaçlar güden farklı kuruluşların (kooperatif, mesleki kuruluş, spor kulübü, sendika vs) faaliyetlerine katılarak sosyal hayat içinde yaratıcı olma özelliğini de geliştirmektedir (Erkal, 1986, s.45).

Sosyalleşme süreci içerisinde şahsiyetini geliştiremeyen ve yaratıcı olma özelliği elde edemeyen birey yeter derecede sosyalleşerek toplum üyeliğini kazanamamış demektir. Böyle bir kimse genellikle toplumda yerleşmiş norm, yasa, gelenek, töre, kamuoyu veya başka toplumsal norm ve kurumlarla saptanmış bulunan hoşgörü sınırlarının dışına çıkabilmekte, böylece toplum tarafında yadırganmakta ve hatta tepki görmektedir (Çelik, 2002, s.27).

Sosyalleşme sürecinin, kişiliğin gelişmesinde en önemli yerini teşkil eden gençliğin ihtiyaç, beklenti ve özlemlerini karşılayıcı maddi ve manevi olanaklarının sağlanması, varlığını korumak ve devam ettirmek idealinde olan devletimizin, temel görevleri arasında gençliğin sağlıklı gelişmeleri ve sosyalleşmeleri için onlardaki yaratıcılık gücünü geliştiren ve topluma daha kolay uyum sağlama ve gençlikten gelen coşkuya deşarj (boşalım) olanağı veren spor ve spor teşekküllerine önem verilmelidir. Gençlik sorunlarının hafifletilmesinde bir araç ve aynı zamanda bedeni ve ruhi gelişimlerinin bir amaç olduğu sporun; köy-kasaba gençliğine, gecekondu-kent gençliğine, üretici-tüketici gençliğine, okuyan okul dışı gençliğe kişiliğini bulma, sorumluluk paylaşma, toplumsal hayat içindeki ilişkilerini geliştirme açısından yaygınlaştırılması çalışmalarına gidilmelidir. Bu çalışmalar mevcut durumun ve sorunların doğru olarak tespitine ve çözüm önerilerinin Türkiye şartlarına uygun gerçekçi bir yaklaşımla uygulamaya konulabilmesine bağlı olacaktır(M.E.G.S.B. 1986, s.244).

Kişiliğin oluşumunun ön koşulu ve kaçınılmaz bir ögesi olan benlikte sosyalleşme sürecinde ortaya çıkmaktadır. Benlik bir açıdan bireyin hem başkalarıyla paylaştığı hem de onu çevreden ve başkalarından farklılaştıran ayrıntıların bilincine varması demektir. Benlik bireyin ancak diğer insanlarla ve maddi evrenle ilişkileri yoluyla oluşabilmektedir.

Sosyalleşme sayesinde insan toplumun ortaya koyduğu tavır ve hareket modellerini örnekleri ve düşünme biçimlerini öğrenmektedir. Böylece sosyalleşme kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Bireyin toplum içinde diğer bireylerle birlikte ortak bir yaşam sürdürebilmesi, toplumun örf ve adetlerine geleneklerine göreneklerine itaat etmesi, giyinme, yeme içme, uyuma, oynama, eğlenme, çalışma bakımından asli bir takım teknikleri kabul etmiş bulunması, toplumsal hayatın norm ve ayinlerine uyması ve grup içinde kendisine verilecek rolleri gereğince yerine getirebilmesi halinde gerçekleşir(Çelik, 2002, s.30).

İnsanoğlunun sosyalleşmesi sosyal etkileşiminin bir sonucudur. Örneğin her insan ailesinin akrabalarının ulusal ve evrensel kültürünün etkisi altında kalarak ve aynı zamanda bunları etkileyerek sosyalleşir. Sosyal etkileşiminin niteliği ve buna bağlı olarak sosyalleşmenin alacağı biçim, ailenin ve toplumun gelişim düzeyine nitelik ve özelliklerine bağlıdır.

Her toplum iyi ve kötüyü, güzel ve çirkini, hoş ve nahoşu ne için yaşanması, ne için ölünmesi gerektiğini tanımlamaya çalışır. Sosyalleşme sürecinde çocuğa çoğu kez mantıklı bir kanıtlama gösterilmeden, toplumun değer ve normları aşılanır ve törelerin nasıl uygulanacağı öğretilir. Toplum bireyden iyi ve kötüyü anlamsını değil, hissetmesini ister(Tolan, 1987, s.231).

.....Şüphesiz insanlar, yaşadığı toplumda davranışlarıyla kendini ifade eder ve bu davranışları sayesinde toplumun diğer fertlerinden ayrılırlar ve birey olarak toplum içerisinde var olurlar. Tüm bireyler bir grup içinde doğar ve toplumsal niteliklerini bu gruplarda kazanırlar. Bir toplumun yaşam biçimiyle, o toplumda yaşamak için gereken bilgilerle değerler, gruplar arcılığıyla bireye aktarılır. Bu bilgi ve değerlerin benimsetilmesiyle birey, belirli bir toplumun üyesi olma özelliği kazanır. İnsanların fiziksel çevrelerine uyum çabalarının neticesinde tarihsel bir gelişme ile birlikte ortaya çıkmış örgütlere “toplum” denir(Yetim, 2000, s.148).

Birey, sosyal yaşam içinde pek çok etkileşim içine girer ve kendine özgü davranış kalıplarını, kurduğu bu etkileşimler aracılığıyla oluşturur. Sosyalleşme sürecinde toplumun düşünce, davranış ve değer yargıları, kültür sayesinde bireye aktarılmaktadır(İsen ve Batmaz, 2002) ve hiç kuşkusuz, toplum bireylerinin geniş anlamda birbirlerini etkilemesine en büyük ortamı günümüzde kitle iletişim araçları ile oluşturmaktadır.

Toplumsal örgütlenme, insanın varlığını devam ettirebilme ve çoğalma imkânını artırdığı için onun, zaman içinde geliştirdiği bir uyum biçimidir. Toplumsal hayat sayesinde, insan kendisini diğer canlı türlerinden ayıran niteliklerini ortaya çıkarmış, sosyalleşmiş, geliştirmiş ve kültürünü yaymıştır (Yetim, 2000, s.151).

Sosyalleşme, belirli bir grubun veya toplumun yaşam tarzının öğrenilmesi, aynı zamanda da karşılıklı bir etkileşim sürecidir. Bu öğrenme sürecinde, toplumdaki kalıp davranışlar birey tarafından kişiselleştirilir ve sonuçta birey, o topluma ya da gruba ait bir kimlik geliştirir (Demir, 2004). Ancak, burada önemle belirtilmesi gereken, sosyalleşme, sadece kişinin standart bir davranış kalıbına uyarak şekillenmesi demek değildir.

2.2.2. Sosyalleşmenin Özellikleri

-Sosyalleşme, daima bir toplum için söz konusudur. Soyut bir toplum ya da bireyin içinde bulunmadığı toplumlara göre sosyalleşme olmaz. Toplamların kültür farklılığı, mutlaka belli bir yerde, belli bir zamanda yaşamakta olan belli bir topluma göre sosyalleşmeyi gerekli kılmaktadır. Her birey ancak içinde yaşadığı toplum içerisinde sosyalleştirilir. Sosyalleşme sürecini tamamlar. Çünkü toplumların kendine özgü sosyalleşme süreci farklılık gösterir.

-Birey doğmadan önce toplumsal hayat devam etmektedir. Sosyalleşme bireyin dünyaya gelmesi ile başlar. Hayat boyu devam eder.

-Sosyalleşme gruba ya da topluma yeni giren üyelerin etkisiyle ilgilenmez. Sosyalleşme kesinlikle tek yönlü bir süreç değildir.

-İnsanlar farklı kalıtım yapısı ve deneyimleri olduğu için birbirlerinden farklıdırlar. Bundan dolayı birbirine her açıdan benzeyen iki insana rastlamak mümkün değildir. Buna rağmen, sosyalleşme kültür ve topluma uyum, gelişim aşamalarında benzerlikler oluşturma ve toplumsal yaşama katılma vb. konular üzerinde durur. Dolayısıyla insanların yaşları arttıkça kişilik bakımından değişmelerini sosyalleşme ele almaz.

-Bireyi çevresindeki modellerin, simgelerin, beklentilerin ve duyguların öğrenilmesine yetenekliliği yönünde ele alır (Tezcan, 1984, s.28).

-Her birey kendine özgü bir kişilik gelişimine, ayırt edici deneyimlere, özel bir soydan gelime sahiptir. Sosyalleşme bu özelliklerin nitelikleri üzerinde durmaz. Fakat sosyalleşme kişilik gelişmesinin topluma ve kültüre uyarlanması ve öğrenilmesi gibi. Süreçlerin benzerlikleriyle ilgilidir.

-Sosyalleşme insanların toplumsal yaşamın etkili ve önemli bir üyesi olma durumunu inceler (Güney, 2000, s.45).

-Sosyalleşme aynı zamanda bireyin içinde yaşadığı toplumun normlarını, tutumlarını, davranış ve düşünme kalıplarını öğrenir. Aynı dili konuşurlar, düşünürler ve hareket ederler. Bu da toplumda bireyler arası çatışmayı engelleyerek toplumsal uyumun sağlanmasına katkı sağlamaktadır.

2.2.3. Sosyalleşmenin Fonksiyonları

-Sosyalleşme toplumsal düzenin devamlılığını sağlamak için gerekli olan bilgi ve teknikleri toplum üyelerine planlı ve amaçlı olarak vermeye çalışır. Bilgi aktarımında bireyler arasında ayırım yapılmaz.

-Sosyalleşme, toplumsal amaçların gerçekleşmesinde insanları motive eder. Sosyalleşme insanlara belli umutlar aşılar ve onların toplumda bir takım beklentiler içine girmelerini sağlar. Örneğin bir meslek sahibi olmak zordur ancak meslek sahibi olduktan sonra bunun sağlayacağı yararlar, insanların bir takım zorluklara katlanmasına yardımcı olmaktadır.

-Sosyalleşme, insanlara belli durumlar karşısında nasıl davranmaları gerektiğini öğretir. Bu yolla onların zaman kaybını ve zor durumlara düşmesini önler (Afacan, 2001, s.68,70).

-Sosyalleşme, bireysel ve toplumsal umut ve beklentileri dengeler. Beklentiler farklı olmasına rağmen sosyalleşme sayesinde yaşama uygun beklentiler gerçekleşmesini sağlar.

-Sosyalleşme, insanların toplumda üstlenecekleri rolleri öğrenip benimsemelerini sağlar.

-Benliklerinin gelişmesini sağlar. Benlik kişinin hem başkalarıyla paylaştığı hem de onu çevreden ve başkalarından farklılaştıran ayrıntıların bilincine varmasıdır. Dolayısıyla benlik, insanın diğer insanlarla ve dış evrenle ilişkileri sonucu oluşmaktadır.

Buna göre sosyalleşme bireyin sadece kültürel özellikleri algılaması ve benimsemesini değil aynı zamanda benlik ve kişilik kazanmasını da sağlar (Güney, 2000, s.51).

Broma göre sosyalleşmenin amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

-Sosyalleşme bireylere temel davranış yollarını belletir. Yemek yeme alışkanlığından, bilimsel yöntem ilkelerine kadar her davranış yolu bireylere sosyalleşme süreci ile kazandırılabilir. Bu davranış yolu, alışkanlıkları bireyde öylesine derinlemesine işler ki verilmek istenen tepkimelerini bile biçimlendirir.

-Sosyalleşme bireylerde belirli özlemler oluşturmaktadır. İyi bir anne, baba, çocuk olma özlemi, iyi bir meslek üyesi, parti üyesi, takım arkadaşı olma özlemi vb. Toplum düzeni yalnızca yaşama biçimini anlatan değerleri bireylere iletmekle yetinmez. Aynı zamanda onlarda bazı özel özlemlerde uyandırmaktadır. Bir bilim kurumu, bireylerin (öğrencilerin) kimisinin bilim adamı, yani uygulamaya değil tekniğe, dayalı veya kimi bireylerinde teknik personel olmayan uygulamaya dayalı bir ekonomik yapı sağlamak zorundadır. Bu tür özlemler önemli ölçüde özveri gerektirmektedir.

-Sosyalleşme süreci bireylere rollerin öğretilmesi demektir. Bireyin üyesi olduğu türlü kümelerde ilişkide bulunduğu başka insanları göz önünde bulundurması gereğinden başka belli özel iş paylarını yerine getirmesini de zorunlu kılmaktadır.

-Sosyalleşme yoluyla yetenekler de öğrenilmektedir. Çocuk ve genç bireyler, böylece yetişkin etkinliklerine katılırlar. Mektup yazmak, telefonla görüşmek, komşularla ilişkilerini yürütmek, sportif etkinliklere katılmak siyasal örgütlerde ve genellikle derneklerde etkin katılım için toplumsal yetenekler ön koşul önemi taşımaktadır.

-Sosyalleşme, bireyin kişiliğinin oluşmasını sağlar. Birey sosyalleştiği ölçüde kişi olur.

-Sosyalleşme, bireylere içinde yaşadıkları toplumun kültürünü maddi ve manevi öğeleriyle birlikte öğretmektedir.

-Sosyalleşme, toplumun izafi sürekliliğini sağlar ve birey artık içinde yaşadığı toplumun bir parçası olur, kültürünü benimser (Yetim, 2000, 148-151).

2.2.4. Sosyalleşme Süreci

Sosyalleşme süreci doğuştan başlayarak tüm yaşam boyunca süren uzun bir dönemi kapsamaktadır. Bu süreç aracılığıyla birey kişilik kazanmaktadır. Bir başka deyişle sosyalleşme, belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek topluma ait birey hâline gelmesidir. Bireyler içinde doğdukları toplumun kuşaktan kuşağa geçirilen kültürünü, sosyalleşme süreci içinde öğrenme yoluyla elde ederler. Sosyalleşme başkalarıyla olan ilişkileri aracılığı ile bireyleri iyi-kötü, doğru-yanlış, toplumun yargı ölçülerinin diğer tüm değer kural ve normlar, toplumca kabul edilebilir tutumların, alışkanlıkların becerilerin iletilmesi sürecidir.

Sosyalleşme sürecinin içeriği ve biçimi öğrenme yoluyla belirlenmektedir. Sosyalleşme bireyi toplumun ve çeşitli grupların birer üyesi hâline getiren değer, tutum ve davranışlarını kurumsallaşmış normlarla uygun olarak tanımlayabilmesine imkân veren bir kültürleşme sürecidir (Öktem, 2003).

Sosyalleşme ile bireyde kişilik ile birlikte özbenlik kavramı da kazandırılmaktadır. Öz benlik bireyin diğer kişilerle paylaştıklarının ve onu diğer kişilerden farklılaştıran ayrıntıların bilincinde olmasını ifade etmektedir. Kendimizi önce başkalarında görüp tanıdığımız için çevremizdeki başka insanlarla Cooley'in deyimıyla "ayna benlik" adı verilmektedir. Bu, başkalarının bireyin kendisine karşı davranışlarında yansıyan belleğidir. Sosyolog Cooley'e göre özbenliğin oluşumu kişinin kendisini başkası tarafından görülen bir konu, bir şey olarak tasarımılamasıyla gerçekleştirmektedir. Başkalarının bizi nasıl gördüklerini, tepkilerimizi ve cevaplarımızı nasıl yorumladıkları hakkında kendi kendimize bir hüküm veririz. Yani başkalarının oluşturduğu aynada kendimizi görürüz (Tezcan, 1984).

Sosyalleşme toplumun yeni üyelerine o toplumda var olan, görenek, değer, tutum ve davranışların ne olduğunu, bunlara uyum sağlamanın ve öğrenmenin yollarını gösterir. Bu süreç doğumla başlar ve hayat boyu devam eder. Bireylerin sosyal kalıplara uyumu ve toplumsal kurumlara katılmasıyla birlikte insanlar o toplumda geçerli olan değer, disiplin ve davranış biçimlerini öğrenirler. Sosyalleşme sürecini bireylere öğreten çok önemli bir kurum olan aile içindeki anne ve babalarda zaman içerisinde sosyalleşmişlerdir (A.Ö.F. 2003, s.77). Emillio Williams, toplum bilim sözlüğünde (Dictionnarie de Sociologie) sosyalleşmeyi "Bireyin yalnızca biyolojik bir varlık

olmaktan çıkıp belirli bir topluma ve belirli kümelere bütünleştirilmesi sürecine sosyalleşme süreci” olarak ifade etmektedir.

Birey dünyaya geldiği andan itibaren öğrenme yolu ile davranışlarında değişimler meydana getirir. Bu süreç içerisinde kültür de bir nesilden diğerine aktararak yaşatılır. Sosyalleşme sayesinde insan, toplumun ortaya koyduğu tavır ve hareket modellerini, örneklerini ve düşünme biçimlerini öğrenmektedir. Böylece sosyalleşme, kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan mekanizmadır(Ozankaya, 1991). Dönmezer’e göre sosyalleşme, insanın karşılaşacağı durumları müesseseleşmiş kurallara, çözüm yollarına uygun şekilde tarif ve idrak edilmesini sağlayan süreçtir(Dönmezer, 1994).

Sosyalleşme sürecinin genel anlamada iki boyutu vardır. Birincisi psikolojik boyuttur. Birinci boyut bireyin toplum ve onun alt kategorileri içerisinde gelişip kalıba sokulduğunu ileri sürer. İkincisi boyut ise sosyolojik boyuttur. Bu boyut bir bireye sosyal beklentilere uygun biçimde davranmasının öğretildiğini öne sürer. Snyder, ve Spreitzer çalışmasında Başaranın bu boyutlardan bahsetmişlerdir. Bu boyutlar bağlılığın gelişimini incelerken, bir bireyin sosyolojik gelişimini etkileyen unsurların yanı sıra, bir bireyin psikolojik gelişimde yer alan süreci düşünmenin mümkün olduğunu gösterir. Bu görüşler Vygotsky’nin bilişsel gelişimin sosyokültürel perspektifiyle de paralellik gösterir(Başaran, 1980).

Sosyolojik buluş açısıyla sosyalleşme, bir insanın tüm hayatı boyunca ortamın sosyokültürel öğelerini öğrenmesi, içselleştirmesi, tecrübelerin ve anlamlı toplumsal kurumların etkisi altında kişilik yapısıyla bunları bütünleştirmesi ve bu yolla da yaşamak zorunda olduğu toplumsal çevresine uyma süreci olarak tanımlanabilir (Sayın, 1994). Bu tanımlardan da anlaşılan ve vurgu yapılan üç özellik göze çarpmaktadır. Bunlar kültürün kazanılması, kültürün kişilikle bütünleşmesi ve sosyal çevreye uyumun sağlanmasıdır.

Nesnel bakımdan sosyalleşme, toplumun öz kültürünü nesiller arası aktarma esasına dayanır. Toplum bireye toplumsal rolünü öğretir. Öznel bakımdan sosyalleşme, bireyin içinde yaşadığı topluma uyması olarak adlandırılır. Birey toplumun davranış kalıplarını öğrenir. Böylece bir topluma dâhil olur. Her iki sosyalleşmede de birey benlik ve kişilik kazanır(Tezcan, 1984, s.28).

Sosyalleşme, toplum bilimin ve sosyal psikolojinin bir kavramı olarak, belirli bir kültürel ve toplumsal yapının içinde bireylerin geçirdiği en genel süreçtir. Bu süreçte toplumun manevi yapısını oluşturan tutum, davranış, bilgi, görgü ve hukuk normlarını kapsayan, bireyin varoluşunun zorunlu şartlarını düzenleyen bir süreçtir(Tolon, 1991, s.49).

Sosyalleşme sürecinin, kültürel normlar ve bir bireyin toplumda oynayacağı rollerle ilgili olan tutumları, değerleri, bilgiyi ve davranışları ürettiği düşünülür. Sosyalleşmenin resmî ve gayri resmî kanallar ile oluştuğu düşünülür. Okullar, çevresel yapılar ve toplum merkezli programlar resmî kanallar olarak göze çarpmaktadır. Aile, akran grupları ve kitle iletişim araçları gayri resmî sosyalleşme kanallarıdır. Her bir kişi için, bir grup sosyalleştirici kişi, bireyler üzerinde etki yapıp ve onu belli aktivitelerin içine çekerken, bazılarında da uzaklaştırır. Bir bireye tanıtılan sosyal deneyimler; tutumlar, değerler ve davranışlar şeklinde sonuçlar üretir (Greendorfer, 2002).

2.2.5. Sosyalleşme Sürecine Etki Eden Faktörler

Sosyalleşme süreci çeşitli sosyal çevrelerde, çok sayıda insanla, birçok farklı yolla kazanılır. Anne babalar, arkadaşlar, öğretmenler oyun ya da takım arkadaşları, antrenörler, iş arkadaşları, sevgililer, eşler vb. farklı çevrelerde bu sürece katkıda bulunurlar. Sosyalleşmede etkili olan bu faktörler toplumun sahip olduğu kültürün aktarılmasında sorumlu ve önemli organizasyonlardır(Yetim, 2000, 148-151).

“Sosyalleşme süreci çeşitli sosyal çevrelerde, çok sayıda insanla, birçok farklı yollarla kazanılır. Anne ve babalar, oyun arkadaşları, öğretmenler, iş arkadaşları, sevgililer, nisanlılar, eşler, farklı çevre içerisinde bu sürece katkıda bulunan kimselerdir.” Bu süreç aynı zamanda, formel, informel, amaçlı veya amaçsız bir biçimde de gerçekleşebilir. Bu süreç için karşılıklı, yüz yüze temas çok önemlidir. Fakat sosyalleşme kitaplarla, mektuplarla ve kitle iletişim araçlarıyla uzaktan da kazandırılabilir(Özkalp, 1994, s.88).

Homojen toplumlarda bireyler ve gruplar benzer değer ve inançlara sahip olmaları nedeniyle, sosyalleşme bireylere benzer bir yaşam, meslek, duygu ve düşünce birliği sağlar. Ancak heterojen toplumlarda grup içinde farklı değerler ve bu değerler çatışması bireyin daha önceki değerlerini inkâr etmesi ve daha önce üye olduğu gruplardan ayrılarak, yeni değerleri benimsemesine yol açar” (Özkalp, 1994, s.88).

“Sosyalleşme olayında yegâne merci, hiç şüphesiz toplumdur. Toplum ister kapalı bir sistem, isterse belirgin bir merci olarak kabul edilsin; o, ferdi kuşatan ve onu yönlendiren temeldeki ana güç kaynağıdır. Fakat toplumun kendisi gibi gücü de soyuttur. Fertler ve müesseseler toplumu temsil ederler. Bunlarla ilişkiye giren bir fert, sonunda toplumun soyut kanun ve kurallarına ulaşır. Fert başkalarının haklarını tanıırken, başkaları da onun hak ve beklentilerini anlamış olur”(Akyüz, 1991, s.222).

“Sosyal hayat şartları sürekli olarak değişiyor, ama gene de bu değişim bireylerin hayatını çok çok aşıyor. Sosyalleşme bireyleri aynı şekilde yetiştirerek geçmiş kuşakların kültür birikimini sürdürmek, sosyal sistemlerin bireyler üstü devamlılığını sağlamak için hemen her toplumda gereklidir. Uygarlık ve toplumsal gelişme birlikte olmaktadır. İnsanlar kendi yarattıkları ve bazen de kontrollerinden çıkardıkları bu sistem içinde yaşamak zorundadırlar; toplumdan kaçma, insanın bağımsızlaşması ve sağlam bir şahsiyet geliştirmesi bakımından bir ilerleme sayılmaz, hiçbir şeyi çözmez; tam tersine insanın ve insan uygarlığının gelişmesini engeller. İnsan şahsiyeti ancak sosyalleşme vasıtasıyla kazanılabilir”(Ergün, 1992, s.58).

Bu vasıtaları genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Aile
2. Okul ve Eğitim
3. Arkadaş Grupları
4. Kitle İletişim Araçları

2.2.5.1. Aile

“İnsan toplumsal bir varlıktır, hayatını sağlıklı bir biçimde sürdürebilmek için düzenli bir toplumsallaşma sürecinden geçmesi lazım. Bu süreç ailede başlamaktadır”(Aydın, 2000, s.39).

Klasik tanımda; anne baba ve çocuklardan oluşan birime aile denilmektedir. Fakat yaşadığımız dünya hızla değişmekte ve başkalaşmaktadır. Bu baş döndürücü değişimlerden toplumlarda, nasibini almaktadır. Artık günümüzde pek çok aile türü ortaya çıkmıştır. Aile tanımı da farklılaşmıştır. Fakat Türk toplumu gelenek ve göreneklerine bağlı bir toplumdur. “Türklerde aile önem verilen ve vazgeçilemeyen alternatifi olmayan bir müessesedir”(Erkal, Baloğlu, B. Baloğlu, F. 1997, s.299). Günümüzdeki hızlı değişim maalesef dirençli olan aile yapısını da etkilemektedir.

“Aile evrensel bir kurumdur. Bilinen her toplumun kendine özgü bir aile biçimi vardır. Bu nedenle de tanımlanması en zor kurumlardan birisidir. Ailenin bilinen en basit tanımlarından biri aileyi birbirine kan bağı ile bağlı bireylerin oluşturdukları bir grup olarak belirtir” (Özkalp, 2005, s.131).

“Toplum yapısında ve sosyal sistemin işleyişinde ailenin de bir müessese olarak önemli bir yeri vardır. Bilindiği gibi aile, nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, ekonomik ve psikolojik tatmin fonksiyonlarının yerine getirildiği bir müessesedir. Türk toplumunun temeli ailedir. Aile bir vasıta olduğu için değil, tabi ki bir gaye olduğu için ferdin mutluluğunun, üzüntülerinin ilk paylaşıldığı yer olduğu için temeldir” (Erkal, 1997, s.95).

Aile bir manevi ihtiyaçların karşılandığı yerdir. Ailenin en temel görevi bireylerine sevgi ve saygı vermek olmalıdır. Toplumu oluşturan aileler ne kadar sağlam temellere dayanırsa bireyler o ölçüde sosyal ve topluma faydalı olacaklardır. Bir toplumun devamlılığı için aile en temel kurumdur. Aynı şekilde bir bireyin sağlam bir kişilik yapısına sahip olabilmesi için içinde doğduğu, büyüdüğü aileden sevgi görmesi gerekmektedir. “Ceza en son başvurulacak yöntemdir. Önemli olan ceza korkusuyla bir eylemi yapmaktan alı konmak yerine sevdiği ebeveynini üzmemek için o eylemi yapmamaktır”(Yavuzer, 2000, s.73). Aksi halde toplumda birçok kez gözlemlendiği gibi anti sosyal davranışlar, çeşitli suçlara yatkınlıklar ortaya çıkmaktadır.

Bireyin sosyalleşmesinin en önemli kısmını oluşturan aile bir evlilik birliğidir. Bu açıdan ailenin niteliği çok önemlidir. Sorunsuz, mutlu ve huzurlu bir aile birlikteliği gencin sağlıklı bir kişilik geliştirmesi ve içinde yaşadığı toplumla uyumlu ve ahenkli olması açısından çok önemlidir.

“İnsanların evlenmesi ile aile müessesesine kavuşmaları sosyal bir olaydır. Evlenme, belirli sosyal normlara, davranış şekillerine bağlı olarak gerçekleşir. Ailelerin tanımında da görüleceği üzere biyolojik tatmine de yer verilir. “Ancak bu yeterli değildir ve psikolojik tatmin, nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme gibi önemli fonksiyonları yerine getirmektedir”(Erkal, 1997, s.95). Aile toplumun devamlılığı ve nüfusun yenilenmesi için önemli görevler yerine getirir. İnsan toplumla etkileşim içerisinde olan sosyal bir varlıktır.

Bir insanın hayatındaki problemlerden biri de, diğer insanlara uyum sağlamaktır; uyum sağlayamayan insan ise mutsuz ve yaşadığı topluma uyumsuz olmaktadır. Sosyal

bir varlık olan insan hayatı boyunca başka kişilerle ilişki içindedir. Bebeklik ve çocukluk döneminde ilişkiler son derece basit ve temel ihtiyaçları karşılamaya yönelik olmasına rağmen gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde daha karmaşık bir yapıya kavuşmuştur.

Bireyin sosyalleşmesinde sosyal olgunluk kavramı karşımıza çıkmaktadır. “Sosyal olgunluğu olan şu veya bu yoldan insanları anlamasını ve onlara nasıl muamele edeceğini öğrenmiş olan bir kimsedir. Böyle bir kimse insanların birbirinden farklı olduklarını, her sosyal durumun ayrıca etüt edilmesi gerektiğini ve kendi tepkilerinin o sosyal duruma hakim olan faktörler tarafından tayin edildiğini anlar ve bilir.

Başkalarının kendisine, annesinden görmeye alışkın olduğu itham ve düşünce ile muamele etmek için insanların birbirine benzemeleri beklenemez. Netice olarak sosyal davranışları kalıplaşmış alışkanlıklar, haline getirmez. Yani kesilmez, bükülmez anlaşmalardan fazla, şahıslara göre hareket eder. Etrafindakilerin ihtiyaç ve isteklerine, ruhi durumlarına ve ilgilerine karşı takdirle karışık bir anlayışlılık geliştirir. Bu anlayışlılık onu “sosyal zeka” ya sahip olmaya götürür” (Cole ve Morgan, 2001, s.149). Görüldüğü gibi sosyal zeka bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunun sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Bireyin toplumsallaşması üzerinde ailenin önemi çok fazladır. Bireyin toplumsallaşmasında içinde doğduğu ve yaşadığı ailenin türü, ailede yaşayan üye sayısı, ailenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durum, anne babanın mesleği ve yaşam tarzları, ailenin kültürel tercihleri, içinde yaşanılan mekanın fiziksel farklılığı gibi faktörler bireyin doğru ya da yanlış toplumsallaşmasında etkili olan unsurlardır.

Bir bireyin kişiliğini içinde yaşadığı toplum şekillendirir. “Örneğin bir toplumda genç kızların erkeklerle arkadaşlık etmemesi, erkeklerin kızlarla konuşmaması geçerli bir terbiye ve ahlak kuralıysa, kişi ya ilk yaşlardan başlayarak bunları kişiliği içinde özümler ve benimser yada çevreyle çatışmaktan çekinerek kişiliği içinde özümlemediği, benimsemediği bu kurallara uymak için sürekli baskı yapar”(Köknel, 1983, s.25).

Bireyin kişiliğini şekillendiren toplumdur, toplumunda yapı taşı ailedir. Artık günümüzde aileler başkalaşmış yani aile yapısı değişmiştir. Aile yapısının değişmesi başkalaşması aileyi oluşturan kişilerin davranış düşüncelerini yani sosyalleşmelerini farklılaştırmıştır.

“Toplumsallaşma sosyal gruplara girme, ilişkiyi başlatma, sürdürme ve bitirebilme becerisi gösterebilmek ile ne tür sosyal tercihlerin yapılacağını öğrenilmesi için başkalarıyla etkileşime girme sürecidir. Anne baba-çocuk ilişkisinde toplumsallaşmanın ilk deneyimleri yapılır ve ödül-ceza yöntemiyle anne baba çocuğun toplumsallaşmasını şekillendirmeye çalışır. Buna informal eğitim denir. Anne baba çocuk ilişkisi karşılıklı bir etkileşim sürecidir ve çocuk bu etkileşimi kullanarak sosyalleşmeyi öğrenir. Toplumsallaşma sürecinde çocuk gözlem ve model alma yöntemlerini de kullanmaktadır. Anne babanın söyledikleri yeterli değildir. Çocuk onların ne yaptığını da görmek ister ve gördüklerinden daha fazla etkilenir”(Yazgan, Bilgin, Atıcı, 2005, s.261).

Çocuğun ilk sosyalleşme yeri olan ailede anne baba ve çocuk ilişkileri ve etkileşimi sosyalleşmede model oluşturması açısından çok önemlidir. Ailenin yapısına ve ailede bulunan kişilerin konumuna göre aile içindeki bireylerden farklı şekilde etkilenmektedir. Anne ve baba birey için model olmaktadır.

Toplumumuzun içinde yaygın olarak ifade edilen kızlar babayı, erkekler anneyi daha çok sever demek aslında daha çok örnek alır daha çok etkilenir demektir. Çocuğuna sevgi ve şefkat gösteren onunla ilgilenen ebeveyn çocuğunun sosyalleşmesine daha fazla etkide bulunmaktadır. Toplumsallaşmanın bir diğer ayağı ise bilişsel yapı olgunluk düzeyi, gelişimsel özellikleri gibi genetik özelliklerdir. Ana-baba, ana-babalık rolünü nasıl görüyor ve değerlendiriyorsa, çocuğa karşı tutum ve davranışları da buna göre biçimlenmektedir. Ancak; çocuğun bireysel özellikleri, koşulları, sağlığı, beden yapısı, zekası ve tepkileri de anne, baba tutumları üzerinde etkili olmakta ana-babanın çocuğa karşı tutumlarında farklılık yaratmaktadır.

Aile içi ağların, daha güçlü bağlayıcı işlevi olan okul, kuruluş gibi kurumlara üyeliklerden daha güçlü bir sosyalleştirme işlevine sahip olduğunu söylemek mümkündür. “Ailesi veya akrabası yanında kalan” bireylerin daha duygusal olmalarının sebebi ise sosyalleşmenin başladığı aile ortamının sıcaklığından kaynaklandığı söylenebilir(Seippel, 2005, s.247-265).

Çocuğun sosyalleşmesi basit değildir, çok yönlü ve karmaşıktır. Bireyin toplumsallaşması için sadece anne babanın olumlu ve yapıcı tutumu ve ilgisi yeterli değildir. Ebeveynlerin psikolojik durumları, ailenin yapısı, kardeş sayısı, cinsiyet, bireyin duygusal olgunluk düzeyi gibi etkenler toplumsallaşma üzerinde etkilidir. Aynı zamanda ailenin sosyo-ekonomik düzeyi çocuğun sosyalleşmesinde en az diğer etkenler kadar etkilidir. Çünkü yapılan pek çok araştırma göstermiştir ki düşük sosyo-ekonomik

ailelerde büyüyen çocukların toplumsallaşma düzeyleri daha alt seviyelerde kalmaktadır.

Aslında sorunun temelinde düşük sosyo-ekonomik seviyedeki ailelerde ebeveynlerin çok fazla stresli olmaları ve onların stresli hareket, davranış ve tavırlarının sonucunda çocuklarını ikinci plana atmalarının çocuklarının kişilik, benlik ve sosyalleşme sürecine yaptığı olumsuz etkidir.

Disiplin aile içerisinde denge ve düzenin oluşturulmasında büyük bir önem taşır. “Fiziksel ceza yoksun bırakma ve tehdit genellikle ergenlerin saldırgan olmalarına, su işlemeye eğilim göstermelerine ve düşmanca duygular yaşamlarına yol açmaktadır. Bu tür tutumlar; ergenlerin duygusal, toplumsal ve bilişsel açıdan olgunlaşmalarını da engeller”(Dağ, 2009, s.22,23). Bu nedenle disiplin kuralları uygulanırken bazı önemli ayrıntılara dikkat etmek gerekir. Disiplin, mutlaka tutarlı ve kararlı olmalıdır; disiplin uygulaması bireyin sosyalleşme sürecine olumlu etki yapacak yapıcılığa sahip olmalıdır. Disiplinin en temel amacı saygı, sevgi ve güven vermek olmalıdır.

Ergenin sosyalleşmesinde babasının rolü yaşadığımız çağda artık çok büyük önem arz etmektedir. Geleneksel toplumlarda anneye yüklenmiş olan çocukla ilgilenme, ihtiyaçlarını karşılama rolü artık annenin olduğu kadar babanıdır da. Çünkü artık değişen hayat şartları gereği anne de çalışıp evin geçimine katkıda bulunmaktadır. Aynı zamanda kardeş sayısı, önce doğmak, sonra doğmak, kız olmak, erkek olmak, ağabey olmak, ortanca çocuk olmak ya da üvey kardeş olmak gibi durumlar bireyin sosyalleşmesinde etkili olabilmektedir. Küçük kardeşiyle zaman geçiren, onu koruyan, kollayan, ilgilenen büyük kardeş ona model olmaktadır.

Aile içerisinde bulunan büyükanne ve büyükbabalar sevgi ve şefkat merkezi olmakla birlikte büyükanne ve büyükbaba çocuğun kafasında dün ile bugün arasında bir bağ oluşturması ve geçmişini tanıması için çok önemlidir.

“Aile bir sistem oluşturur; ailedeki her bir kişi bu sistemin bir parçasıdır ve değişik roller üstlenerek bu sisteme işlerlik kazandırır. Her bir sistem ve bu sistemin içerisinde yer alan her bir rol kendine özgü bir kişilik ve davranış yapısı oluştur. Bu kişilik ve davranış türlerinin bazıları bireyi uyuma bazıları ise uyumsuzluğa götürür” (Cüceloğlu, 1997, s.57). Burada en büyük görev aile sisteminin merkezinde yer alan anne ve babaya düşmektedir.

“Kuralları öğrenmek bir insan için çok önemlidir. Kurallara riayet etmek için ebeveynler çocuklarına disiplini öğretmelidirler. Ebeveyn genç ilişkisinde, disiplinin yerini anlama konusunda bize en çok yardımcı olabilecek yaklaşım çocuklara bakış açımızı değiştirmektir. Onları terbiye edilecek hayvanlar gibi görmek yerine ara sıra zor durumda kalan ve çok fazla bizim anlayışımıza, merhametimize, onlara verdiğimiz destek gücüne dayanan sevilip saygı duyulacak arkadaşlar olarak görmeliyiz” (William 2000, s.92).

“Bireyin ergenlik ve daha sonraki dönemlerde topluma sağlıklı bir kişi olabilmesi çocukluk döneminin huzurlu ve mutlu bir aile ortamında geçmesinin büyük rolü vardır. Sağlıklı bir sosyalleşmede hoşgörü sahibi olmak ve bunu ölçülü olarak tatbik etmek gerekir. Aşırı hoşgörü ve düşkünlük; sosyalleşmede zararlı bir ölçü olabilir. Çünkü bireyi bencilleştirir, bireyi güvensiz kılar, bağımsız kararlar vermesini zorlaştırır, ileriki dönemlerde birey pazarda kendine bir ayakkabı ve elbise almada dahi zorlanır, bireyi baskı altında bulundurma; ileriki yaşlarda asi, isyankâr ve aşağılık duygusuna itebilir. Çocuk ayırma; tasvip edilmeyen bir davranıştır. Anne babanın ilgi duyduğu ve kolladığı çocuklar topluma uyum sağlarken, kendisiyle ilgilenilmediği duygusuna kapılan bireyler sosyal ilişkilerinde saldırgan ve baskılı bir durum arz ederler” (Taşkesen, 2003, s.27).

2.2.5.2. Okul ve Eğitim

“Okul, toplumun eğitim kurumunun gerekmesinin büyük çoğunluğunu karşılayan önemli bir toplumsal birimdir. Okul, yüzyıllar süren bir gelişim sonucunda ortaya çıkmıştır” (Başaran, 1982, s.169). Öğrenciler sekiz yıl süren ilköğretimi bitirdikten sonra ortaöğretime başlarlar, ülkemizde ortaöğretim zorunlu değildir, isteğe bağlıdır ve devlet okullarında ücretsizdir. “Ortaöğretim, öğrencileri ilköğretimden sonra en az dört yıllık eğitimle hayata veya yüksek öğretime hazırlayan kurumdur”(Avcı, 2003, s.8).

Eğitim bilimciler, öğrencinin pek çok farklı tanımını yapmaktadır “Öğrenci; öğrenim görmek amacıyla herhangi bir öğretim kurumunda okuyan kişidir”(Avcı 2003, s.8). “Bir bilim ya da sanat dalında bir öğretmenin, bir ustanın gözetiminde çalışan kişi”(Dolunay 2008, s.477). Tanımlarına ulaşmaktayız. Açık öğretim kurumlarında okuyan öğrenciler uzaktan eğitim alırken, örgün eğitim programlarında yüz yüze eğitim almaktadır(Karamısır, 1995, s.190).

Öğrencilerin okulları hakkındaki tutumlarını belirleyen pek çok etmen vardır. Aslında bu etmenlerin en önemlisi öğretmendir. Lise dönemindeki öğrenciler ile ilgilenmek, eğitimlerini sağlamak öğretmenler açısından oldukça zordur. Bir taraftan çocukların eğitimi, meslek seçimi, yönlendirilmesi; diğer taraftan ise ergenlik dönemindeki gencin disiplinsiz hareketleri ve çevresindeki kötü alışkanlıklardan uzak durması için öğretmenin ona rehberlik yapması zor bir süreçtir. Aileden sonra girilen sosyal ortam okuldur. Fakat bir öğrenci için lise yılları diğer okul dönemlerine göre daha önemlidir. Bu dönemde artık kişi pek çok değişiklik yaşamakta ve bu değişime uyum sağlamaya çalışmaktadır. Ergenlik sosyal ilgi bakımından en hareketli olunan çağdır. Okulların çoğunda öteden beri rast gele değişik birçok kulüpler ve cemiyetler kurulu gelmiştir. Okul partileri, okul temsilleri ve çeşitli okul törenleri ilk başlangıçtan beri mevcuttur. 1970’li yıllardan beri bu az çok gelişmiş güzel faaliyetler hem sayı itibari ile artmış hem de daha fazla teşkilatlandırılmıştır (Cole ve Morgan 2001, s.191).

Lise düzeyinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin branşları insancı bir eğitim ortamı yaratması açısından fark yaratmamaktadır. Öğrencilerin öğretmenleri ile olan ilişkilerini yeteri kadar sağlıklı görmemekle birlikte sağlıklıya doğru eğilimli olarak algılanmaktadır’’(Erden ve Akman 2005:108). Yapılan araştırmadan anladığımıza göre ergenlik döneminde model olması gereken öğretmenler bu rollerini tam olarak oynamamaktadır.

Beden eğitimi öğretmenleri öğrencileri spora yönlendirmede önemli etkilere sahiptirler. Örneğin, yapılan bir araştırmada öğrencileri atletizme yönlendiren kişilerin başında beden eğitimi öğretmenleri geldiği sonucu bulunmuştur (Şimşek ve Gökdemir, 2006:83). Bu nedenle sporun gençler tarafından öncelikle aktif olarak yapılması sağlayan, sporda uluslar arası başarıya ulaşılmasını sağlayan ve sporcu bir toplum yaratılabilmesine katkı sağlayan kişilerin başında beden eğitim öğretmenleri gelmektedir (Yetim ve Göktaş, 2000:72). Yani beden eğitimi öğretmenleri öğrencileri spora yönlendirmede önemli etkilere sahiptirler.

Sosyalleşme sürecinde genç çevrenin taleplerine cevap vermek zorundadır yani çevresi ondan başarı beklemektedir. ‘‘Gencin okul başarısının onun sosyalleşmesine etkisi çok önemlidir. Genç bu dönemde ailesinden ve öğretmenlerinden gelen bir başarılı olmalısın baskısı altındadır. Çevresi de ondan başarı beklemektedir. Belirli bir öğretmen kontrolünde geçirilen zoraki ders saati bu baskıya örnektir. Bu zorlama çocuğun az olan ilgisini, istikrarsızlığını, okul çalışmalarındaki eksikliğini giderme isteğini, çalışması gereken konulara karşı, iştahını ve gelişim evrelerini engeller.

Şikâyetlere ve sızlanmalara neden olur’’(Martinez, 2001, s.21). Bu dönemde çocuk ders çalışmak istemeyebilir. Fakat yapılacak etkili bir rehberlikle bu sorun aşılabılır.

“Her toplumda eğitimin temel işlevlerinden birisi, toplumun kültürel mirasının birikimi ve sürekliliğini sağlamaktır. Bu miras yoluyla, her kuşak, kültür birikimi sürecini önceki kuşağın bıraktığı yerden devralarak sürdürmektedir’’(Tezcan, 1994, s.52). Aslında çocuğun toplumsallaşmasında aileden sonra gelen okulun önemi çok büyüktür. Okul bir çok arkadaşın olduğu farklı sosyalleşme çeşitlerinin birçoğunun yaşandığı, pek çok örnek alınacak yada etkilenilecek kişinin bulunduğu sosyal bir kurumdur.

“Diğer yandan öğretmende çocuğun toplumsallaşmasını sağlayan bir araçtır. Öğretmenler kişilikleri ve ilgileri yönünden birbirlerinden oldukça farklı olmakla birlikte yine de bazı ortak değer ve düşüncelere sahiptirler ki, öğrenciler bunlardan kaçmayı düşünemezler. Örneğin bunlardan birincisi yetişkin otoritesinin gerekliliği, düzen ve disiplin gereksinimi ikinci olarak en azından kendilerinin özel öğretimleri alanında bilgi ve eğitsel başarı değerlerini temsil eder. Üçüncü olarak doğru konuşma, kamu mallarına saygı, kibarlık ve düzenlilik gibi orta sınıf kişilik özelliklerini temsil ederler’’(Tezcan, 2001, s.210). Öğretmen gencin sosyalleşmesinin önemli bir boyutudur. Bu dönemde öğretmen örnek alınan, etkilenilen en önemli kişidir.

2.2.5.3. Arkadaş Grupları

Genç belli bir çevrede, bir ortam içinde doğar. Bu çevre ve ortam belki onun yaşantısına denk bir önem taşır. Bir çocuğun ömrü, bu ilk çevrede geçeceği gibi başarısını ve büyüdüğünde toplumda alacağı yeri bu çevre tayin edecektir. Çünkü genç bu ortamda yoğrulacak, çevresinde olup bitenleri, görüp algıladıklarını değerlendirmek için bu ortam ona bir takım ölçüler verecek; edindiği bu ölçülere göre, kendine örnek alacağı kişi ve davranışların çoğunu, yerine göre hepsini, bu çevreden edindiği ölçülere göre seçecek ve kendine bir yol çizecektir (Akdeniz, 1994, 47).

Gencin sosyalleşmesinde etkili olan ve aynı yastaki kimselerin meydana getirdikleri bu çevre arkadaş çevresidir. Bu çeşit arkadaşlık grupları, insanın sosyal görüş ufkunu genişletir ve böylece insanlar çok yönlü bir şahsiyet kazanır. Arkadaşlık grubu vasıtasıyla yeni duyguları öğrenmek, yeni davranışlar ve bilgiler kazanmak imkânına sahip olunur (Dodurgalı, 2000, s.211).

Arkadaşlık grupları yaşamımızın her döneminde etkilidir. Onlar, topluma karşı yönelen ilgi ve ilişkilerimizin duygusal, kişisel, birincil nitelikteki bağlarıdır. Yaşamın içinde bulunduğumuz döneme göre değişik görünümler kazanırlar (Alkan, 1989, s.82).

Arkadaş grupları gençlerin sosyal tavırlarını etkiler. Bu sosyal tavırlar, gencin genellikle diğer bireylere ve sosyal yaşama karşı tüm tavırlarını içerir. Bir dereceye kadar ailede kazanılan sosyal tavırlar, gencin arkadaş grubuyla olan deneyimleri sonucu değişebilir (Yavuzer, 2000, s.63).

Arkadaş grubu, gencin toplumsal ufkunun genişlemesine ve onun karmaşık bir kişilik kazanmasına katkıda bulunabilir. Arkadaş grubu içinde çocuk sevgi, beğeni, yakınlık arar; bunları elde etmek için kendini grubun ölçülerine ve değerlerine uydurur. Sporda, dansa v.b. konularda başarılı olmak aile içinde olumsuz olabilir. Ancak grup içinde onlar en önemli değerlere dönüşür. Gençler arkadaş gruplarını, benzer ilgi, değer ve gelir gibi faktörlere göre seçerler. Dışlanmamak için de, büyük ölçüde arkadaş grubunun kurallarına uyum gösterme çabası içinde olurlar(Bozkurt, 2004, s.125).

Gençlerin siyasal toplumsallaşmasında da etkili olan birincil gruplardan birisi de arkadaşlık gruplarıdır. Gencin yaşı ilerledikçe, siyasal konuları, ailesinden çok arkadaşları ile konuşma eğiliminde oluyor. Özellikle aile disiplininin hoşlanmayan çocuklar, arkadaşlarının etkisine daha açıktırlar. Emekçi ve burjuva çocuklarının bir arada bulundukları gruplarda, emekçi çocuklarının, burjuva sınıfına özgü siyasal tutumları benimsedikleri izleniyor (Alkan, 1989, s. 83).

Dernekler, sendikalar gibi mesleki örgütler ile siyasi partiler de sosyalleşme de etkili rol oynar. Ancak bu örgütlerin kendi değer sistemleri içerisinde etkisi de diğer arkadaşlık gruplarının etkisiyle iç içedir. Bazen o örgütlere girişte arkadaş gruplarının rolü olurken, bazen de ilgili örgütler çerçevesinde yeni arkadaş grupları oluşabilir.

Gencin toplumsal ve ahlaki kurallara uyum sağlaması bakımından da oyunun rolü ve önemi büyüktür. Çünkü çocuk okul ve aile çevresinde nelerin doğru, nelerin yanlış olarak değerlendirildiğini görür ve anlar. Ancak bu tür kurallara uymanın gerekliliğini oyun esnasında öğrenir ve fiilen uygulama imkânı bulur. “Öyle ki, bir gün gelir oyun grubu, çocuğun günlük hayatını etkilemeye başlar. Ona doğru veya yanlış bazı kavramları kazandıracak gibi bir takım tutumları da öğretir ve davranış biçimleri kazandırır. Kısaca oyun da çocuğun sosyal yönden gelişmiş kişilik kazanması ve

dolayısıyla sosyalleşmesi açısından diğer unsurlar gibi oldukça önemlidir” (Çimen, 1999, s.50).

Gencin sosyal yönden gelişebilmesi için arkadaş grubuna katılması şarttır. Aslında bu dönemi yaşamış çocukların hepsinin arkadaş grupları olmuştur. Bir grubun üyesi olmak bu dönemde bir gurur kaynağıdır. Genellikle arkadaş grupları birbirlerini sahiplenir ve birlikte hareket ederler. Kendilerinden biz diye söz ederler. Mensubu olunan arkadaş grubunun bir lideri vardır. Liderin gözüne girmek çok önemlidir. Genç için bu arkadaş grubu her şeyden daha önemlidir.

Gencin içinde bulunduğu toplumda iki tür çevresi vardır ve bu çevrelerle sosyal ilişki kurar. Ana-baba ve öğretmenlerin oluşturduğu yetişkinler çevresi, diğeri ise gencin yaşıtlarının yada okulda oluşturduğu arkadaş çevresidir. Bu dönemde ki akran gruplarına baktığımızda; “Akran grupları farklı biçimdedirler. Toplumsal örgütlenmeleri, aile ve okuldan çok farklıdır. Doğal oyun grubu, örgütlü izci grubu yada çete grubu gibi 3-4 kişiden oluşan klik olabildiği gibi okul grupları da olabilir. Her grup açık ya da kapalı olarak kendi kurallarına sahiptir. Kendi toplumsal örgütü vardır, grup üyelerinden beklentileri vardır. Her grubun kendi gelenekleri, görenekleri, tarzları, dilleri vardır”(Tezcan 2001, s.168).

“Arkadaş edinmek ve ilişkiyi sürdürmek belirli bir olgunluğa ulaşmış olmayı gerektirir. Yaşıtları ile ilişki kuramayan, arkadaşlık edemeyen çocuklarda içe kapanma ya da ilgiyi çekebilmek için saldırgan davranışlar görülmektedir. Bazı anne-babalar çocuğun arkadaşları ile oynamasını engellerler. Bazıları ise çocuğun arkadaşlık ilişkilerine sürekli müdahale eder ve arkadaşlarını kendileri seçmeye çalışır. Arkadaşlarından gelebilecek olan tehlikeyi fazlasıyla abartırlar” (Çağdaş ve Seçer 2002, s.55)

Ergenlik döneminde benlik ve sosyal ilişkiler bir birini etkiler. “Ergenliğin ilk yıllarında benlik kavramı sosyal ilişkiler bağlamında ele alınır. Bu dönemde fiziksel ve davranışsal benlik tanımlarında başkalarını etkileyen ve sosyal ilişkiler için önemli olan fiziki görünüm ve kişilik özellikleri öne çıkar” (Hortaçsu, 2003, s.183). Bu dönemde birey fiziksel değişiminden dolayı kaygılanır diğer taraftan ise topluma kendisini beğendirmeye çalışır. Bu dönemde arkadaş ya da karşı cinsin ilgisini çekmek, beğenisini kazanmak çok önemlidir.

Ergenlikte arkadaşlık çok önemli toplumsal işlevlere sahiptir. “Arkadaşlık, ergenin hem toplumsal becerileri öğrenmesi ve kendini tanımak için yaptığı araştırmada merkezi bir rol oynaması, hem de ana babadan bağımsızlığını kazanması, karşı cinsle ilişkiler kurması ve kimliğinin onaylanması açısından toplumsallaşmasında önemli bir etken olarak yer alır” (İnanç ve diğ. 2002, s.270).

2.2.5.4. Toplumsal Çevre

Toplumsal çevre içinde otoriteyi, yardımlaşmayı sağlayan, grupları oluşturan, insanların davranış ve özgürlüklerini denetleyen bir kurallar bütünüdür. Bir başka deyişle toplum, toplumsal ilişkilerden oluşan bir yumaktır. Uygarlık düzeyi, ekonomik uğraşısı, dili, dini, inandığı değerler ve uyduğu kurallar ne olursa olsun, ortak bir yaşayışa değerlere ait yapıya toplumsal çevre denilir. Her insan topluluğu bir toplumsal çevreyi meydana getirir. Toplumsal çevrenin yapısı, toplumsal ve ekonomik şartlara bağlı olarak farklı değişim hızlarına sahiptir. Genellikle bu değişim gelişme yönündedir (Gökçe, 1996, s.1).

Bireyi sosyalleştiren ve kişiliğine biçim veren çevreler çok çeşitlidir. Bireyin bir şey öğrenmesine yardım eden her çevre bu niteliktedir. Çocuğun ilk sosyal çevresi ailesidir. İlk öğretmeni anne ve babasıdır. Aile çevresini arkadaş çevresi, meslek çevresi, dini ve siyasi çevreler vb. izlemektedir. Fert bu çevrelerle kurduğu ilişkilerle toplum içerisinde kişiliğini kazanır. Çevreler aynı olsa da kişilikleri farklı olabilir. Çünkü insanların yetenekleri birbirinden farklıdır. Ayrıca hiç kimse aynı çevreden aynı şekilde etkilenmemektedir (Öztabağ, 1970).

Çevre, bireyleri etkileyen tüm doğal nesne ve şartlarla, insan yapısı ve şartlarını kapsayan, alt ve üst kurumlarıyla, toplumsal örgütlenmeyi içine alan bir bütünü ifade etmektedir. Toplumsal çevre, insanları belli amaçlar doğrultusunda bir arada toplar ve diğerlerinden ayırır. Toplumsal çevrenin verimli olabilmesi için eğitilmiş olması kaçınılmazdır. Toplumsal çevre içinde, aynı sosyal gruplarda, aynı birey değişik bireylere karşı değişik rol ve statüler takınabildiği gibi aynı sosyal gruplar içindeki bireylerin de farklı rol ve statüler takındığı görülebilmektedir.

Toplumlar farklı sosyal çevrelerle şekillenmiştir. Bir kent diğer kentten nasıl farklıysa, sosyal çevre itibarıyla da farklıdır. Bireyler bir çevreden diğerine geçebilir. Kendi amacına da uydurabilir. Dönmezer’e göre yaşam ile çevre iç içedir. Çevre yaşam

hücrelerinin oluştuğu andan itibaren vardır. Çevrede meydana gelebilecek bir değişimin, alışkanlıklara ve yaşam tarzlarına varıncaya kadar değişikliğe uğrattığı, çevre deyince doğumdan ölüme kadar insanların vermiş olduğu dürtülerin anlaşıldığı, hava ve besinlerden, sosyal ve duygusal iklime, aileden topluma kadar, kişinin temasta bulunduklarının inanç ve davranışlarına kadar ve hatta doğumdan öncede birey üzerinde etkisini göstermeye başlamasıdır(Kılıcıgil, 1998, s.16).

2.2.5.5. Kitle İletişim Araçları

Yaşamak da başlı başına iletişim faaliyetlerini kapsayan bir olgudur. Doğduğumuz andan itibaren çevremizle sürekli iletişim, etkileşim içine gireriz. Bilinçsizce çevremizi etkilemeye, değiştirmeye; yine bilinçsizce etkilenmeye, değişerek çevremize uyarlanmaya başlarız. Bu çift yönlü etkileşim, hayat boyu sürer gider. Yaşadığımız sürece zekamızı, kültür ve birikimimizi, kişiliğimizi iletişim alışkanlıklarımız ve iletişim çabalarımızla ortaya koyarız.

Duygu ve düşüncelerimizi başkalarıyla yine iletişim yoluyla paylaşıyoruz. Anlamak, anlatmak, öğrenmek, başkalarına ulaşabilmek için de iletişime başvuruyoruz. İletişimi, temel prensibi paylaşım, etkileşim ve ortaklık kurmak olan, çeşitli semboller ve araçlarla dünyayı daha yaşanılır kılan, ileti alışverişine dayalı sosyal bir süreçtir, diye tanımlayabiliriz.

Günümüzde posta, telgraf, telefon, faks gibi haberleşme araçları; gazete, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları; uydular, bilgisayarlar (İnternet ve e-mail) birer iletişim aracı olarak iletişimin ayrılmaz parçaları durumuna gelmiştir. Bu elektronik iletişim araçları, günümüzde, kurduğu haberleşme ağıyla kültürü de yaygınlaştırmış; dünya küresel bir köye dönüştürmüştür(Akay, 2006, s.44).

Kitle iletişim araçları, genel bir tanımla, kitlesel bir boyutta ileti dağıtabilen araçlar olarak tanımlanabilir(Özkök, 1985, s. 93).

Bugün dünyada milyonlarca insan, internet kullanıyor, gazete okuyor, sinemaya gidiyor ve televizyon seyrediyor. Dolayısıyla insanlar her gün binlerce görsel ve işitsel mesajlar alıyorlar. Bu mesajlar, dramaların, komedilerin, haberlerin, şarkıların ve çizgi filmlerin içinde taşınmaktadır. Çok çeşitli yollarla, her yastan insan için toplumsal yaşamı etkiliyor.

Kitle iletişim araçları sosyalleşme sürecinde çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Aile içinde, komşuluk ilişkilerinde, okulda çocuğun üstlenmesi gereken bir dizi

rol örnekleri sunmaktadır. Medyada yer alan kahramanlar, çocuklar için model olmaktadır. Bu sayede medya çocukların birçok konuda farkında lığını da artırıyor (Bozkurt, 2004, s.126).

Kitle haberleşme araçları insanların eğitimi, sosyalleşmesi ve şahsiyetlerinin oluşumunda çok büyük tesirlere sahiptir. Bu tesirler sadece kişilerin günlük yaşayışlarındaki alelade davranışlar üzerinde olmamakta, aynı zamanda onların dini ahlaki ve kültürel karakterleri ve şahsiyetleri üzerinde de son derece etkili olmaktadır.

Günümüz teknolojisinin eğitime getirdiği en yeni eğitsel kurum kitle iletişim araçlarıdır. “Bu araçlar çocuğa bir takım davranış modelleri sunar, kuvvetli şahsiyet tipleri ve kahramanları ortaya çıkarır. Onların yasayış tarzlarına özendirir. Böylece onu sosyalleştirici bir süreci tamamlarlar.” (Dodurgalı, 2000, s.221).

Radyo, televizyon gazete ve diğer yayınların işlevleri şüphesiz salt bilgi aktarmakla kalmıyor, bu araçlar kişinin genel ve siyasal kültürünü de etkiliyor. Her türlü yayın aracının sık sık propaganda için kullanılması bunların değer ve tutum aktarıcısı olabileceklerini gösteriyor. Kişi daha önce herhangi bir alanda fikir sahibi değilse bu durum kitle iletişim araçlarının etkinliğini artırabilir. Eğer kişinin kitle iletişim araçları sonucu edindiği bilgiler, düşünceler sürekli olarak kendi bildikleri ve eğilimleri ile çeliiniyorsa, zaman içinde kitle iletişim araçlarının etkisi artabilir(Turan, 1977, s.60).

2.3. SPOR VE SOSYALLEŞME

2.3.1. Spor ve Sosyalleşme İlişkisi

Oyun, oyalanma, işten uzaklaşma aracı olarak tarih sahnesine çıkan spor, günümüzde siyasetten ekonomiye, ırkçılıktan ulus birliğine, uluslar arası barıştan dayanışmaya, boş zamanın değerlendirilmesinden, meslektaşmanın birlikte getirdiği iş bölümüne açılan bir yelpazede çok yönlü etkileri olan toplumsal bir kurumdur. Fişek, sporu şöyle tanımlamıştır:

Spor, sporcu açısından kazanmaya dönük teknik ve fizik bir çaba; seyirci açısından yarışmaya dayalı estetik bir süreç; toplum genelince oluşturulan bütün içinde de, yerine göre o toplumun çelişki ve özelliklerini olduğu gibi yansıtan bir ayna (ya da

bağımlı değişken), yerine göre onu yönlendirebilen etkili bir amaç, ama son tahlilde, önemli bir toplumsal kurumdur (Fişek, 1980, s.29,30).

Bu tanım, sporun diğer yönlerini de göz ardı etmeksizin, toplumsal açıdan ele alarak yapılmış en gerçekçi tanımdır. Çünkü spor kendine özgü toplumsal kuralları, değerleri, etkileşim simgeleri ve süreçleriyle canlı bir toplumsal yapıdır.

Sosyalleşme (sosyalizasyon) kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır (Dönmezer, 1984, s.141).

Sosyalizasyon toplum açısından bir kontrol süreci ve grup yaşamında düzenlilik sağlama yoludur (Özgüven, 1996, s.43). Bu anlamda toplumsallaşma yaşam boyu süren bir süreçtir.

Bir çocuğun sosyalleşmesini sağlayan araçlar, ailesi, komşuları, oyun arkadaşları, okul arkadaşları, öğretmenleri ve kitle iletişim araçlarıdır (Josept, 1994, s.26).

“Birey sosyalliğe doğru bir yatkınlıkla doğmakta ve toplumun üyesi haline gelmektedir” (Berger, Luckmann, 2008, s.190).

Yeni doğan bir çocuk toplumsallaşma süreci ile sosyal davranışları öğrenip toplumsal sistemin bir üyesi haline gelir. Toplumsallaşma, kişinin toplumun değerlerini ve ideallerini benimsemesi, sosyal hayatta oynayacağı rolleri öğrenmesi anlamını taşır.

Gelişmiş ülkelerde sportif yarışmalar da sosyalleşmenin önemli bir aracı olarak kabul edilir. Çocuğun temel gelişiminde oyuna sınırsız ihtiyacı vardır. Organize edilmiş sportif oyunlar yoluyla çocukların hem kendi akranları ile bir arada olması sağlanır hem de kurallara ve kararlara uyma, yenme ve yenilmeyi hazmetme gibi deneyimler kazandırılır. Ancak bu organizasyonlarda çocuğun insan yönü üzerinde durulmalı, sporcu yönü ön plana çıkarılmamalıdır. Böylece çocuk kendi vücudunu tanıma, fiziksel özelliklerinin farkına varma fırsatını elde eder. Kendinden daha çok iyi ve daha az iyi kişiler olduğunu fark eder. Daha az iyi olanları küçük görmemeyi, daha çok iyi olanları takdir etmeyi öğrenir. Bu deneyimler hayatı boyunca farklı konularda ve farklı koşullarda karşılaşacağı benzer durumlara uyumunu kolaylaştırır. Mutlu ve başarılı olmak için çalışırken kendine ve başkalarına zarar vermeden rekabet edebilir.

Sosyalleşme nesnel olarak ve öznel olarak açıklanabilir. Nesnel olarak sosyalizasyon toplumun kültürünün bir kuşaktan diğerine geçirildiği ve bireyin, örgütlenmiş sosyal yaşamın kabul edilmiş ve onaylanmış yollarına uyarlandığı süreçtir(Josept, 1994, s.110).

Öznel olarak sosyalizasyon ise, bireyin çevresindeki kişilere uyarlanması sonrasında cereyan eden bir öğrenme sürecidir. Bu anlamda öznel sosyalizasyon bireyin öğrenmeleriyle ilgilidir. En önemli öğrenme süreci ise taklit ve rekabettir.

Çocuk ilk aylarından itibaren en basit davranış şekillerini bile taklit yoluyla geliştirir. Anne ve babayla başlayan bu taklit etmeler giderek sevdiği, beğendiği ve hayranlık duyduğu diğer büyüklerle devam eder. Sporcular, müzisyenler ve sinema oyuncularını gençlerin taklit etmeye en çok eğilim gösterdikleri kişilerdir. Bu yüzden sporcular örnek davranış ve alışkanlıklarıyla sosyalleşme sürecinde diğer kişilere iyi birer model olabilirler. Rekabet ise iki veya daha çok bireyin bir şeyi başarmada birbiriyle yarışmaya girdikleri uyarıcı bir süreçtir. Gelişmiş ve esnek kültürlerde sosyal öğrenme de son derece rekabetçidir (Josept, 1994, s.111).

Spor, insanların var olabilmesi için doğayla giriştikleri ölüm kalım mücadelesinin barışçı benzetimidir. Belli spor dalları, bu ölüm-kalım mücadelesinin gerçekleştiği alanları simgeler, mücadele, o ölümcül tehlikelerden arındırılmış silahların araçlarını kullanır(Fişek, 1985, s.14).

Spor rekabetin en uygun koşullarda yaşanılmasına olanak sağlar. Başkalarıyla ilişki kurma sosyal öğrenmenin temel koşuludur. Kişinin yaşantısındaki ilişkilerin sayısı ve çeşitliliğinin artması onun toplumsallaşma derecesi ile ilgili bir fikir verebilir. Spor çalışmaları özellikle spor müsabakaları değişik okul ve kulüp elemanlarıyla farklı şehirlerin insanlarıyla, hatta uluslar arası yarışmalar düşünüldüğünde farklı toplumların insanlarıyla temas kurulmasını sağlayan organizasyonlardır.

Spor, toplumdaki en yaygın kuruluşlardan biridir. Finansal harcamaları, katılımcıların ve seyircilerin sayısı, filmler, kitaplar, sporla ilgili karikatürler, harcanan süre, spor malzemeleri, sporun dokümanları olarak belgelenebilir. Bu yüzden sosyal bilimler çerçevesinde ele alınıp değerlendirilir.

Spor, belirli bir hedefi olan belli bir amaca yönelik, özel bir davranış halidir. Buna göre spor yalnızca motor edükasyon ya da bir seri motor faaliyetin geliştirilmesinden ibaret saymak yanlıştır. Sportif etkinliklerin içinde, değişik

boyutlarda psikolojik etkenler de yer alır. Bu nedenle spor kavramının, beden ve ruh birliğı içerisinde ele alınması gerekir. Sporun özellikle sinir sistemi dengesine ve düzenlenmesine olumlu etkiler yaparak aşırı heyecanlanma, sinirlilik hallerini, saldırganlık eğilimlerini ve anksiyeteyi düzelttiğı ve dolayısıyla kişisel iradeyi kuvvetlendirdiğı bir gerçektir. Bundan ötürü spor, insanlarda yalnız fiziksel yönden değil, ruh sağlığı açısından da önemlidir.

Gençlerde, zeka gelişmesini arttırdığı ve spor yapan gençlerin derslerinde daha başarılı oldukları kanıtlanmıştır. Ergenlik döneminde aşırı cinsel dürtüler içinde olan gençlerin yapmış oldukları kişisel ve kollektif sporlar, güçlü bir telafi işlevi ile libidinal enerjinin fizik harcamalara dönmesini sağlayarak ruhsal ve bedensel stresin azalmasına yardımcı olur.

Bunlara ek olarak spor, çocukluktan itibaren kişiliğın olumlu yönde gelişmesine, arkadaşlık duygusunun ve çalışma potansiyelinin artmasına katkıda bulunur. Psikolojik anlamı ile sporun bir doyum aracı olduğunu da söylenebilir. Sporda rekabet, hedefe daha önce ulaşma isteğı, yetenek, üstünlük ve kontrol serbestliğini elde etmek amaçları kişiyi doyuma ulaştırır. Sporda insan psikolojinin önemi bilindiğinde ve benimsendiğine göre, bu önemli faktörü iyice değerlendirebilmek için psikoloji biliminde geliştirilmiş olan bazı kavramların bilinmesi gerekir. Psikolojik açıdan kişinin sportif etkinliğı, belirli bir hedefi bulunan ve belirli bir eylem kalıbına uyan özel bir davranış biçimidir. Burada, üstün gelme gereğinin yarattığı soyut doyumun yanısıra özellikle profesyonel sporcularda daha belirgin olmak üzere, kişisel gereksinimlerin spor yoluyla karşılanmasını hedefleyen, somut bir doyum da söz konusudur (Sports in formation bulletin, 1997, s.14).

Kişinin beden yapısıyla ilişkili olduğu uzun zamandır bilinmektedir. İçe dönük yapıdaki kişilerin çevre ve duygusal ilişkileri az olup, hassas ve duygusal bir yapıya sahiptirler. Dışa dönük kişilikli insanlar ise çevre ile çabuk ve kolay ilişki kurarlar konuşurlar, neşelenip kızarlar. Sporda, bu kişilik örneklerinin bazılarından yararlanmak mümkündür. Sporda rekabetin giderek artması, antrenmanların zorlaşması ve insan gücünü zorlayan bedensel yüklenmeler, art arda gelen rekorlar, daha güçlü, daha hızlı olma isteğı ve çabası, sporcu üzerindeki stresi arttırmakta ve kişilik sınırlarını zorlamaktadır. Bu denli aşırı zorlamalara dayanamayan sporcularda çeşitli problemler ortaya çıkabilmektedir. Sürekli olarak yüksek gerilim ortamında yaşayan sporcu, bu koşullara karşı çıkabildiğı oranda başarılı olur ve madalyaya yani asıl amaca ulaşır.

“Hedefe ulaşmanın zorlaştığı ve çeşitli engellerin ortaya çıktığı durumlarda spor psikolojisinden yararlanmak gerekir”(Balcıoğlu, 2003, s.114).

2.3.2. Sporun Sosyalleşmedeki Yeri ve Önemi

Spor sosyolojisi alanında ilk kitap “ Sporun Sosyolojisi” adı ile Almanya da 1921 yılında Heinz Risse imzalı olarak yayınlanmıştır. Bu kitapta ortaya konulan birçok toplumsal problemin yine bilimsel olarak çözülebileceği belirtiliyor idi. Risse bu yapıtında sporun toplumsal karakterini diğer alanlardan ayırıyor ve sınırlandırıyor. Bunu yaparken sınırlandırma ve konu içeriklerini genel sosyoloji ile bağlantılı olarak ele alıyordu(Abaoglu, 1982, s.56).

Spor Sosyolojisinde hareket noktası sporun, spor olayının bizzat kendisidir ve daha çok bu sektör içindeki durum değerlendirilir. Bu bakış konuya mikro açıdan değerlendirmeler getirmektedir. Sporcu, antrenör, spor hekimi, sporcu ilişkileri, spor tesislerinin kullanım oranı, sporda alt yapı özellikleri, spor araç ve gereçleri, çeşitli branşlarda eğitici teknikler, beslenme gibi konular daha çok mikro konulardır.

Sosyolojik açıdan spor ise, konuya makro açıdan, geniş bir perspektiften bakıştır. Burada hareket edilen alan bizzat toplumun işleyen bütünü ve sosyo – kültürel yapı içinde, bütünden bir parçaya; spora yaklaşmaktır. Toplum içinde ortaya çıkış özellikleriyle yerine göre bir olay, yerine göre ise olgu niteliği taşıyan spora toplumun bütünü içinde yaklaşmak daha uygun olacaktır (Çoban, 2006, www.bilalcoban.com).

Sosyal gelişme, kişinin sosyal uyarıcıya, özellikle grup yaşamının baskı ve zorluklarına karşı, duyarlık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe, başkalarıyla geçinmesi, onlar gibi davranmasıdır (Gökhan, Olgun, ve Gürses, 1979, s.2)

İnsan belli bir zamanda, belli bir sosyal ve kültürel ortamda doğar ve sosyalleşme süreci içerisinde çevresine ve topluma uyum çabası gösterir. Bu çaba önce aile sonra okul daha sonra meslek ortamı içinde devam eder. Beden eğitimi ve spor aktiviteleriyle yalnız fiziksel gelişim değil zihinsel ve sosyal gelişimini de sağlanmaktadır. Bu etkileriyle sporun bu özelliği başka hiçbir alanda bulunmamaktadır. Bu nedendir ki beden eğitimi ve spor tüm dünyada önemsenmiş ve okul programlarında yerini almıştır. Günümüzde modern beden eğitimi ve spor anlayışı gelişim özellikleri olan fiziksel zihinsel ve sosyal gelişim özelliklerini kazandırması ve insanların yaşam kalitelerini artırmaya yöneliktir. Bu bağlamda spor aktiviteleri sağlık boş zamanları değerlendirme, performans, kendine

güven, kişiler arası ilişkiler ve aktif yaşam alışkanlıkları kazandırılması amaçlı yapılmaktadır (Aracı, 1999, s.13).

Beden eğitimi ve sporun ayrıca toplumsal bir yönü de vardır ki eğitimciler, bir ülkede düzenli spor yapan nüfusun çoğalmasını o ülkenin uygar olma durumunun bir göstergesi olarak kabul etmektedirler (Arslan, 1986, s.31). Gelişme, büyümeden farklı olarak bünye ve nitelikçe değişimleri içerir. İnsan gelişiminde olgunlaşma ve öğrenme iç içe oluşur. Gelişim bireyler arasında tempo farkı gösteren, çeşitli yönlerden dayanışma halinde oluşan karmaşık bir süreçtir. Bu süreci iç ve dış faktörler etkiler (İmamoğlu, 1992, s.9). Sosyal gelişim bireyin davranışlarına bakarak değerlendirilebilir. Gelişim söz konusu olduğuna göre belli bir ilerleme görülmesi gerekir. Bu ilerlemede değişimler süreç içerisinde kolaydan zora, basitten karmaşığa gider.

Sosyal gelişme genellikle safhalar, sıralar serisi olarak, olgunlaşma ve tecrübenin birleşmesine bağlı olan bir hareket olarak tanımlanır. En çok kabul edilen ve belgelenmiş sosyal gelişme teorileri aşağıdaki şekilde gösterilir.

-Gelişme aşamasındaki her safta özel mücadele ya da gelişmeye bağlı görevler içerir.

-Genç bir kişi bir diğer safhadaki görevlerine geçmeden önce ilk safhadaki gelişimle ilgili görevlerini tamamlamalıdır, diğer bir deyişle ilk etapta var olduğuna inanılan öğrenme, bir diğer aşamadaki öğrenme için ilk şarttır.

-Tecrübeler gencin yaşına ve gelişmesine bağlı olarak bütün gelişmeye katkıda bulunur.

-Sosyal gelişme gençlerin olgunlaşma kapasitelerinin üstündeki tecrübelerle karşılaşınca bozulur veya tecrübelerin tekrarı bir sonraki gelişme safhasının oluşumuna izin vermez.

-Toplumsal gelişme sürecinde, her başarılı aşamanın başında, gençler özellikle isteklidirler ve önceki safhalarda bitirilmeden bırakılan gelişim ile ilgili görevleri telafi edebilirler, diğer bir deyişle, gelişmeyi yakalamak mümkündür.

Doğumdan itibaren gelişim ile ilgili en önemli deneyimler fiziksel kontrolün sağlanmasıdır. Nesneleri tutma-atma, emekleme, yürüme, koşma, zıplama, atlama vb. okul dönemi başladığında akranlarıyla ilişkiler ve otoriteyle başa çıkma gibi kişisel duygusal deneyimler yaşanır. 10 yaşından itibaren yakın arkadaşlıklar ve paylaşma önem kazanır. Bu anlamda fiziksel hareketler, oyun ve spor çalışmaları insanların

hayatındaki gelişme sürecinde önemli rol oynarlar. Zaten çocuklar hareketleri öğrenmek için çok isteklidirler ve bunları denedikçe sevinç duyarlar. Fiziksel kontrollerini sağladıkça da kendilerini başarılı bularak güven duyarlar. Çocukların spor programlarında ne aradıklarını bilmek çok önemlidir, çünkü çocuklar aradıklarını bulamadıklarında, onların motivasyonu gittikçe azalacaktır ve yetenek gelişmesi zarar görecektir. Çocukların spor deneyimlerinde ne aradıklarını keşfetmenin bir yolu, çocukların kendilerine sormaktır; diğer yolu ise çocukların kendi boş zaman faaliyetlerini nasıl düzenlediklerini izlemektir.

Sportif etkinlikler kişisel nitelikte kalsa dahi, yine de sosyal ilişkilere konu olurlar; böylece sporun en önemli karakteristiklerinden birisi, sosyal bir olay olmasıdır. Sosyal gruplaşmalarda, birden fazla bireyin belli amaçlarla bir arada olduğuna göre, tek başına yapılan sporlarda dahi bu çerçevenin dışına çıkılmaz. Özet olarak spor, sosyal hayatın ve sosyal çevrenin önemli öğelerinden biri olma noktasına gelmiş ve kurumlaşmıştır. Yaşam düzeyinin yükselmesi, ulaşım ve iletişim olanaklarının gelişmesi ve ilerleyen teknoloji sayesinde, sayıca ve nitelikçe gelişen araç ve gereçlerle, spor kitleler arasında daha kolay yayılacak ve yaygınlaşacaktır. İşbirliği, sosyal ilişkilerin en yaygın formu değil fakat aynı zamanda grup ve toplumun sürekliliği ve dayanıklılığı için çok önemli ve vazgeçilmezdir. Kuşkusuz, işbirliği karşılıklı bir ilişkidir. İşbirliğinin, her iki taraf için de tümüyle eşit düzeyde bir çabayı ne kapsamasına ne de gerektirmesine karşın, tek yanlı olduğu söylenemez. Kişilerin birlikte hareket ettikleri söylendiğinde, bir hedefin elde edilmesi için az veya çok aynı anda ve birlikte çaba göstermeleri kastedilmiş olur(Josept, 1994, s.23).

Toplumsal ilişkiler toplumda hem yazılı hem de örf, adet gibi yazısız hukuka göre gerçekleşir. Toplumdaki bazı kurumlar ise sosyal ilişkilerin gelişip güçlenmesini kolaylaştırır. Dil, eğitim, din gibi spor da bu kurumlardan biridir. Spor özellikle barışçı olma niteliği ve uluslar arası değişmeyen kuralları nedeniyle, aynı toplumdaki insanlar ve gruplar arası sosyal ilişkiler yanında diğer toplumlardaki insanlar ve gruplarla kurulan sosyal ilişkilerin gelişip güçlendirilmesinde de olumlu etkiye sahiptir.

Günümüz endüstri toplumlarında, toplumsal işbölümü ve uzmanlaşmanın gelişim düzeyine uyarak, sporun da sayıları ve çeşitleri artmıştır. Hatta spor kendi başına çok büyük ve karmaşık bir endüstri oluşturmaktadır. Artık spor çok sayıda tüketicisi olan bir ürün olarak kabul edilmektedir. Stadyumlarda izleyicileri, televizyon, gazete ve dergilerde okuyucuları sayılarının fazlalığı nedeniyle birçok başka ürünün tanıtımı için

spor alanları tercih edilmektedir. Spor giyim, özellikle gençlerde normal günlük giyim yerini almıştır. Eğitim kurumları, sporu eğitimde etkili bir araç olarak benimsemişlerdir.

Politikacılar halkta olumlu imaj yaratabilmek için spor organizasyonlarında ve ödül merasimlerinde görünmeye özen gösterir olmuşlardır. Hükümetler toplumsal çözölmeyi önlemek, insanların anarşi ve teröre yönelmesini engellemek için sporu önemsemeye, spor tesis ve organizasyonlarına yatırım yapmaya başlamışlardır.

Günümüzde hızla gelişen teknoloji, insan gücüne duyulan gereksinmeyi giderek azaltmış ve bunun sonucu olarak insanın doğal yapısına uymayan bir yaşam biçimi ile birlikte iş ve sosyal çevreden gelen baskılar, stresler dolaşım ve solunum sistemi hastalıklarını, özellikle gelişmiş ölkelerde başta gelen ölüm nedenleri arasına sokan faktörlerdir. Spor, çağdaş insanın karşısına dikilen bu tehlikeye karşı dinamik, güncel yaşamın getirdiğı streslerden uzak bir ortam yaratarak çözüm getirmekte ve kazandırdığı sağlıklı yaşam biçimiyle de koruyucu tıbbı yardımcı olmaktadır. Sporun bu işlevi yanında kişilerin sosyal ve bireysel karakter gelişimi üzerinde de olumlu etkileri açıktır.

Bu nedenle gelişmiş ölkelerde spora büyük önem verilmekte ve erken yaşlardan başlayarak çocuklara spor ve beden eğitimi programları uygulanmaktadır(Gökhan, Olgun, Gürses, 1979, s.3). Modern toplumların en belirgin özelliğı olan sosyal farklılaşma artan işbölümü ile sosyal bütünleşme arasındaki uyumun sağlanmasında spor aktif bir ajandır. Toplumun sosyal yapısı içinde uyma ve çatışma modellerinin yanısıra, huzursuzlukların, sapma davranışların azaltılması ve bunların normlarla ahenkleştirilmesi, gerginliklerin toplum yararına yöneltilebilmesinde spor önemli faktörlerden biridir (Erkal, 1986, s.46). Bu açılardan ele alındığında da spor sağlık giderlerinin azalması, hastalıklar nedeniyle işgücü kaybının önlenmesi ve sağlıklı insanlardan oluşan mutlu ve barışçı bir toplum yaratılmasında umut vermektedir.

Aşağıda yer verilen sözler, sporun toplum için değişik açılardan önemini vurgulayan bazı örneklerdir.

Atatürk: “Başarılı olmak için her türlü yardımdan çok bütün milletçe sporun esasını, değerini anlamak ve ona kalpten sevgi göstermek, onu vatani vazife saymak lazımdır”(İnan, 1971, s.53).

Atatürk: “Dünyada spor hayatı, spor gayesi çok önemlidir. Bu kadar önemli olan spor hayatı, bizim için daha da önemlidir. Çünkü ırk meselesidir. Irkın düzelmesi ve gelişmesi meselesidir.”

Alex Natan: “Sporcularımız ulusal gurur ve ulusal saygınlık konularında çok çarpık görüşlere sahip spor askerleri durumuna gelmişlerdir. Bugün, bütün dünyada, uluslar arası spor, uluslar arası sorunların çözümünde açık ya da gizli olarak kullanılan bir propaganda silahı, milliyetçilik duygularını körükleyen yeni psikolojik savaş yol ve yöntemlerini harekete geçiren bir amaç olmuştur” (İnan, 1971, s.54).

Görüldüğü gibi spor her ülkede ve her dönemde önemli bulunmuştur. Ve içinde gerçekleştiği toplumun sosyal yapısına ve siyasal yönetimine bağlı olarak biçimlenmiştir. Sağlıklı insanlar, sağlıksız insanlardan daha güvenilirdirler. O halde gelecekte toplumda sorumluluklar yüklenecek yetişkinlerin iyi alışkanlıklar edinmesinde gerek bireyler arası gerekse toplumlararası iyi ilişkilerin kurulmasında ve devamında çocukluktan başlayan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin büyük önemi vardır. Bu bakımdan sporun, üzerine ilgi gösterilmesi gereken bir konu oluşu dünya ülkeleri tarafından da ele alınmıştır. UNESCO gibi kuruluşlar bu konuya önemle eğilmişler, dünyada birçok ülke beden eğitimi ve spor derslerinin arttırılması yoluna gitmiş, sporda başarılı öğrencilere burslar, ödüller vererek teşvik etmişlerdir.

Eğitim dönemlerinde, gereği gibi ele alınmayan hareket ve beden eğitimi, çocukta ve okul gençliğinde spor bilincini ve alışkanlığını oluşturmamaktadır (Büyükdüvenci, 1987, s.27). Sonuçta, bedensel enerji kapasitesini iyi kullanamayan, bedensel, ruhsal ve toplumsal yönden sağlıksız nesiller yetiştirme sorunuyla karşılaşmaktadır (Ateş, 1992, s.15).

Okul öncesi ve ilkokulların ilk sınıflarında müfredat programlarına baktığımızda bu programların günlük işlere ve anlayışa dayalı temel becerileri edinme ve geliştirmeyi ön plana aldığı, taklidi hareketlere ve dramatizasyona yer verildiği görülmektedir. İlkokullarda beden eğitimi derslerinin büyük bir çoğunluğu temel sportif eğitimden yoksun sınıf öğretmenlerince işlendiği göz önüne alınırsa uygulamanın ne derece sağlıklı olacağı düşünülmelidir. Eğitime yapılan yatırımın insana yapılan yatırım olduğunu kabul ederek, teorik anlamda kabul edilenlerin hayata geçirilmesi gerekir. Verhaegen'in belirttiği gibi sporun eğitimde yararlı olabilmesi için bir topluluk içerisinde bireysel özgürlüğün egzersizi, kendini ve başkalarını daha iyi tanıma, iletişim ve değişim, duygulanım gücünün gelişmesi, sevinç ve mutluluk kaynağı olması, çeşitli bedeni, ahlaki

ve entellektüel değerleri, yaşanmış deneyimler haline getirmesi gerekir (Başaran, 1978, s.23).

Eğitimin başlangıç noktasında da kısa ve uzun vadeli amaçlarının temelinde de insan vardır. Bu anlamda eğitimin bir parçası olarak spor, toplumsal sağlık, huzur ve barış için insanın bütünlüğüne ve tüm kişiliğine katkıda bulunacak şekilde değerlendirilmelidir. Her bireyin karşılanması gereken sosyal ihtiyaçları arasında, ait olma, sevilme, tanınma ve kabul edilme isteği bulunur. Bu ihtiyaçları karşılandığında, bireyin topluma uyumu kolaylaşacaktır. Spor, eğitim sistemi içinde gereken yeri ve önemi alıyor ise, bireye bu ihtiyaçlarını karşılama olanağı sağlanmış olur. Sosyal tatmini yaşayan birey mesleki yönden eğitilmek, toplumsal idealleri benimsemek ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaya hazır durumdadır.

2.3.3. Sosyalleşmenin Eğitim Üzerine Etkileri

Genel olarak eğitim, “bir toplumun kültürünün, değer yargıları ile bilgi ve beceri birikiminin yeni kuşaklara aktarılması süreci, bu sürecin okul ya da benzeri kurumlarda gerçekleştirilmesi faaliyeti; kişinin toplum değerlerine ve kabul görmüş yaşam tarzlarına sağlıklı bir biçimde intibakını temin eden süreç ve özel olarak da kişinin belli bir alanda iyi yetişmesini veya onun belli bir yetisi ya da melekесinin bir takım araç ya da yöntemlerle gelişmesini sağlayan etkinlik” (Cevizci, 2000, s.34) gibi anlamlara gelmektedir. Eğitimin ne olduğu ve nasıl tanımlanacağı meselesi, kavramın iki yönlü olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Eğitimi sosyolojik olarak tanımlayan pedagoglar ve sosyologlara göre “eğitim, yetişkinlerce gençler ve çocuklar üzerine uygulanması gereken bir eylemdir. Bu eylem, geçmişin ataların kalıtını onlara aktarmayı içerir; yine bu eylem, gençlere ve çocuklara yaşamasını sürdürecekleri topluma daha iyi uyabilmeleri için fikirler ve gelenekler vermeyi içerir” (Ergun, 1995, s.37).

Eğitim sisteminin varoluş nedeni, insanlara bilgiye ulaşmada yardımcı olmak ve bilgiyi yaratmada gerekli araçları sunmaktır. Eğitimin amaçlarından biri de toplumun gereksinimleri doğrultusunda bireyler yetiştirmek olduğuna göre, bilgi çağına uygun, bilgi toplumlarının özelliği göz önüne alınarak öğrencilerin yetiştirilmesi gerekmektedir.

Kalkınmanın temel amacı, nitelikli insan gücüne, diğer bir deyişle uygarlığa ulaşmaktır. Uygarlığa ulaşmanın en emin ve güvenilir aracıda, eğitimidir. Toplumsal bir varlık olan insanın eğitimi; kalkınma uğruna yapılan ve yapılacak çalışmaların en kalıcı ve hayati olanıdır. Her alanda yapılan çalışmaların belli bir oranda eksikliği ve yanlışlığı olabilir. Bunların sonucunda ekonomik riskler doğabilir, çağdaş gelişmenin gerisinde kalınabilir.

Ancak eğitim alanında yapılacak çalışmalarda en küçük dikkatsizlik ve plansızlık yüzyıllara yansıyan yaralar açabilir veya onarılması imkânsız sonuçlar verebilir. Bu itibarla eğitim alanında yapılan bütün faaliyetlerin, bilimsel esaslara dayandırılması şarttır.

Bir potansiyel olarak dünyaya gelen fert, yaşadığı sürece devamlı değişmektedir. Sosyolojik yönden bu sürece sosyalleşme adı verilir. Fert açısından sosyalleşme, tüm bir ömür boyu devam eden ferdin toplum içindeki varlığı olarak kabul edilmektedir. Toplum açısından ise, toplumun kendi varlığını sağladığı sosyal değerleri üyelerine aktarması ve bu sayede de varlığını sürdürmesi olarak kabul edilebilir. Buna, sosyalleştirme de diyebiliriz (Birkök, 1994).

Sosyalleşme, bireyin bir sosyal gruba katılması olgusudur. Birey bir gruba girerken o grupta geçerli olan sosyal normları, o grup içinde girişte ve ilerde alacağı rolleri, ulaşacağı sosyal mevkileri, bu rol ve yerlerin kendisinden beklediği davranış, beceri ve yetenekleri, grubun kültürünü oluşturan değerleri, inançları öğrenip benimsemek durumundadır. Kişi eğer içinde yaşadığı sosyal-kültürel kural ve değerleri iyice benimser, kendi şahsiyet yapısını onun üzerine kurar, kendi iç-kontrol mekanizmaları ile toplumsal kontrol mekanizmalarını aynılaştırırsa buna içleştirme, özleştirme ("Internalisation", "Verinnerlichung") denir (Ergün, 1992, s.45).

Toplumların birçok nesiller boyunca devam etmesinin esas sırrı, toplum üyelerinin aynı sembolleri öğrenmeleri, aynı dili konuşmalarıdır. İnsanların toplum halinde yaşaması, onlara özel durumları yorumlama ve bu durumların üstesinden gelmek için hangi yolları ve vasıtaları kullanacağı hakkında anlaşmayı, ortak hareket etmeyi öğretmiş; toplumsal ve kültürel hayat böyle doğmuştur. Toplumsal hayat bir işbölümünü, işbölümü de herkesin kendine düşen rolü çok iyi yapmasını gerekli kılmaktadır. Toplumsal hayattaki rollerin olabilmesi, işlerin yürütülebilmesi için de işbirliği şarttır. İşbirliği içinde rollerin mükemmel olarak yapılabilmesi de, bireylere sosyalleşme vasıtasıyla öğretilir (Ergün, 1992, s.110).

İnsanlık, çevresini anlama, egemen olma ve değiştirme hususunda sürekli hızlanan bir değişim içindedir. Değişim ve değişim hızı giderek artmaktadır. Bu değişim toplumsal hayatın her alanında, aile düzeninde, devlet sistemlerinde, ekonomik hayatta, iletişim hususunda, dinde, dilde, sanatta vs. her an için olmaktadır. İlkel ve çevre ile iletişimi olmayan toplumlarda bu değişim oldukça yavaş olmakta; ama modern sanayi toplumlarında bu değişim insanın değerlendirip karar verme yetisini zorlamakta, âdeta herkes bir değişim seline kapılmış, kontrolsüz olarak akıp gitmektedir.

Türk toplumu 18. yüzyıldan beri sürekli "Batılılaşma" çabaları içinde bulunmakta; ama bugün bile hâlâ sağlam bir metoda sahip olamamış ve "model" arayışlarını sürdürmektedir. Mümtaz Turhan, Batının sosyal sistem ve kurumlarını aynen benimseyerek aktarmanın modernleşmemizi sağlayamayacağını, hatta tamamen ters etkiler yaparak sosyal, kültürel ve ahlâki çöküntü ortaya çıkaracağını belirtiyordu. Onun yerine insanlarımızı Batının bilim zihniyetine göre yetiştirmeliyiz fikrini savunmuştur (Turhan, 2002, s.210). Klâsik olarak eğitimin iki fonksiyonundan bahsedilmektedir; eğitim hem toplumun kültürel değerlerini hiç bozmadan genç kuşaklara benimsetecek, böylece toplumun bozulmadan sürekliliğini sağlayacak; hem de toplumun geleceğini güven altına almak için eleştirici, yaratıcı, yeni keşif ve buluşlar yapmaya, toplumsal değişmeyi sağlamaya çalışan kuşaklar yetiştirecektir.

Bir toplumsal kurum olarak okul ve eğitimin genel toplumsal yapıyı şekillendirme ve değiştirme gücü yok mudur? Elbette vardır! Okullarda verilen pratik bilgiler ve davranış şekilleri, bir ülke insanlarını belirli idealler etrafında toplanmaya ve millî birliği sağlamaya çalışmaktadır.

Atatürk ‘ün 25 Ağustos 1924’de Muallimler Birliği Kongresinde yaptığı konuşmada gençliğin yetiştirilmesiyle ilgili sözleri, Onun nasıl bir gençlik istediği ve dolayısı ile öğretmenlerimize nasıl büyük bir sorumluluk verdiği ortadadır: “Hiçbir zaman hatırlarınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister” (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri c.2, 1981, s.273).

Yenilikçi ve gelişmeye açık bir toplum olabilmek için sosyal değerlere sahip çıkılmalıdır.

Bir toplum, ne sadece ekonomik, ne de sadece siyasi gelişmeler ile ayakta durabilir. Her şeyden önce kendi kültürüne ait değerlere sahip çıkılmalıdır. Bunlardan başka kendini yenilemek ve dünya şartlarına uyum sağlamak da gerekir.

Türkiye, nüfus bakımından son derece genç bir ülkedir. Ülkedeki nüfus hareketliliği, değişimi ve dinamikliğini önemli ölçüde genç nüfusun sağladığına da hiç şüphe yoktur. Türkiye gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında hızlı nüfus artışı gösteren bir ülkedir. Bunun doğal sonucu olarak da genç nüfus hızla artmaktadır. Bu esas çerçevesinde önce gençliği tanımlamak gerekmektedir. Kongar'a göre gençlik, bir toplumun en dinamik ve akışkan kesimidir. Kendi kurduğu ailesi yoktur, işi yoktur, bunlara sahip olması için yapılan baskıları duyar, isyankârdır.

“Gençlik üretim araçları karşısında yeri belirlenmemiş kişilerden oluşur.” (Kongar, 1983, s.45).

Benzer bir tanımda gençlik “...genel nitelikleri itibariyle toplumun en dinamik ve değişken bir kesimidir. Aile, iş sorumlulukları ve ekonomik bağımsızlığı olmadığı için bunlara sahip olma yönünde kendilerini baskı altında hisseder, kaygılı ve isyankârdırlar. Gençler nüfusun toplumla en az bütünleşen, sorumlulukları az olduğu için de eleştirici, aynı zamanda yaratıcı, güçlü ve enerji dolu bir kesimdir (Özgüven, 1983, s.25).

Sosyalleşme insanla ilgili bilimlerin ortak alanını oluşturur, bu nedenle her sosyal bilimde toplumsallaşma konusunda bir tanım geliştirilmeye çalışılır. Bu anlamda toplumsallaşmanın tek bir tanımının yapılamayacağı aşikârdır. Kaldı ki aynı sosyal bilim çerçevesinde bile tek bir tanımda uzlaşma söz konusu değildir. Ancak şurası bir gerçektir ki toplumsallaşma mutlaka bir toplumsal çevre ve onunla etkileşecek insan gerektirir. Yaşayan her insan için toplumsallaşma kaçınılmazdır. Bu bakımdan toplumsallığın içgüdüsel olduğu bile düşünülmüştür. “İnsanoğlu doğduğu andan itibaren kendini bir topluluk içinde bulur. Bir ailesi vardır. İnsanların bir arada yaşamalarından doğan topluluklara “toplum” adı verilir. Toplum, insanı insan yapan, inandığı değerleri belirleyen, davranış ve düşüncesini etkileyen bir gerçekliktir” (Gökçe,1996, s.10).

İnsanların, birlikte yaşayabilmek için belirli alanlarda meydana getirdikleri yaşayış düzenlerine “sosyal kurum” denir. Çocuk, sosyal bir sistem içinde doğar, yaşadığı sürece sosyal kurumlardan geçer. Çocuk bunları toplumda hazır olarak bulur.

Sosyal kurumların, yeni yetişmekte olan nesillere dört türlü etkisi vardır:

-Ferdin davranışlarını yönlendirir.

-Ferdi karar verme baskısından kurtarır.

-Toplum içinde yapılan hareketleri ve sonuçlarını önceden görebilir ve tahmin edilebilir kılar.

-Ferde çok rahat bir yaşayış, hareket ve motivasyon ortamı ile örnek davranış şekilleri sunar (Ergün, 1996, s.64).

Psikologlara göre sosyalleşme: Toplumda var olan davranış kalıplarının, toplumu oluşturanlar tarafından benimsenmesi, antropologlara göre; toplumda var olan kültürün öğrenilmesi, sosyologlara göre ise; “Bir insanın tüm yaşamı boyunca, ortamının sosyo-kültürel öğelerini öğrenmesi, içselleştirmesi, deneyimlerin ve anlamlı toplumsal ajanların (aile, okul gibi) etkisi altında kişilik yapısıyla bunları bütünleştirmesi ve bu yolla da yaşamak zorunda olduğu toplumsal çevresine uymasidir” (Sayın, 1985, s.136).

Sosyalleşme nasıl her insan için kaçınılmaz bir süreç ise, onun gibi eğitim de yaşamın her döneminde yer alan sosyal bir süreçtir. Formelin formel, planlı-plansız nasıl yapılırsa yapılsın, eğitim sonucunda bir davranış değişikliği gerçekleştirilmesi amaçlanır. Ertürk’e göre, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla, istendik değişme yaratma sürecine eğitim denirken, Tezcan’a göre “Eğitim her toplum için geçerli davranış kalıplarının sosyalleşme ve sosyal denetim aracılığıyla gerçekleştirilmesidir” (Tezcan, 1984, s.57).

Varış, öğretim ve eğitimin zaman zaman yanlışlıkla birbirleri yerlerine kullanıldığına dikkat çekerek, öğretimin; yaşam boyu süren eğitimin, okullarda uygulanan kısmı olduğunu dile getirir. Ona göre “eğitim, bireyde davranış değiştirme, geliştirme ve uyum gibi dayanışma halinde bulunan amaçları gerçekleştirir (Varış, 1968, s.43).

Eğitimi toplumsal bir süreç olarak ele alan Ülken’e göre eğitim, her toplumda değerler ve kurumların yetişkin kuşaktan, yeni yetişen kuşağa geçmesini sağlayan en yaygın toplum görevlerinden biridir (Ülken, 1969, s.91).

Son yıllarda sosyal değişimin hızlanması sosyal kurumları zayıflatmıştır; nüfusun hızla artması, ekonominin tarımdan sanayiye değişmesi, büyük şehirlerde çok değişik menşelerden insanların bir arada yaşaması, sosyal hareketlilik, teknik haberleşme araçlarının gelişimi v.s. bu zayıflığı doğuran faktörlerdendir. Ferdi iyilikler ortadan kalkıyor; ancak yararı herkesçe kabul edilen hayır kurumları destekleniyor. Toplum ihtiyaçlarından çok ferdi ihtiyaçlar takip ediliyor. Geleneksel sosyal kurumlar

gereksiz görülüyor; yeni sosyal kurumlar yaratılıyor; ama bunlar da birbirlerinden çok kopuklardır.

Eğitim, var gücü ile yeni ve ağır yetiştirme görevini yerine getirirken, toplumların sorumlu mevkilerinde bulunanlar da toplumun yararına sosyal örgüt ve kurumları geliştirmeli, vatandaşlarla ortak ahlaki inançlar yerleştirmeye çalışmalıdırlar (Ergün, 1996, s.67).

2.3.4. Sosyalleşmenin Gençlik Üzerine Etkileri

Sosyalleşme, sosyal, kültürel, politik, ekonomik, antropolojik, psikolojik, felsefi ve yönetsel yönleri olan dolayısıyla birçok bilim dalını ilgilendiren karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle, sosyalleşme kavramının, konu edildiği bilim dalı ve boyuta göre değişik tanımları bulunmaktadır (Balcı, 2000, 1).

Sosyologlar, sosyalleşmeyi, öğrenme olarak (O'Sullivan, 1997, 220) ele almışlardır.

Eğitim sosyologları, sosyalleşmeyi, bireyin yapıdaki rolüne ve pozisyonuna olan uyumu şeklinde belirtmişlerdir (Lacey, 1988;644).

Porter, Lawler ve Hackman (1981, 162) sosyalleşmeyi bireyin grup standartlarına uyumu olarak belirtmişlerdir.

Etzioni(1975,246) ise sosyalleşmeyi, bireyi işleyen sisteme hazırlamak, şeklinde tarif etmiştir.

Balcı (2000,11), sosyalleşmeyi, bireyin yeni bir durumun parçası olmasını, dışarıdan biri olmaktan çıkarak, içeriden birisi olmasını sağlayan bir değişim süreci olarak tanımlamıştır.

Sosyalleşme ile birlikte bireyler toplumdaki yerlerini ve rollerini öğrenirler. Örneğin bir erkek çocuk için baba, ilk sosyalleşme sürecinin en önemli rol modelidir. Aynı şekilde bir kız çocuk için de annesi ilk sosyalleşme sürecinin en önemli rol modelidir. Bu bağlamda cinsiyet rolleri, erkek ve kız çocuklar için oyuncakların ve giysilerin şekillerinin, renklerinin anne ve babaları tarafından farklı tercih edilmesi yoluyla pekiştirilmektedir.

Çocuğun bazı tercih ve eylemlerinin kendi cinsiyetine uygun olmadığı görülürse, genelde çocuk anne, baba ya da başka bir yetişkin tarafından uyarılmakta; böylelikle çocuğun kendi cinsiyet rolü tutumlarını öğrenmesi ve benimsemesi sağlanmaktadır.

Yalnızca aile içinde değil, çocuğun başka yetişkinler ya da yaşlılarıyla kurduğu ilişkiler ve oynadığı oyunlar ile de bu roller sürekli olarak yeniden üretilmektedir(Akın, 2009, s.12)

Başka bir deyişle, “kadın ve erkeklerin davranışları arasındaki farklar, kadın ve erkek kimliklerinin ya da dişilik ve erilliğin toplumsal olarak öğrenilmesiyle ortaya çıkmaktadır” (Giddens, 2000, s.98). Çocukluktan gençliğe ve gençlikten de yetişkinliğe, söz konusu roller toplumsal iletişimin de temel belirleyenleri olmaktadır.

Eğitimciler, öğrencilerin gençlik dönemindeki fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel gelişimlerini anlama düzeyi, onları öğrencilere ne kadar yardımcı olabileceğini bilirler. Günümüzde ilköğretim ikinci kademe ve lise öğrencileri karmaşık ve fırtınalı dönemlerden geçmektedir. Bu nedenle, onların eğitim yoluyla iyiye ve güzele doğru yönlendirilmesi gerekir. Kişisel büyümenin, gelişmenin olduğu bu dönem, öğrencilerin ve üzerindeki baskılar, onların uyum bakımından zor bir dönem geçirmelerine neden olur. O halde öğretmen, mümkün olan her konuda öğrencilere destek olmalıdır.

Öğretmen, 500 öğrencisi bulunan bir okulda, her biri gençlik döneminin farklı safha ve gelişim seviyelerinden geçen 500 ayrı kişiyle karşılaşmaya hazır olmalıdır. Beden eğitimi öğretmenleri öğrencilerinin özelliklerini ve ihtiyaçlarını, amaç ve arzularını, fiziksel, sosyal, ruhsal ve zihinsel gelişimlerini etkileyen faktörleri bilmelidir. Onlar üzerinde etkili olan çok sayıda güç ve gerçekleri bilmedikleri ya da anlamadıkları takdirde hiçbir zaman gerçekten başarılı bir beden eğitimi programına kavuşamazlar. Öğretmenler gençlik döneminde yaşanan “fırtına ve baskı”yı mutlaka anlayışla karşılamalıdır. Bu zaman dilimi, öğrencilerin yetişkin görünümü elde ettikleri bir dönemdir.

Öğretmenlerin, çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde meydana gelen gelişim boyutlarını, arkadaş gruplarının etkisini, kişilik kazanma arzusunu ve cinsiyet gelişimlerini çok iyi anlaması gerekmektedir. Çocukluk dönemi öğrencileri, başkaları tarafından kendileri için hazırlanmış çevrede yaşarlar. Gençlik dönemi öğrencileri ise, çocukluk ile yetişkinlik dönemi arasında bir köprü konumundadır. Bu zaman; kişinin kendi kendine yeteceği döneme hazırlık olan “büyüme” aşamasıdır. Bu dönemde gençler gerçek kişilik ve duygularının ne olduğunu anlamaya başlar. Bu aşama öğrencinin kendi başına birey olduğu bir zaman dilimidir. Beden eğitimi öğretmenleri için bir başka önemli gerçek ise, gençlik dönemi, fiziksel olarak aktif bir yaşam tarzının

temelinin atıldığı ve öğrencilerin beden eğitimine karşı olumlu ya da olumsuz tutumlarının geliştiği bir zaman dilimidir.

Okul ve ödevler öğrencilerin akıllarından kısa bir süre için geçer. Bu tür davranışlar gençler arasında oldukça yaygın olarak görülmektedir. Bu anlayışın altında ise daha derin ve anlamlı gizlenmiş değerler ve endişeler vardır. Yetişkinlerde görülen arzu ve korku arası çelişkiler olduğu gibi, gençlerde de tipik davranış ve düşünce arasında çelişkiler yaşanır(Tamer ve Pulur, 2001).

Eğer öğretmenler gençlerin amaçlarına ulaşmalarını sınırlamak yerine, onlara yardımcı olmak istiyorlarsa, gençlik dönemindeki gelişimin ciddiyetini ve karmaşıklığını mutlaka dikkate almalıdırlar.

İlköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim dönemi, öğrencilerin her yönü ile büyüdüğü bir dönemdir. Yetişkinliğe giriş olan bu dönemde yalnız öğretmenler, anneler, babalar değil, gençlerin de daha sabırlı ve anlayışlı olması gerekmektedir. Onlar, gençlerde fiziksel, ruhsal, sosyal ve zihinsel olarak ne gibi değişiklikler olduğunun mutlaka farkına varmalıdırlar.

Gençlerin bu gelişim süreçlerini öğrenmeleri, ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim öğretmenlerinin sorumluluğu altındadır. Öğrenci davranışlarını anlayışla karşılayan öğretmenler, öğrencilerin gelecek için hedefler belirlemeleri amacıyla onları yönlendirir ve gençlik problemlerini çözmek için programlar yaparlar(Tamer ve Pulur, 2001).

2.3.5. Spor Eğitiminin Gençliğin Sosyalleşmesindeki Etkileri

Topluma uyum sağlama, ferdin ne kadar sosyalleştiği ile yakından ilişkilidir. Sosyalleşme süreci ile birey farklı durumlarda farklı rolleri oynayabileceği, verimli normları kabul etmeyi öğrenir. Bireyin kendi rolünü yansıtmayı öğrendiği ve hatta bazı beklentileri reddedebilecek biçimde yüklenirdiği bir etkileşim sürecidir. Yalnızca rol uzaklığıyla yaratıcılık ve yapıcı etkinlikler mümkün olabilir (Balcıoğlu, 2003, s.69).

İş hayatında ve daha sonra genelleşerek sosyal hayata yansıyan amaçsızlık ve monoton çalışma şartlarının doğurduğu kötümser ve bunalımlı tutumların giderilmesinde spor, kişiyi, fiziki ve psikolojik yönden güçlendirmekle kalmamakta, aynı zamanda kişide sorumluluk ve işbirliği eğitimi ile düzen sağlama yeteneklerini

ortaya çıkararak sosyalleşmesine katkıda bulunmaktadır. Hem kişisel, hem de sosyal kalkınmanın gelişmesine yardımcı olmaktadır. Spor kişi ve toplum ilişkilerini geliştirerek toplumun yücelmesinde de önemli bir araç olmaktadır. Herhangi bir toplumun milli kültüründen kaynaklanan spor faaliyetleri o toplumlara kültürel etkileşim sağlamaktadır.

Daha geniş kapsamıyla ele alındığında spor, suçlu, özürlü vb. gibi sorunlu insanların sosyal hayata uyum sağlamalarında önemli rol oynadığını söylenebilir. Toplumu oluşturan bireylerin, hem genç hem de yaşlı kesimi için önemli bir konu olan boş zamanların değerlendirmesinde spor çok değerli bir ilgi alanıdır.

Sportif etkinliklerin gelişmesinde, yapılmasında rol oynayan sosyal ve ekonomik etkenleri şu şekilde sıralanabilir (Erkal, 1982, s.43).

Kitle iletişim araçları,

Gelir düzeyinin yüksekliği,

Boş zaman yaratabilecek koşulların varlığı,

Genel ekonomik durum,

Nüfusun sosyal gelişmişlik durumu,

Sosyal ve kültürel düzeyin yüksekliği,

Sosyal statünün eğitim yoluyla elde edilmiş olması,

Kişilerin sosyalleşme durumu,

Toplam nüfus içinde genç/yaşlı oranı,

Spor için uygun bir alt yapının olması,

Toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel hedeflerinin belirlenmiş ve sosyal bütünleşmenin gerçekleşmiş olması.

Bu faktörlerin bir araya gelmesi ülkenin sosyal gelişmişlik düzeyini sağlar ve spor yapmaya istekli kişiler, diledikleri ölçüde spor yapabilme olanağına kavuşurlar. Ülkeler de yetiştirdikleri sporcular sayesinde yaygın propaganda fırsatını bulurlar.

Sporcular günümüzde kültür elçisi konumuna geçmişlerdir. Uluslararası ilişkilerin düzenlenmesinde spor, diplomatik bir araç olarak değerlendirilmektedir,

ilişkileri sınırlı veya gergin ülkelerin ilk temaslarının başlamasında, spor önemli bir rolü üstlenebilmektedir.

Sosyal bir olay niteliğine sahip spor ve beden eğitimi faaliyetleri, bedensel ve ruhsal bir eğitim ortamı olarak değerlendirmek mümkündür. Kişilerin sosyalleşmesine yardımcı olan, sosyal ilişkilerin ve toplumun sosyal yönden kalkınmasında rol oynayan eğitim programları, insan unsurunun niteliğini geliştirip, üretimde ve uygarlık yarışında daha başarılı hale getirmeyi amaçlar. Bu çerçevenin içinde yer alan spor, eğitiminin ekonomik kalkınmaya katkısından pay alır ve spora ayrılan kaynakların bir kısmı, eğitime direkt faydalar sağlar. Diğer taraftan eğitim faaliyetlerinin içine spor eğitiminin de eklenmesi, kişilere hem statü kazandırır, hem de gelir düzeyini yükseltir.

Bir ülke insanların canlılığı o ülkenin en değerli kaynaklarından biridir. Bireyin gevşemesi o ülkenin canlılığını yitirmesine sebep olabilir. Kendimizin ve bizden sonra geleceklerin hürriyetlerini muhafaza ve devam ettireceksek, bir insanın cesaret ve zekasının başlıca dayanağının fiziki sağlamlık olduğu ve bu yolda bilinçli şekilde çalışmaktır. Sosyal kalkınmaya önem verilmesi, bireyin ve ailenin hayat seviyesinin düzeltilip sağlamaştırılması ve ailenin, bir toplum birimi olarak eğitim ve kültür aktarma görevleri konusunda aydınlatılması ve desteklenmesi, kişisel uyumsuzluklara, sosyal ve kültürel çözümlerin sağlıklı sosyal değişmeye yöneltilmesi, istihdam imkanlarının artırılması, çalışma barışının sağlanması, artan milli gelirin sosyal adalet ilkelerine göre dağılımı, sosyal güvenlik ve refahın yaygınlaştırılması ile mümkündür (Muallimoğlu, 1977, s.6).

Kalkınmanın hızlanması ve yüksek bir seviyeye çıkarılmasında insan faktörü asıl unsurdur. Günümüzde ekonomik gelişmenin sosyal ihtiyaçlar yarattığı ve sosyal gelişme olmadan ekonomik kalkınmanın yeterli seviyede gerçekleşmeyeceği şüphesizdir. Sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde sosyal hedeflerin ve politikaların tespit edilmesinin önemli rolü vardır. Bu görüş çerçevesinde, sosyal hizmetler içinde yer alan ve toplum hayatında diğer sektör ve alt sektörle dikey ve yatay ilişkisi, sporun bir kalkınma aracı olarak kullanılmasının gereği ve yapabileceği etkiler kendiliğinden ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Spor, sadece insanların kas gücünü geliştirerek güzel bir vücut yapısına sahip olmasını sağlayan bir araç veya yetenekli olduğu spor dalında başarının doruğuna ulaşması demek değildir. Spor, bunların yanında alçak gönüllü, yardımsever, arkadaş canlısı, doğayı seven sağlıklı ruh yapısına sahip kişi özelliğini de kazandırır. Bu

görünümle ülke ekonomisi ve insan gücüne dayalı iş verimi de o ölçüde artmış olabilecektir (Varış, 1990, s.11).

Ülkelerin gelişmişlik seviyeleri, içinde yaşayan toplumun hayat tarzında değişiklikler yaratır. Bir ülkenin sanayileşme, şehirleşme ve tarımda modernleşmesi mal ve hizmet üretiminin artması yanında sosyal alanda da önemli gelişme ve değişmelerin meydana gelmesine sebep olmaktadır. Sanayileşmenin yüksek bir seviyeye ulaşması barınan insanlarla dar ve havasız işyerlerinde çalışanların sağlıklarının bozulması ile birlikte moral güçleri de zayıflar. Boş vakitleri değerlendirmede genellikle kahvehanelerde sohbet ve faydasız oyun şeklinde olur. Bu da yeni yerleşen ve sanayileşen toplum birimlerinde bireylerin ve ailelerin hayatlarını devam ettirmek için gerekli olan bilgiyi konuşma tecrübelerinden öğüt dinleme veya tartışma yollarıyla edinmelerinden öteye geçemez (Çetin, 1986, s.14).

Çalışanların sağlıklarını korumak, moral güçlerini geliştirmek üzere spor faaliyetlerinin düzenlenmesi ve gerekli tesislerin yapılması konusunda önem verilmelidir. Böylece iş kazaları, çalışma yorgunlukları, boş zamanların değerlendirilmesi, çalışma hayatının yarattığı bedeni ve ruhi dengesizliklerin önlenmesine olanak sağlamış olacaklardır. Böylece üretim insan ilişkilerinin düzenli olması toplum refahı açısından olumlu gelişmelere neden olacaktır (Çelik, 2002, s.35).

Spor geniş ölçüde turizm sektörünü de destekleyen bir unsurdur. Uluslararası müsabakalar, bireylerin birbirlerini ziyaret etme alışkanlığı, tarihi ve turistik yerlerin, sporcuların ziyaretleri aracılığı ile tanıtılıp geniş bir turist kitlesinin gelmesine olanak sağlayacaktır. Bu ise kültürün çağdaşlaşmasının bir aracı olarak kullanılabilir (Erkal, 1986, s.43).

Spor, bir toplumda kalkınmayı etkileyen araçlardan biridir. Sporun sosyal kalkınmayı olumlu yönde etkileyebilmesi, her şeyden önce geniş kitlelerin temel spor kültürüne ve spor olanaklarına sahip olmasına bağlıdır. Bu konuda istenen nitelikte bir seviyeye ulaşılmamış ise, sosyal yapı araştırmaları ile nedenleri tespit edilmeli ve değerlendirilmelidir(Çelik, 2002, s.37).

Sporun ülke düzeyinde yaygınlaştırılması, yani yatay hareketliliğin gerçekleştirilmesi amaçlardan biri olmakla beraber, temel amaç sosyal kalkınmaya katkı sağlayan, kalite zorunluluğudur. 20. Yüzyılın 2. yarısında başlayan teknolojik patlama ve onu izleyen uzay çağı günümüz insanı her yönden etkilemiştir. Ulaşım ve kitle

iletişim aralarındaki gelişme toplumları birbirine yaklaştırmış, insanların ve toplumların birbiriyle olan ilişkilerini ve karşılıklı etkileşimini artırmıştır(Başer, 1985, s.9).

Ekonomik ve sosyal kalkınmanın temel koşulu, insan gücünün verimli bir biçimde kullanılmasıdır. Ancak bu gücün verim oranının yüksek olması da insan gücünü oluşturan etkenlerin bilimsel olarak doyurulmasına bağlıdır. Ekonomik ve sosyal kalkınma ile birlikte sporda gelişme paralellik gösterecektir. Kalkınmanın hızlanması ve yüksek bir seviyeye ulaşması sosyal yapıda önemli değişikliklere sebep olur. Ülkemizde son yıllarda kalkınma hızının artması sporu olumlu yönde etkilemiştir. Türkiye’de sporun anayasa düzeyindeki en genel erevesi “Devlet, her yaştaki Türk vatandaşının ruh ve beden sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.” (madde 59) şeklinde çizilmekte, böylece spor 1938’de oluşan “devletçi” anlayışının devamı olarak, hem devlet kuruluşlarınca götürülen bir kamu hizmeti hem geniş kitlelerin ruh ve beden sağlığını geliştirici bir araç olarak görülmektedir. Bu bakış açısı 59. maddenin gerekçesine çok daha nettir. Sağlık hizmetlerinin bir parçası beden sağlığının spor yaptırılarak korunmasıdır. Sporun kitlelere yayılması bu amacın gerçekleşmesine yarayacak araçların en etkili olanıdır. Sporun geliştirilmesi sadece fiilen spor yapanlara değil, seyircileri için de eğitici ve sağlık kurallarına uygun bir ortamda yaşamaya sevk edici sebebiyle devletçe ele alınması için bir başka sebeptir (Fişek, 1985, s.166).

Spora başlama yaşı 6-9 yaş olarak değerlendirildiğinde okul öncesi ve ilköğretim okullarımıza ayrı bir önem verilmesinin gerekliliği ortaya çıkar. Bütün okullarımızdaki mevcut spor tesislerine baktığımızda, gerek kapalı spor salonlarının gerekse açık spor alanlarının çok yetersiz kaldığını grlr. Kaldı ki mevsim şartlarından dolayı özellikle sonbahar ve kiş aylarında açık spor alanlarından yeterince faydalanılmadığı da bilinen bir gerçektir. Yine okullarımızdaki beden eğitimi ve spor ğretmenlerinin sayıları geçmiş yıllara oranla daha fazla olmasına rağmen ihtiyacı tam olarak karşılayamamakta, spor alanlarının ve araç gereç eksikliğinin hat safhada olması nedeniyle öğretmenlerimizin verimlilik oranını da olumsuz yönde etkilemektedir. Gençlerin spor yapma olanakları çok sınırlıdır. Spor salonu olan okullarda bile öğrenciler çoğunlukla haftada 1-2 saat olan beden eğitimi dersi dışında etkin bir spor eğitimi yapamamaktadırlar(Oka, 1986, s.84).

alışan gençlik için de aynı şeyler söylenebilir. Birkaç büyük sanayi kuruluşu dışında fabrika ve işyerlerinin hiçbirinde sporla ilgili alan, salon, araç ve gereç, reklam aracı olarak yararlanma eğiliminde olup ancak iyi yetişmiş, yetenekli sporculara olanak tanınmaktadırlar (Köknel, 1982, s.62).

2.4. GENÇLİK

2.4.1. Gençliğin Tanımı

Kaynaklarda genç ve gençlik kavramlarını tam olarak karşılayan genel-geçer bir tanımlama bulunmamakla birlikte bu konuda açıklayıcı olabilecek birtakım tanımlara ulaşmak mümkün olabilmektedir. Gençlik kavramı tanımlanmaya çalışılırken genel olarak, biyolojik, psikolojik, demografik, sosyal psikolojik ve felsefi yaklaşımlarla hareket edilmekte, böylece farklı tanımlamalara gidilmektedir. Her şeyden önce gençlik, hayat bütünlüğü içinde belirli bir çağ, bir dönem olarak ele alınmaktadır. Aktivite, enerji, hırs, başarıma arzusu, farklı ilgi ve değerler gibi özellikleri nedeni ile gençlik, her toplum ve her çağda önemli bir potansiyel olarak kabul edilmiştir.

Çocukluk ve olgunluk çağları arasında yer alan ve *gençlik* olarak adlandırılan dönemin, biyolojik birtakım değişimlerle başladığı ve o döneme özgü toplumsallaşma kalıpları ile geliştiği bilinmektedir. Demografik açıdan yapılan gençlik tanımı, çağ nüfusunun alt-üst yaş sınırlarına, bir ülkedeki gelişmelere ve uluslar arası tanımlara uygun olarak değişiklik göstermektedir. Öte taraftan *genç*; buluğa erme ile birlikte başlayan birtakım fizyolojik ve biyolojik değişimleri içeren, bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan bir yaş dönemi ve bu dönemin tüm özelliklerini gösteren kişi olarak tanımlanmıştır(Doğan, 2000, s.378,379).

Temelde biyolojik bir kavram olarak nitelenebilecek gençlik tanımı günümüz şartlarında, ekonomik, toplumsal ve kültürel yönden geniş boyutlarda değerlendirilmektedir. Ortak bir gençlik tanımına varılamamış olsa bile, tanımlama ve açıklamalarda biyolojik özellikler ve yaş gruplarıyla sınırlı kalmadığı görülmektedir(Nirun, 1986, s.1).

Sosyolojik açıdan ise buluğa ermeden toplumsal yaşamda tam sorumluk alma dönemi arasında kalan kesimdir. Bu dönemde genç toplumsal yaşama hazırlanmaktadır(Armağan, 2004, s.5-6).

Gençlik döneminde aile, okul, iş ve yakın çevresi ile sürdürdüğü faaliyet ve ilişkileri sonucu edineceği davranış, tutum, düşünce ve bilgi birikimi, hem kendisinin hem de toplumun geleceğini biçimlendirecek unsurlar olacaktır(Nirun, 1986, s.1).

Gençliğe farklı bir açıdan bakan Isou'ya göre; toplumda özgürce ne üretimde bulunan ne de tüketebilen insanlardır. Bu düşünceden hareketle gençler insandan sayılmayan fazlalıktır. Toplumda sadece geyik âlemlerinde vakit harcayan, amaçsız ve düşünmeyi gerektirmeyen faaliyetlerde bulunabilirler. Gençliği, yaşa bağlı olmayıp toplumsal hiyerarşiyi reddeden herkesi kapsayan bir kavram olduğunu vurgulamaktadır. Mevcut durumu değiştirme gücü ise gene gençlerindir. Çünkü kaybedecek hiçbir şeyleri olmayan tek gruptur(Marcus, 1999, s.283).

Gençlik her şeyden önce insanoğlunun bütünlüğü içinde yer alan bir çağdır. Başlama ve bitişle ilgili sınırları olduğu gibi bu çağa özgü ifade ve etkinlik biçimlerine sahiptir. Bu iki boyutla ortaya çıkan aktivite, enerji, hırs, başarı arzusu, farklı ilgi ve değerler gibi özellikleri nedeni ile gençlik kesimi uluslar için her zaman önemli bir potansiyel güç olarak kabul edilmiştir. Gençlik dönemi biyolojik değişmelerle başlar, döneme özgü sosyalleşme kalıp ve biçimleri ile de gelişir(Doğan, 2000, s.84).

Genç, çocukluktan yetişkinliğe geçim dönemi insanıdır. O nedenle de geçim döneminin çalkantılarını, heyecanlarını ve sorunlarını yaşayan, yaşamaya uygun olan psiko-sosyal bir karakteri yansıtır. Belki bu yüzden yetişkinler açısından genç toplumsal hayata henüz hazır olmayan bir varlık olarak kabul edilir(Doğan, 2000, s.87).

Herhangi bir toplumda dünyaya gözlerini açan bireyler, dünyaya geldikleri andan itibaren aile ve eğitim kurumları vasıtasıyla aldıkları eğitim ve değerlerle kişilik kazanıp toplumsal birer varlık haline gelmekte, daha sonra sahip oldukları kişilikle toplumun devamına hizmet etmektedirler. Bununla birlikte, istenen ya da istenmeyen yönde toplumun değişmesine de etki edebilmektedirler. Ortaya çıkan ve toplumsal değişmelere yol açan yeniliklerin çoğunun taşıyıcısı ve yaygınlaşmasında etkin rol oynayanlar genellikle genç nesiller olmaktadır. Dolayısıyla, bir toplumun gelecekte alacağı görünümü belirlemede o toplumdaki genç kusakların konumu büyük bir önem arz etmektedir.

Yaşamın ikinci 10 yılında karar verme sorumluluğunu taşımak için çok deneyimsiz oldukları düşünülür. Fakat bu dönemde verilen kararlar bireyin sağlığı, psikolojik uyumu, mesleği ve sosyal kabulü üzerinde yaşamı boyunca etkili olabilecek doğurgulara sahiptir. Gençlikte verilen kararlar gelecekte uygun yaşam koşullarının oluşmasını sağlayabilirken, bu koşulları sınırlı hale de getirebilir(Güçray, 2001, s.106).

Gençlerin sosyalleşmesini etkileyen birçok faktör vardır. Bunlardan en önemlileri aile, arkadaş grubu ve kitle iletişim araçlarıdır. Gençlerin yenilikleri takip etmesi, değişime açık olması, hızlı karar vermesi, pozitif olması onu yetişkinlerden ayırt eden önemli özelliktir. Bu yüzden gençler ve çocuklar birçok sektör için önemli rol oynamaktadır. Bunlara örnek olarak içecek, yaz okulu, eğitim kampları, bilgisayar, eğlence sektörü, kitap evleri, hazır giyim, cep telefonu, gıda, kişisel bakım ürünleri, spor giyim, fast food sektörünü getirebiliriz. Birçok genç kesimi nitelendirmek ve adlandırmak mümkündür. Çalışan gençlik, işsiz gençlik, kent gençliği, gecekondu gençliği, metropol gençliği, sosyete gençliği v.s. Bu genç grupların oluşmasına sebep olan sosyo-ekonomik gelişmeler, gençlerin tüketicilik alışkanlıklarını da etkilemektedir(Garipova, 2007, s.14).

Gençlikle ilgili bilimsel ilk çalışma Abadan(1961) tarafından, üniversite gençliğinin boş zaman etkinliklerine katılımın bireysel ve toplumsal düzeydeki dağılımını incelemek amacıyla yapılmıştır. Türkiye de yapılan gençlik sosyolojisi araştırmaları daha çok okuyan gençlik ve üniversite gençliği üzerinde yoğunlaşmıştır. Çalışan gençlik, işsiz gençlik, kırsal kesim gençliği ihmal edilmiştir. Araştırmalarda daha çok sorunlar üzerinde durulmuştur. Sosyolojik kuramlarla bağlantılar kurulamamıştır.

Gençlik alanındaki çalışmaların 1960 lardan itibaren yapılmaya başlandığı görülmektedir. Özellikle 70 li yıllarda yoğunlaşan çalışmalarda gençliğin siyasete bakışı, değer yargıları, boş zamanlarını geçirme özellikleri ve aileleriyle olan ilişkileri incelenmiştir. 80 lerden sonra gelişen sosyo-ekonomik yapının, gençliğin durumu üzerindeki etkileri incelenmektedir. Bu dönemde dünyanın önemli sermaye kuruluşları ülkeye girmiş ve tüketimi hızlandırmak için; popüler kültür araçları kullanılması hızlanmıştır. Özellikle devlet televizyonun yanında özel televizyon kanallarının hızla artması sonucu, reklâmcılığın gelişmesi ve tüketimin cazip hale gelmesini sağlamaktadır(Aydoğmuş, 2006, s.45).

Gençlik denince akla gelen kavramlardan biri kuşak çatışmasıdır. Tezcan (1991:21)'ın ifadesiyle kuşaklar çatışması, özellikle günümüzde yaygın olarak görülen sosyolojik bir olgudur. Toplumsal değişmelerin hız kazanması ile birlikte bu konu daha çok sorun oluşturmaktadır. Kuşak çatışması, yaş grupları ve toplum arasındaki zayıf bütünleşme sonucudur. İşlevselcilere göre, toplumsal bütünleşme eksikliği, gençliği soyutlamaya götürmekte ve isyana itmektedir(Karaca, 2007, s.8).

2.4.2. Gençliğin Özellikleri

Gençlik toplumla en az bütünleşmiş, toplumu en çok eleştiren kesimdir. Sorumluluğu düşük olduğu için toplumun en yaratıcı ve en güçlü parçasıdır (Kongar, 1993, s.143). Bundan dolayı gençliğin sorunlarını toplumun sorunlarından soyutlamak olanaklı değildir. Toplumdaki sosyo-ekonomik eşitsizlikler gençliği etkilemektedir. Bu eşitsizlikler büyüdükçe gençliğin heterojenliği artmaktadır. Örneğin iş bulma açısından gençlik dönemindeki işsizlik gelecekle ilgili tedirginliğe neden olmaktadır. Bu dönemde gençler paranın her şeyi çözeceğine inandıklarında kısa yoldan para kazanmanın yollarını aramaktadır. Yaşadığı toplumun itici gücü ve devamının kaynağı olan gençliğin böylece demokratik potansiyeli beraberinde taşımaktadır (Armağan, 2004, s.11,12).

Bireyin gelişiminin her döneminde Erikson'a göre psikososyal bunalım yaşamaktadır. Ergende ise bu kimlik ve benlik kavramının oluşmasında kendini göstermektedir. Benlik, bireyin yalnızca ona özgü tutumları, duyguları, algıları, değerleri ve davranışlarıyla kendine ilişkin görüşüdür (Mary, 1998, s.452,453). Benliğini oluşturmak için ilk özerklik savaşı ana babaya yöneliktir. Ana babalarıyla oluşan kuşak çatışmasında konuşma, beğeniler, giyim, dünya görüşü ve inançlar arasında anlaşmazlıklar meydana gelmektedir. Genç ailesine karşı açık ve alıcı durumundan kapalı ve uzaklaşıcı bir duruma yönelmektedir. Çatışmada amaç toplumdan kopmak değil bir birey olarak toplumda yer edinmektir (Özgüven, 2001, s.268, 269). Ergenin en büyük ihtiyacı toplumda saygınlık ve statü kazanmaktır (Arı, 2002, s.43).

Gencin sosyalleşmesinde önemli olan toplumsal kurumlara bakıldığında ilk olarak aile ön plana çıkmaktadır. Ailenin önemi ve etkisi yok olmaz. Örneğin arkadaş seçimi, serbest zaman değerlendirme gibi alanlarda söz sahibidir (Toprakçı, 2002, s.218). Ancak çocukluğun ilk dönemindeki etkisi gençlikte azalmaktadır. (Armağan, 2004, s.10). Çünkü bu dönemde genç bağımsızlığını kazanmaya çalışırken birçok anababa bağımlılığı olabildiğince uzatmaya çalışmaktadır (Gander, M ve Gardiner, H. W. 1998, s.441).

Özellikle ailenin dışında edinilen arkadaşlar gençlerin kontrol edilmelerini zorlaştırmaktadır. Kendi davranış değerlerine sahip olmaları da aileyle çatışma ortamına yol açmaktadır (Toprakçı, 2002, s.204).

Toplumsal bir kurum olan eğitim, insanlık tarihinin her aşamasında ortaya çıkmıştır.

Kazandırılan bilgiler ve becerilerle beklentiler toplumdan topluma farklıdır. Ancak tüm toplumlardaki ortak özelliği mevcut birikimin toplumun devamı için yeni üyelere aktarılmasının gerekliliğidir. Bu görevin bir bölümü aileden resmi bir kurum olan okullara aktarılmıştır (Toprakçı, 2002, s.189).

Aile çocukların ilk öğrenme deneyimlerinin gerçekleştiği ortamdır. Okuldan daha fazla bir zamanda etkili olmaktadır. Okulların ise iki temel görevi vardır: Bunlar mesleğe hazırlamak ve toplumda sorumlu bir yurttaş olmalarını sağlamaktır (Gander, M ve Gardiner, H. W. 1998, s.456).

Değer yargıları toplumun siyasi, sosyal ve ekonomik şartlarıyla değişerek eğitime yön vermektedir (Büyükkaragöz, 1987, s.216).

Lise döneminde gençlerin bir bölümü, aile ve sosyal çevrelerinin ekonomik olanakları çerçevesinde bilinçlenmektedir. Ancak çoğunluğu kimliğini bulamamış, kendisini ve çevresini tanıyamayanlardır (İnan, 1989, s.152). Gencin sorunlarını çözmede ebeveynler yetersiz kalmışlardır. Bu nedenle genç sorunuyla yalnız kalmıştır (Çelebi, 1987, s.212).

Gencin olumlu veya olumsuz kimlik ve kişilik kazanmasındaki etkenlerden biri de arkadaşlıktır. Arkadaşlık, genci işbirliğine, paylaşmaya, yardımlaşmaya yönelik iletişim ve etkileşim kurmasını sağlamaktadır. Zamanla arkadaşlık ebeveyn ve öğretmenlerden daha önemli hale gelmektedir (İnan, 1989, s.183). Anababalar ve diğer yetişkinlerden bağımsızlık kazanma aşamasından önceki gelişim dönemi arkadaşlıktır (Gander, M ve Gardiner, H. W. 1998, s.448). Aileden uzaklaşma, çevreden etkilenme arkadaşlık ilişkileriyle başlamaktadır. Gencin; sevgi, düşünce, iletişim ve etkileşim temellerinde kurduğu arkadaşlık ona mutluluk ve güven vermektedir (Köknel, 1979, s.171). Ergenlik öncesi dönemde kendi cinsinden arkadaşlık varken ergenlik döneminde karşı cinsten arkadaşlıklar kurulmaktadır. Bu dönemde ergen hem kendi cinsinden hem de karşı cinsten arkadaşları olmaktadır. Arkadaş grupları ergen üzerindeki etkisi yıllarla artmaktadır.

Ancak bu durum ana-babanın etkisinin ortadan kalktığı anlamına gelmemektedir (Arı, 2002, s.43). Ergenliğin başlangıcında arkadaş grubu aile çevresindeyken zamanla sınırları genişlemektedir (Köknel, 1979, s.172). Genç, belirli bir arkadaş grubunda

kalabilmek için bazen kendi alışkanlıklarından hatta kabul ettiği doğrulardan vazgeçebilir. Bu nedenle arkadaş ilişkilerinin gencin kişiliğinin şekillenmesinde önemi büyüktür (Nirun, Ünver, Tolan, Bulut, Dadaş, 1986, s.213). Arkadaş grubu güncel olaylar ve faaliyetlerle ilgili verilen kararlarda başlıca referans grubu olmuştur (Erwin, 2000, s.80).

Yaklaşık 35 yıl önce yapılan Jennings ve Niemi'nin (1974) araştırmasında ebeveynlerin etkisinin daha çok parti seçimi, din, çeşitli gruplara önyargılar gibi yalın, somut, tekrarlayan konularda olduğu görölmektedir. Öznel ve nadiren karşılaşılan konularda etkilerinin azaldığı belirtilmiştir (Freedman, 1998, s.410). Ancak bu konuyla ilgili günümüzde yapılan çalışma bulunmamaktadır. Arkadaşların da ebeveynlerden farklı tutumlar aktarmadıkları vurgulanmıştır. Çünkü benzer sosyo-ekonomik düzeydeki kişilerin arkadaşları aynı düzeyde yer almaktadır. Ayrıca tutumların oluşumunda büyük etkisi olan ebeveynin belirleyici olan tek kaynak değildir (Freedman, 1998, s.421). Sosyolojisi araştırmaları daha çok okuyan gençlik ve üniversite gençliği üzerinde yoğunlaşmıştır. Çalışan gençlik, işsiz gençlik, kırsal kesim gençliği ihmal edilmiştir.

2.4.3. Ergenlik Dönemi

Her bireyin yaşamında fiziksel ve psikolojik yönden hızlı bir değişme ve gelişim gösterdiği dönem vardır. Bu dönem kızlarda 11-12, erkeklerde ise 13-14 yaşından başlayarak 20-21 yaşma kadar devam eder. Bu döneme ergenlik çağı denir. Ergenlik çağı kişinin önceki yaşamından ve gelişiminden kopuk, yeniden bir doğuş dönemi değildir.

Fakat gelişme o kadar hızlı ve göze batacak biçimdedir ki bu durum çevreyi olduğu kadar ergeni de şaşırtır, hatta bunalıma itebilir. Ortaöğretimde öğrenciler ergenlik dönemini yaşamaktadırlar (Ergenlik Çağı ve Özellikleri, 2006).

Ergenlik dönemi, çocukluktan erişkinliğe geçişin yaşandığı çok önemli bir çağdır. Başlangıç ve bitiş zamanları kesin sınırlarla belirli değildir. Genellikle 10-20 yaşları arasındaki evre, ergenlik dönemi olarak kabul edilir. Bu dönemin belirgin özelliği hızlı bir büyüme ve gelişme görülmesidir. Ergenlik belirtilerinin görölmeye başlamasında kişiler arasında 5-6 yıllık farklar olabilir. Bu fark doğaldır çünkü ergenlik özelliklerinin başlamasında; çevrenin, aileden gelen kalıtsal özelliklerin ve ruhsal etkenlerin rolü vardır (Ergenlik Çağı ve Özellikleri, 2006).

Bugün biyolojik ve psikolojik olarak erinlik çağını 10-12 yaşlar ile 16-18, hatta bazı hallerde 20 yaşlar arasındaki dönem olarak kabul ediyoruz. Ne var ki, yüzyıl önce Thomas de Quincey'in de dertlendiği gibi, bu sınırları hala kesin olarak çizemiyoruz. Ergenlik (Adölesans) jenerik adı altında anılan bu çağ içinde bir arada tanımlanan ama bir birinden oldukça ayrıcalıklar gösteren bir kaç gurubu buluyoruz aslında. Bu konudaki geniş çapta bilimsel yayınlar, konuyu derinlemesine araştırmaya çalışmakla birlikte daha henüz bu ayırma tam bir açıklık getirememişlerdir (Ergenlik Çağı ve Özellikleri, 2006).

Ortaöğretim öğrencileri, ortalama yaşları göz önüne alındığında, gelişim dönemleri açısından ergenlik döneminde oldukları görülmektedir. Bu dönem insan gelişiminin en hızlı nitelikte büyümenin ve gelişimin yaşandığı iki dönemden birisidir (Topses, 2004:160). Ergenlik biyolojik değişimle başlayıp, bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişimle de son bulmaktadır (Koç, 2001:34). Ergenlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemidir (Sorenson ve Yazgan, 1968:17). Ergenlik dönemine kızlar 11, erkekler 13 yaş civarında girmekte ve kızlar 18 erkekler de 20 yaşlarında bu dönem son bulmaktadır (Aydın, 2002:40). Ancak belirtilen bu yaş sınırları kalıtımın ve çevrenin etkisi ile kişiden kişiye farklılıklar da göstermektedir. Bazı öğrenciler ergenlik dönemine erken veya geç yaşlarda girebilmekte iken; bazı öğrenciler bu dönemi erken veya geç tamamlayabilmektedirler.

2.4.4. Ergenlik Dönemi Özellikleri

Her iki cinsiyetle de olgun ilişkiler kurabilme.

Eril ya da dişil toplumsal rolü gerçekleştirme.

Bedensel özelliklerini kabul etme ve bedenini etkili bir şekilde kullanma.

Ana babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığı gerçekleştirme.

Aile yaşamına ve evliliğe hazırlanma.

Bir mesleğe hazırlanma.

Davranışlarını yönetebilmek için gerekli değerler ve ahlaki sistem geliştirme.

Sosyal sorumluluklar isteme ve başarma.

Aile ilişkileri

Ergenlerin bu dönemde ailelerine olan bağımlılıkları azalır.

Hiçbir şey beğenmez, sürekli şikâyet edecek bir şeyler bulurlar.

Eve istediği zaman girip çıkmak ister.

Ailesinin en ufak bir eleştirisine büyük tepkiler verir. Kendine yöneltilen eleştirileri kabul etmez, sürekli eleştirmeyi sever.

Boş vermişlik içindedir.

Anne babasının beğenileriyle alay eder.

Anne babasının düşüncelerini eskimiş bulur. Onlardan öğrenecek hiçbir şeyi kalmamış sanır.

Bu dönemde aileye büyük bir görev düşer. Aile bu davranışların bir süre sonra geçeceğini bilmeli ve sabırlı davranmalıdır.

Aileyle fikir bazında çatışma, isyankâr tutum bu dönemde artar.

Arkadaşlarıyla İlişkisi

Ergen için arkadaşları çok önemlidir.

Arkadaşlarının kendisi için ne düşündüğü çok önemlidir.

Bu dönemde ergenler kendi aralarında arkadaş grupları oluştururlar.

Bu grupların kendi aralarında yazısız kuralları vardır. Kurallarına uyan kişileri gruplarına alırlar.

Her ergen bir arkadaş grubunda olmak ister.

Erkeklerin kurdukları gruplar daha kalabalıktır, ilişkiler yüzeyseldir.

Kızlardan oluşan gruplar daha küçüktür, ilişkiler ise daha sıkidır.

Ailesi içinde geçimsizlik ve dengesizlik olan ergenlerde, bir baskı hakim ise masum arkadaş grupları yerine çeteye yönelir.

Ergenlik Dönemiyle İlgili Duygular

Kızlar, erkeklerden daha erken duygusal olgunluğa ulaşır ve duygularını kontrol edebilirler.

Ergenin duygularında bir yoğunlaşma görülür, bunu ergen dışarı vurma ihtiyacı güder.

Ergen yaşadığı olumsuz duyguları bağırarak, ağlayarak, el - kol hareketleri yaparak belli eder.

Ergenin yaşadıkları olumlu duygularsa ergen şiir yazar, öykü yazar ya da hatıra tutar.

Ergen duygularını daha çok arkadaşlarıyla paylaşmaktan hoşlanır.

Âşık olmak bu dönemde baskın bir duygudur. Bazen bunu karşı cinse belli edebilir, bazen de duygularını saklamayı tercih edebilir.

Bu dönemde aşırı şekilde hayal kurma görülür.

Ergende yalnız kalma isteği vardır.

Ergen, sosyal ilişkilerden korkar.

Sevgi, ergenin ihtiyacı olan bir duygudur.

Soyut İşlemler

Genelleme, tümünden gelim - tümünden varım zihinsel işlemleri rahatlıkla yapabilir.

Bir sorunun çözümünde birçok faktörü görebilir ve ele alabilir.

Mecazi söyleyişi anlayabilir.

Mizah ve espiri anlayışı da gelişmiştir.

Mantık oyunlarını sever ve onlarla uğraşır.

Tartışmalara katılmayı sever.

İnsanlık, hürriyet, adalet ve din gibi soyut kavramları anlamaya başlarlar ve düşünebilirler.

Kişiyi, yere ve zamana göre değişen görece kavramlar da bu dönemde edinilir.

Kuralların değişebileceğini kavramaya başlar.

Ergen kendi kendini çok eleştirir, kendini çok eleştirdiği için de herkes tarafından eleştirildiğini sanır.

Sanki herkesin dikkati onun üzerindedir, herkes onun dış görünüşüne çok önem vermektedir.

Ergenin benmerkezci düşünce biçiminin diğer bir özelliği de kendi düşüncesinin, kendi inançlarının en doğru en orijinal olduğunu sanmasıdır.

Ergen bir çelişkiler dünyasında yaşamaktadır. Bir yandan çevresindekilerin kendisine ilişkin düşüncelerine çok önem verirken, bir yandan da kendisini herkesten daha akıllı sanmaktadır.

Ergenler kendilerini olduğu gibi yargılamadan kabul eden, sevgi, saygı gösteren, güven ve destek veren özdeşim modelleri ile karşılaşma şansına sahip olurlarsa, sağlıklı bir kimlik geliştirebilirler (Şentürk, 2006).

Ortaöğretim öğrencilerinin gelişim özelliklerini 3 ana başlık altında toplayarak incelemek mümkündür.

- Fiziksel Gelişim Özellikleri,
- Kişilik Gelişimi Özellikleri,
- Zihinsel Gelişim Özellikleri,

2.4.4.1. Fiziksel Gelişim Özellikleri

Fiziksel gelişimde genel olarak, bireyin boy ve ağırlık, iskelet, kas, sinir, bez (iç salgı bezleri), sindirim, kan ve solunum sistemleri incelenmektedir (Binbaşıoğlu, 1990:61). Bu dönem fiziksel gelişim açısından çok hızlı ve belirgin bir dönemdir. Ancak fiziksel gelişimin başlama belirtilerinde cinsiyetler arasında çeşitli farklılıklar bulunmaktadır.

Kızlarda ergenlik dönemine girildiğinin belirtisi, âdet kanamasının görülmesidir. Bu duruma göğüslerdeki büyüme de eşlik eder. Erkeklerde ise kızlardaki gibi ergenlik döneminin başlamasının açık bir belirtisi bulunmamaktadır. Ancak vücutta kıllanmanın, cinsel organlarda büyüme ve sperm üretiminin başlaması, ergenlik çağına geçiş işaretleri olarak kabul edilmektedir. Ortalama olarak, ergenlik dönemine kızların 11–13, erkeklerin 13–15 yaşları arasında girdikleri kabul edilmekle birlikte, bu dönemin kesin sınırları yoktur (Erden ve Akman, 2006:52). Ancak fiziksel gelişimin başlamasında ve hızında, cinsiyetler arasında farklılıklar kadar bireysel farklılıklar da etkilidir.

Ergenliğin ilk yıllarında hipofiz bezinin etkisiyle boy uzaması oldukça hızlıdır. Kızlarda, ortalama olarak yıllık boy artışı 6–7cm’dir. İlk ay hali sonrası bu hızlı büyüme azalır. Cinsel olgunluk tamamlandığında kızlar, 15 yaşına dek 2,5cm, 18 yaşına dek ise, 2,25cm arasında uzayabilir. Erkeklerde ise boy uzamasının en çok görüldüğü yaş 12–13 yaşlarıdır. 14 yaşlarına gelindiğinde artış, ortalama 7cm artar ve son sınırına yaklaşmış olur. Sonraki yaşlarda, özellikle 16 yaşından sonra artış azalır. Buna karşılık, erkeklerin boy uzamasının daha uzun sürdüğü bilinen bir gerçektir. Erkekler yaklaşık 20–22 yaşları arasında yetişkinlik boylarına ulaşırlar (Topses, 2004:164). Hızlı boy artışının yanında hormonal değişimlerle birlikte vücutta hızlı yağlanmalar meydana gelmektedir. Yağlanmalara bağlı olarak ağırlıkça artışlar görülmekte ve yüzlerde sivilceler oluşmaktadır.

Ergenlik döneminde iskelet sisteminde meydana gelen hızlı değişme, hızlı boy artışı, vücudun çeşitli organlarında meydana gelen değişme, ergenlerin vücut koordinasyonunu sağlayamamalarına neden olmaktadır. Bu özellikle motor becerilerde kendini göstermektedir (Koç vd., 2001:34). Ergenlerin evde, işte ve okulda el işi becerileri gerektiren işlerde zorlanmaları ile bu dönemde daha çok görülen sakarlıklar bu durumun açıklanması açısından örnek olarak verilebilir.

Ergenlik döneminin sonlarına doğru ise hipofiz bezinde üretilen büyüme hormonlarının miktarı azalmaya başlayarak, yetişkinlikteki düzeylerine benzer miktara gelmektedirler. Böylece de biyolojik gelişimdeki hız ergenliğin sonlarına doğru gitgide azalarak, durma noktasına ulaşmaktadır (Erden ve Akman, 2006:51-52).

2.4.4.2. Zihinsel Gelişim Özellikleri

Ergenlik, bilişsel yetenekler açısından soyut işlemler döneminin başladığı dönem olarak kabul edilir (Topses, 2004:167; Slavin, 2003:38). Piaget’e göre, ergenlerin soyut düşünme yeterliliklerinin ön koşulu nöro-fizyolojik olgunlaşmadır. Beyin hücrelerinin olgunlaşmasının yanında, ergenin yaşantı ya da deney alanının zenginliği, sosyalleşme süreci ve tüm bunları hem dengeleyen, hem eşgüdümleyen süreçler, bilişsel gelişimin temelini oluştururlar. Ergenliğin son dönemi olarak kabul edilen 17-18 yaşlarında bu süreçlerin olgunlaşma aşamasına girmeleri gerekir (Topses, 2004:167).

Bu döneme öğrenciler, genelleme, tümdengelim, tümevarım gibi zihinsel işlemler yapabilir. Hipotezler kurarak, doğrulukları kontrol edilir. Soyut düşünce yetisi

geliştiği için, soyut kavramlar kullanılarak, üzerlerinde fikir yürütölür. Bu döneme ulaşan öğrenciler düşünce ile oynayabilme becerisini kazanmışlardır. Tartışmalara katılmayı severler, mantık oyunları ile uğraşmaktan hoşlanırlar. Öte yandan resim, müzik, şiir, dans gibi duygu ve düşüncelerin sembollerle aktarıldığı etkinliklere ilgi artarak sadece izleyici olmakla yetinilmez, uğraşı alanı olarak da seçilir (Erden ve Akman, 2006:68). Bu dönemde hipotetik koşullara göre düşünebilme yeteneğini de kazanırlar. Örneğin, okullarda münazara (tartışma) yaparken, bulunduğu gruba benimsemediği bir fikri savunma görevi verildiğinde, tartışmanın hatırı için bu konuda fikir üretip savunabilirler (Senemoğlu, 2001:57).

Bu dönemin diğer bir zihinsel özelliği de **birleştirmeci (kombinasyonel)** düşünmedir. Birkaç faktörün birlikte ele alınarak sorunun çözölmesi bu dönemde edinilir. Ayrıca faktörler birbirlerinden bu dönemde soyutlanabilir ve bilimsel sorunlara çözümler aranabilir (Bacanlı, 2005:68-69).

Bu dönemin başka bir düşüncesel özelliği ise ergenin **egosantrizmliği** (ergen ben merkezietçiliği) denilen herkesin ona dikkat ettiği gibi bir düşünce biçimi görölür (Bacanlı, 2005:69). Ben merkezliliği kendini en az iki şekilde gösterir. Biricisi sık rastlanan bir inanç olan “hayalî seyirciler”dir. Ergen diğer insanların düşünce ve tepkilerine aşırı önem verir. Diğer insanların onlarla, kendilerinin kendileri ile ilgilendiği kadar ilgilendiklerini zannederler. Ortaöğretim 9. sınıf düzeyinde bir öğrenci eğer kendini güzel buluyorsa herkesin onun güzelliğiyle ilgilendiğini düşünür. Eğer pek güzel bulmuyorsa herkesin onun çirkinliğiyle ilgilendiğini düşünebilirler (Küçükkaragöz, 2002:93).

Sonuç olarak bu dönemin sonunda, öğrenciler zihinsel gelişim süreçlerini tamamlamış durumdadırlar. Artık soyut olarak düşünebilme, tartışabilme, analiz ve sentez yapabilme, çeşitli yordamlarda bulunabilme gibi üst düzey zihinsel işlemleri yapabilecek niteliklere sahiptirler. Ancak öğrenciler bu nitelikleri kullanarak çeşitli akademik başarılar elde edebilmeleri, kendi istek ve çabalarına bağlı bir durumdur.

2.4.4.3. Kişilik Gelişimi Özellikleri

Kişilik, bir bireyin bedensel ve zihinsel özelliklerinde görölün farklılıkların onun düşünce ve davranışlarına yansıyış biçimidir. Başka bir deyişle kişilik, bir bireyi diğer bütün bireylerden ayıran ruhsal ve bilinçsel özelliklerin bütünüdür (Güney, 1998:170).

Kişilik gelişimi deyince ilk akla gelen iki kuram vardır. Bunlardan biri psikolojide önemli bir yer tutan Freud'un psikanaliz kuramı, diğeri ise Erik Erikson'un psikososyal gelişim kuramıdır (Bacanlı, 2005:84).

Freud'a göre, bireyler 12-18 yaşları arasında kişilik gelişimi açısından **genital dönemi** yaşamaktadırlar (Selçuk, 1997:46). Genital dönemde bireyin cinsel ilgi odağı, artık kendisi ve ailesi dışındaki bir diğerk kişi olmuştur. Bu dönemde aileyle ilişkili çözümlenememiş olan eski karmaşaların tekrar ortaya çıkması olanaklıdır. Gencin bu çatışmaları çözebilmek için yeni girişimler araması genital dönemde yeniden gündeme gelmekte bu da gencin başarılı bir kimlik edinebilmesini kolaylaştırmaktadır. Bu karmaşaların genital dönemde de çözümlenememesi halinde ise gencin olgun bir sevgi ilişkisini gerçekleştirerek, bir yetişkin gibi bağımsız davranışlar sergileyebilmesi güçleşmektedir (Can, 2002; 118).

Erik Erikson psikososyal kuramında ise ergenlik döneminde bireyin **kimlik kazanmaya karşı rol karmaşasında** olduğunu söylemektedir (Biehler, 1972:128; Seifert, 1999:81). Erikson, bu dönemi erinliğin başlamasıyla birlikte, bireyin toplumsal bir gereksinme olarak yaşamdaki rolünü tanımlaması çabasıyla başladığını ve genellikle öğrenimini bitirmesi, bir işe girmesi ve bir eş seçimiyle sonlandığını belirtmektedir (Onur, 2004:68).

Erikson, ergenlik dönemini insan hayatının en önemli dönemi olarak görmüş ve kuramında buna oldukça büyük bir yer vermiştir. Ona göre ergenlik dönemi kişinin kendisine "Ben kimim?" sorusunu sorduğu ve bu soruya cevap aradığı bir dönemdir. Bu soru, kısmen onun fiziksel ve bilişsel gelişiminden, kısmen de etrafındaki kişilerin ona artık çocuk gibi davranma(ma)larından ileri gelir. Bedenindeki değişimleri fark eden ergen, "bana ne oluyor?", "Ben kimin, Kim oluyorum?" sorularını sormaya başlar. Ben kimim sorusuna cevap vermeye çalışırken birey kendini çeşitli roller içinde deneyerek karar vermeye çalışacaktır. Bu da **özdeşleşme** ve **taklit** mekanizmalarına yol açar (Bacanlı, 2005:92).

Özellikle özdeşleşme, bir objeye duygusal olarak bağlanım olarak tarif edilmektedir (Ünver, 1986:283). Bu obje anne-baba, çevresindeki bir kişi, öğretmeni, sanatçılar, futbolcular, vs. olabilir. Bu objelerin rollerini oynayarak kendi kimliğini bulma arayışındadır.

Taklit ise, kişinin ailesi, çevresi veya okulundan veya kitle iletişim araçlarının sunduğu kişilerin taklit edilmesi anlamına gelir. Kişi bu dönemde başkalarını taklit ederek kendini bulmaya çalışacaktır (Bacanlı, 2005:92). Günümüzde özellikle gençler izledikleri televizyon dizi oyuncularından etkilenerek, bu oyuncuları taklit etmektedirler.

Bu dönemi başarıyla atlatamayan kişiler **rol karmaşasına** düşmektedirler. Rol karmaşası bu dönemin tehlikesidir. Bu, geçmişteki güçlü kuşkuya dayanıyorsa –örneğin kişinin cinsel kimliğine yönelik kuşkusu gibi- açık psikotik ve suç işlemeye götüren ataklar haline gelir. Eğer bu ataklar, doğru tanı konup ele alınırlarsa öteki dönemlere kötü bir etki taşımaz (Erikson, 1984:26). Ancak, bu dönemi başarıyla atlatan kişiler belirli bir **kimlik** kazanmaktadırlar. Erikson (1968) “kimlik kazanma”yı, “kimliğe yönelik olumlu bir duyum” olarak tanımlamakta ve psiko-sosyal olarak, kişinin kendisini iyi hissetmesi ile açıklamaktadır. Başka bir anlatımla kimliğini bulmuş kişinin kendisine, kendi bedenine, nerede olduğuna ve nereye gitmekte olduğuna ilişkin bir güven duygusu vardır ve buna bağlı olarak da kendisini iyi hisseder (Erden ve Akman, 2006:94)

Bu bağlamda Marcia, kimlik duygusunun ölçülebileceğini söyleyerek bağlanma ve bunalım ölçütlerine göre kimlik statülerini ortaya koymuştur. Marcia, dört ayrı kimlik statüsü tanımlamıştır: Başarılı kimlik statüsü, ipotekli kimlik statüsü, moratoryum ve dağınık. (Gültekin, 2001:233). **Başarı kimlik statüsüne** sahip olan kişiler, bunalım geçirmiş ve bir karara varıp kararlarına bağlanmış olan kişilerdir. Bunların sorunlarını çözmüş oldukları söylenebilir. Bu kişilerin aile ilişkilerine bakıldığında kısmen uzak ve reddedici aile ilişkilerine sahip oldukları görülmektedir. Belki de zorluklar insanı olgunlaştırmaktadır. **İpotekli kimlik statüsüne** sahip olan kişiler bunalım yaşamamışlardır, ama bir karara varmış gibi görünmektedirler. Tabii ki bu karar daha çok ana babalarının kararlarıdır. Zaten aile ilişkilerine bakıldığında da çocuk merkezli aile ilişkilerinin yoğun olduğu ailelerden geldikleri, başka bir ifadeyle bağımsız karar vermelerine fırsat bulunmayan (ya izin verilmeyen, ya da gerek duyulmayan) ailelerin çocukları oldukları görülmektedir. **Moratoryum kimlik statüsü** bunalım yaşayan, ama çözüm yolu bulmayan kişilerin durumudur. Özellikle Avrupa ve Amerika’da görülen, kişinin bir süre işlerini ve ilişkilerini askıya alıp “başı boş” dolaşması moratoryum kimlik statüsü örneği olarak gösterilmektedir. Bu kişilerin genellikle aile ilişkileri dengesizdir. **Dağınık kimlik statüsü** ise, henüz bunalımın

yaşanmadığı, bağlanmanın da bulunmadığı durumu ifade eder. Bu kişiler en az etkileşim ve yönlendirmenin bulunduğu ailelerden gelme eğilimindedirler (Bacanlı, 2005:93).

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda 12 yaş ile başlayan ve 20 yaşında sona eren ergenlik dönemi bireylerin kimlik arayışında oldukları bir dönemdir. Bireyler kimliklerini başkaları ile özdeşleşerek ya da onları taklit ederek bulmaya çalışmaktadırlar. Bu dönemi başarı ile atlatamayan bireyler rol karmaşasına düşmektedir. Ancak bu dönemi başarı ile atlatan bireyler belli bir kimlik kazanmaktadırlar. Bu nedenle ortaöğretimde öğretmenler, öğrencilerinin bu sıkıntılı ve bunalımlı dönemlerini başarı ile atlatalmaları için onlara bu konularda rehberlik yapmalılardır.

2.4.5. Ergenlik ve Olgunlaşma

Ergenlik çağında oldukça hızlı olan bedensel gelişim hızı, bazı bireysel farklılıklar gösterir ve aynı yaşlardaki gençlerin fiziksel görünüşlerinde büyük farklılıklara yol açabilir (Erden ve Akman, 2006:53). Örneğin uzun boylu, güçlü, yapılı ve görünümü yetişkin bir bireye benzeyen öğrenci ile kısa boylu, çelimsiz ve görünümü bir çocuğa benzeyen öğrenci aynı sınıfta bulunabilir. Bu durum ilköğretim ikinci kademe sınıfları ile ortaöğretim birinci sınıflara devam eden aynı yaşlardaki öğrencilerde sıklıkla gözlenir. Ancak erken olgunlaşan kız öğrenciler ile erken olgunlaşan erkek öğrenciler bu durumu farklı psikolojik durumlarda yaşamaktadırlar.

Erken olgunlaşan erkekler, akranları tarafından daha çok ilgi görmekte ve lider olarak kabul edilmektedirler. Daha dışa dönüktürler, karşı cinsle daha fazla ilgilidirler ve kültürel normlara daha kolay uyum sağlarlar. Geç olgunlaşan erkek çocukları yaşlıları arasında pek popüler değildirler. Ancak daha enerjik ve hareketlidirler. Dikkatleri üzerlerine toplayacak türden davranışları da daha sık gösterirler (Bilgin, 2002:67-68). Bu öğrencilerin dikkatleri üzerlerine çekmek için yaptıkları davranışlara, öğretmenlerine daha fazla şirinlik yapması, sınıfta erken olgunlaşan öğrencilerle gezmesi veya onları sürekli desteklemesi örnek olarak verilebilir.

Erken olgunlaşan kızlar ise kişilik yönünden daha olgun ve daha ileride olmakla birlikte kendilerinden yaşça çok büyük gençlerin dikkatlerini çekmeleri yüzünden rahatsız olurlar. Böyle durumlarda insanlarla nasıl uğraşacaklarını bilmezler. Erken

olgunlaşan kızlar bir yandan yaşıtlı kızlara önderlik yaparlarken bir yanda da onlar tarafından zaman zaman dışlanabilirler (Kazancı, 1989:60-61). Ancak geç olgunlaşan kızlar için durum çok farklıdır. Geç olgunlaşan kız çocukları daha güvenli, daha dışa dönük ve yaşıtları arasında daha popülerdirler (Erden ve Akman, 2006:53-54 özeti).

Sonuç olarak erken olgunlaşan erkekler, geç olgunlaşan erkeklere göre daha girişken, ilgi gören ve popüler olurlarken; erken olgunlaşan kızlar geç olgunlaşan kızlara göre daha çekingen, durağan ve içe dönük bir tavır sergilemektedirler. Kısaca ergenlik döneminde olgunlaşma, cinsiyetler açısından tam tersi bir biçimde algılanmakta ve yaşanmaktadır (Güllü, 2007, s.29)

2.4.6. Gençlik Dönemi ve Spor

Spor, sosyal ve kültürel etkinlikler; bireysel ve sosyal varlığınızın gelişmesine, kimliğinizin oluşmasına yardımcı olur. Müzik, tiyatro ve halk oyunları gibi serbest zaman etkinlikleri sizi kültür ve sanat ortamı içine yöneltir. Toplumsal ve evrensel kültürü tanımanıza yardımcı olacak bu ortamlar aracılığı ile arkadaş edinir, sosyal çevre kazanırsınız. Ayrıca serbest zaman etkinlikleri; size toplumun değerlerini, kendinizi ve başkalarını tanıma olanağı da sunar, toplumsal yaşamda rol ve sorumluluk almanıza yardımcı olur. Spor ise, bedeninizi tanıma ve işlevlerini geliştirme olanağı sağlar. Aynı zamanda kişisel, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmenize yardımcı olur (Ergenlik Çağı-a, 2006).

Gençlerin, beden gelişimi ve büyümesinin yüksek olduğu 12-16 yaş döneminde spor ağırlıklı eğitim gündeme gelmeye başlar. Nitekim yüksek performans için antropometrik ve fizyolojik değerlendirmeler de bu dönemde devreye girer. Gelecek için başarılı sporcular yetiştiren ülkelerde, ergenlik çağı gençlerine çok önem verilir. İngiltere’de Taner, yaptığı bilimsel araştırmalarda, bu yaş dönemi gençlerinin en hızlı gelişim döneminden geçtiklerini belgelemiştir. Cinsel karakteristiklerin de net bir şekilde ortaya çıktığı bu dönemde, kız ve erkek çocuklarının hevesleri ve fiziksel performans farkları da belirginleşmektedir.

Kişinin çevresindekilerle arasındaki etkileşimi süreci olan ve kişide sosyal davranış örüntülerinin kabulü ile sonuçlanan toplumsallaşma/sosyalleşme/sosyalizasyon (Fichter, 2002: 25), bir toplumdaki insanların gerek toplumun norm ve değerlerini içselleştirerek, gerekse toplumsal rollerini (işçi, arkadaş, yurttaş vb. olarak) yerine getirmeyi öğrenerek,

toplum üyeleri haline gelmeleri sürecidir (Marshall, 1999, s.760). Sosyolojideki genel kullanımında sosyalleşme, insanın doğumuyla başlayan gelişim sürecinde anne-baba, arkadaşlar, okul gibi sosyalleşme araçları rolü ile bireyin sosyal rollerini kazanması süreci olarak kabul edilmiştir (Rapley, Hansen, 2006, s.591).

Sosyologlar, sosyalleşmeyi, öğrenme olarak (O’Sullisan, 1997, s.220) ele almışlardır. Eğitim sosyologları, sosyalleşmeyi, bireyin yapıdaki rolüne ve pozisyonuna olan uyumu şeklinde belirtmişlerdir (Lacey, 1988, s.644).

Gençlerin sosyalleşmesini etkileyen birçok faktör vardır. Bunlardan en önemlileri aile, arkadaş grubu, okul, kitle iletişim araçları ve spordur.

Gencin sosyalleşmesinde önemli olan toplumsal kurumlara bakıldığında ilk olarak aile ön plana çıkmaktadır. Ailenin önemi ve etkisi yok olmaz. Örneğin arkadaş seçimi, boş zaman değerlendirme gibi alanlarda söz sahibidir(Toprakçı, 2002, s.218). Ancak çocukluğun ilk dönemindeki etkisi gençlikte azalmaktadır(Armağan, 2004, s.10). Çünkü bu dönemde genç bağımsızlığını kazanmaya çalışırken birçok anababa bağımlılığı olabildiğince uzatmaya çalışmaktadır (Gander, M ve Gardiner, H. W. 1998, s.441). Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Genç bu ilişkilere girerek zekâsıyla, spor ve sanat yetenekleriyle kendini kanıtlar (Yörükoğlu, 1990).

Thomas Beecham’ın “Gençlik hayatın sonunda olmalıydı, Ondan ancak o zaman yararlanırdık”(Çağlayan, 2003, s.208) sözü de gençlik döneminin ne denli önemli olduğunu ifade etmektedir.

Her bireyin karşılanması gereken sosyal ihtiyaçları arasında, ait olma, sevilme, tanınma ve kabul edilme isteği bulunur. Bu ihtiyaçları karşılandığında, bireyin topluma uyumu kolaylaşacaktır. Spor, eğitim sistemi içinde gereken yeri ve önemi alıyor ise, bireye bu ihtiyaçlarını karşılama olanağı sağlanmış olur. Sosyal tatmini yaşayan birey mesleki yönden eğitilmek, toplumsal idealleri benimsemek ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaya hazır durumdadır.

Spor faaliyetleri, ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin, gençlerin birçok yönden gelişimine katkı sağlamaktadır. Toplum içi, aile içi barışı, meslek seçimi, evlilik ve benzeri olumlulukların gerçekleşmesindeki en önemli etmendir. Çevre oluşumu, bireysel gelişim, kültürel etkinlik zenginlikleri, grup içi ve grup dışı kazanımlar, kişisel yetenek edinimlerini sağlar.

Sportif etkinliklerle gençler, daha kuvvetli ve becerikli olma şansını yakaladığı gibi, kendi çağdaşları ile kolay kaynaşabilen; doyumlu, ruhsal açıdan da sorunları olmayan ve büyüklerin beğendiği gençler olmaktadır.

Bu çağ gençlerinin eğitiminde, gelişim hızı az olanlara da özen gösterilmelidir. Her genci, kendi beceri ve yetenekleri ile ölçülü ve heveslendirici beden eğitimi ve spor çalışmalarına teşvik etmek ve özendirmek, önemli yararlar sağlar. Bunun tam tersine onları, beceriksizlikle suçlamak ve arkadaşlarının arasında küçük düşürmek çok sakıncalıdır. Beden eğitimi ve spor liderleri ile aile büyükleri bu konuda yakın iş birliği içinde olmalı ve her gencin erişebileceği en yüksek performans kapasitesine ve bedensel gelişim düzeyine erişebilmesi için ortak çaba gösterilmelidir. Konuyu önemsemeyen ailelerin çocukları çağdaşları arasında yer almaları açısından zorlanırlar.

Gizli bir küskünlük ve ruhsal zedelenme nedeniyle, içe dönüklük, kıskançlık, bencillik, inatçılık, aşırı ürkeklik gibi belirtiler ortaya çıkar ve kişiliklerine akseder. Bu çağ gençlerinin, kendi yaşlılarından koparılmalari sakıncalıdır. Onların beden gelişimini ve sportif yeteneklerin geliştirilmeleri için yaz spor okullarına göndermek, eğitsel yaz kamplarına fırsatlar yaratmak, her anne ve babanın ideali olmalıdır. Bu yaş gençlerine sağlanan bu tür olanaklar ve yakın ilgi onların, büyüklerine sevgisi ile aileye bağlılığını da güçlendirir.

Arkadaşlık yüzme gibi ne kadar erken başlarsa o denli kolay gelişen bir yetenektir. En sağlıklı bir ailenin bile çocuğa veremeyeceği tek şey arkadaşlıktır. Aile ancak çocuğa uygun oyun ve arkadaşlık ortamı yaratarak yardımcı olabilir. Arkadaşsızlığın yarattığı yalnızlık ve eksiklik duygusunu aileden gelen sevgi gideremez. Arkadaşlarca aranmak, beğenilmek ve benimsenmek benlik saygısının önemli bir koşuludur. Genç bu ilişkilere girerek zekâsıyla, spor ve sanat yetenekleriyle kendini kanıtlar (Yörükoğlu, 1990).

Gençlik çağı, sigara, içki, uyuşturucular, değişik arkadaş grupları vb. pek çok şeye merak ve eğilimlerin var olduğu bir dönemdir. Eğitim, bu merak ve eğilimlerin tehlikeli boyutlara dönüşmeden tatmin edilmesi ve atlatılmasının tek yoludur. Eğitim bu amacını gerçekleştirebilmek için çeşitli araçlar kullanır. Spor ise, bu araçlar içerisinde gençlere ulaşabilmenin en kolay ve belki de en etkili olanıdır. Çünkü sportif çalışmalar, gençlere, enerjilerini, onların sağlığına katkıda bulunacak şekilde kullanma olanağı yaratırken kurallara uymayı, birlik, dayanışma, işbirliği ve paylaşma ilkelerini yerleştirerek bireyin topluma uyumunu sağlar. Bu yolla gençler bir yandan başarı için

sabır, özveri ve disiplin içinde çalışmanın gerekliliğini diğer yandan yenilgiyi kabullenmeyi ve kendinden daha iyi olanı takdir edebilmeyi öğrenir. Eşit şartlar içinde aynı kurallarla kendini tanıma ve tanıtma deneyimini yaşar. Ayrıca kendine güven, cesaret, macera ve arkadaşlık duygularını tatmin edebileceği güvenilir bir ortamda vakit geçirmiş olur (Öztürk, 2006).

Günümüz lise gençliği ciddi sorunlarla yüz yüzedir. Bunun için Türk gençliği ve sorunlarını derinlemesine araştırmak gerekmekte ve bu sorunların çözümleme yollarına gidilmelidir. Eğitim, sağlık, beslenme, barınma, iş ve gelecek kaygısı gençlerimiz için vazgeçilmez temel ihtiyaçlar arasındadır. Gençlerimiz açısından spor, eğlence, teknoloji, serbest zamanların değerlendirilmesi, güzel sanatlar, müzik ve kültürel etkinlikler de büyük önem taşımaktadır. Ülkenin geleceği olan gençliğin tüm ihtiyaçları öncelikli olarak ele alınarak çözümlenmelidir.

2.5. İlgili Araştırmalar

Özdiñç, üniversite öğrencileri üzerine (2005), yaptığı çalışmada sporun bir sosyalleşme aracı olarak cinsiyete göre farklılık göstermektedir sonucunu elde etmiştir.

Alyansoğlu, halk oyuncularını üzerine yaptığı çalışmada(1995) halk oyunları bireylerin sosyalleşmesinde etkili bir konuma sahiptir sonucuna ulaşmıştır.

Yetim ve Yıldırım, Ankara il merkezinde yapmış oldukları çalışmada; öğrenci velilerinin % 61,5'i “dostça oynama, kazananı takdir etme, kaybetmeyi kabullenebilme” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

İyi düzenlenmiş sportif etkinliklerde yarışma imkanı bulan çocuklar yarım sa kuralları çerçevesinde üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeye çalışacaklardır. Bireysel spor branşları ile ilgilenen çocukların başarıya ulaşmak için disiplinli bir çalışma grafiği yakalamaları gerekmektedir. Özellikle takım sporlarında grup dinamiği söz konusu olduğunda yarışma içerisinde görevlerini tam olarak yerine getiremediğinde istenilen sonuca ulaşmaları zorlaşacaktır. Sportif ortamda sorumluluk duygusunu kazanan çocuklar bu özelliklerini yaşamlarının değişik alanlarına transfer edebilme yeteneğini de kazanacaklardır.

Atalay ve arkadaşları yaptıkları çalışmada serbest zaman değerlendirme anlayışının yaş grupları ile korelasyon içerisinde değerlendirdiğinde ergenlik dönemine geçiş evresinde çocukların spora yönelimlerinde artış olduğunu saptamıştır.

Ergenlik öncesi içerisinde yer alan 11–13 yaşları arasında bulunan çocuk, toplumdaki davranış ve tutumlarını henüz yeni yeni geliştirme aşamasında olduğu için spora yönelmesinde birçok sebep vardır. Beraber olma istediği, arkadaş grubu ve bu grubun içine girmekten mutluluk duyabilir, kitle iletişim araçlarından etkilenecek kendisine hedef aldığı sporcu veya sporcular gibi bir yaşantıya sahip olmak isteyebilir, hatta tanınmış bir sporcu kişiliği olacağını hayal edebilir veya bütün bu nedenler ve bunların dışında kalan birçok teşvik edici unsurlar, ergenlik öncesi çocukları bir spor branşına yönelmiş olabilir.

Yıldıran ve arkadaşları Ankara il merkezinde farklı cinsiyetteki ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentilerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, kız öğrencilerin “beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak serbest zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olabilme” düşüncelerinin ilk sırada yer aldığını ifade etmişlerdir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin sosyal, zihinsel, etik, estetik, ritmik ve koordinatif nitelikler üzerinde yoğunlaştığı, erkek öğrencilerin ise beden eğitiminin fiziksel gelişim amacını ön plana çıkardıkları görülmektedir.

Spor yapmanın doğal bir sonucu olan genel sağlık ve aktif bir yaşam tarzının gelişmesi, fiziksel egzersizin ne denli gerekli ve önemli olduğunu ortaya koyar.

Çünkü gelişmiş teknolojinin getirdiği hareketsiz yaşamın sonuçları olan şişmanlık, halsizlik kronikleşmiş yorgunluk vb. rahatsızlıklar yaşamın içinde yerini almıştır. Düzenli yapılan fiziksel aktiviteler sonunda vücutta meydana gelen kimyasal değişimler ve insanın kendisini daha sağlıklı hissetmesi, yaşla birlikte azalan fiziksel kapasitenin sportif etkinliklerle daha uzun yıllar korunduğu göz önüne alındığında velilerin çocuklarının serbest zamanlarını sporla değerlendirmelerini ifade etmeleri bu konuda ne denli bilinçli olduklarını göstermektedir.

Akandere, 1998’de Üniversite gençliği üzerinde yaptığı araştırmasında spor etkinlikleri sonucunda bütün yaş gruplarında kaygıda azalma olmuştur. Araştırmada görülmektedir ki öğrencilerin içinde bulundukları kaygının giderilmesinde farklı yaş gruplarına göre sportif faaliyetlerin etkin bir yol olduğunu ortaya koymaktadır.

İnsanın yaradılış itibarıyla sosyal bir varlık olması, hayatını devam ettirebilmesi için grup yaşantısını mecburi kılmaktadır. Bu zorunlu birleşim insanlar arasında maddi

ve manevi yakınlığı ve devamlı sosyal münasebetleri sağlayarak onların davranışlarında bir örnekleşmeye imkân verir.

Söz konusu fonksiyonları ile toplumsal boyutu olan her alanı tek tek kucaklama özelliğine sahip görülen kültür, bu çerçevede sportif faaliyetleri de kapsar. Bu itibarla sporun toplum içinde yaygınlaştırılması, diğer pek çok faktörle birlikte, fertleri yönlendiren değer yargıları, gelenek ve göreneklerin spor türlerini desteklemesi ile de bağlantılı görünmektedir (Taşmektepligil, İmamoğlu, 1996).

Yıldıran ve Yetim, ortaöğretimde beden eğitimi dersinin öncelikli amaçları üzerinde yaptıkları araştırmalarında, beden eğitiminin, öğrencilerde kendine güven duyma, yerinde ve çabuk karar verebilme gibi psiko-sosyal niteliklerin geliştirilmesine yönelik amaçtır. Bu amaç; öğrenci, öğretmen ve öğretmen eğitimcileri tarafından öncelikli amaçlar içinde zikredilirken, görev ve sorumluluk alma, liderlere uyma ve liderlik yapabilme gibi sosyal ağırlıklı bir amaç da beden eğitimi öğretmenleri ve öğrenci velileri tarafından öncelikli amaçlardan sayılmıştır.

Beden eğitimi yoluyla öğrencilere, beden eğitimi ve sporla ilgili temel bilgi, beceri, tavır ve alışkanlıklar kazandırmayı amaçlayan sosyal ve zihinsel kapsamlı bir amaç da, öğretmen eğitimcilerinin birinci öncelikli amaç olmak kaydıyla öğrenci ve öğrenci velileri tarafından öncelikli amaçlar arasında gösterilmiştir.

Genellikle fiziksel gelişim amacının öne planda tutulduğu müfredat programları bu doğrultuda geliştirilmeli, beden eğitimi ve spor aktiviteleri içerisinde öğrencilerin günlük hayatta uygulayabileceği davranış biçimleri öğretmenler tarafından uygulanmalı ve pekiştirilmelidir(Yıldıran ve Yetim, 1996, s.37,40).

1982 yılında Birsen Gökçe'nin başkanlığında ortaöğretim gençliğinin beklenti ve sorunlarına yönelik bir çalışma yapılmıştır. 12-24 yaş gençlerinin sosyo-ekonomik sorunları araştırmasının bazı sonuçlarına göre köyde yaşayan genç kızlar evinin kadını olmak isterken, şehirde yaşayanlar meslek sahibi olmak istemektedir. Gençler arasında yerli marka yerine yabancı markanın tercih etme eğilimi, eğitim seviyesi yükselmesi, gelirin artması ve modayı takip etme eğiliminin artmasıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir (Nirun, Nihat, 1986, s.214).

Araştırmacılar özellikle genç insanların enerji yüklü olduğunu ve saklı olan bu enerjisini herhangi bir şekilde açığa çıkarmak için çeşitli yollar arayacaklarını belirtirler(Karaküçük ve Yetim, 1997, s.71).

Çakmakçı, ilköğretim öğrencileri üzerine 2001 yılındaki çalışmasında sporun öğrenciler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ispatlamıştır.

Öztürk'ün, 1999 yılında, ilköğretim öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada; televizyonun çocukların sosyalleşmesinde önemli bir araç olduğunu araştırmıştır. Öztürk'ün, “Çocuğun Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi” isimli bir araştırmayı yapmaktaki amacı, İstanbul’ da yaşayan farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel çevreye sahip, özel ve resmi okullarda öğrenim gören ilköğretim ikinci kademesindeki öğrencilerin sosyalleşmesi ve yetişmesindeki televizyon fonksiyonu ve televizyon programlarına karşı tavır alışlarını ortaya çıkarmaktır.

Snow ve arkadaşları, (1980) ve Dianı (1995) gönüllü kuruluşlar üzerinde yaptıkları çalışmada, toplumsal harekete ve gönüllü kuruluşlara katılanların yaklaşık %70’inin varolan toplumsal ağlar yoluyla işbirliği içinde oldukları tespit edilmiştir. Bu tür toplumsal ağlar, hem sosyalleşme sürecinin belirgin biçimlerini içerdikleri için hem de kuruluşlar ve bireyler arasında somut ilişkiler kurdukları ve toplu harekete bağlı olarak oluşan problemlerle ilgili ikilemin aşılması işlevini gördüğü için, önemlidirler(Passy, 2001, s, 173-192). Fiziksel aktiviteye katılım bireyin sosyal gelişimini ve sosyal ilişkiler kurabilme yeteneğini olumlu olarak etkiler(Reppucci, 1987, s.1-27)Bu bulgulardan hareketle spora sık katılan bireylerin az katılanlara oranla sosyal ilişkiler kurma yönünden daha aktif oldukları ayrıca arkadaşları arasında işbirliğine daha çok önem verdikleri söylenebilir.

Latham, arkadaşları tarafından oylama ile seçilen, öğretmenlerin beğendikleri ve atletik başarıları yüksek olan üç ayrı grupta topladığı 837 genç üzerinde testler uygulayarak, cinsel olgunluk düzeyini değerlendirmiştir. Araştırmacı, atletik başarıları yüksek olan gençlerin cinsel gelişim ve olgunlaşma hızının da daha yüksek olduğunu belgelemiştir. Jones ve Bayley ise, cinsel gelişimleri yavaş olan çocukların 12-14 yaşları arasında diğer yaşlılarından pek farklı görünmediklerini fakat bu yaşlardan sonra ve giderek artan ölçülerde sosyal uyumsuzluk gösterdiklerini, kişilik gelişimi açısından geride kaldıklarını gözlemlemişlerdir. Atletik yeteneklerini geliştirme açısından şanslı olan gençlerin ise özellikle 14 yaşından sonra; sosyal kaynaşma yeteneği ve kişilik kazanma açısından belirgin bir aşama içine girdikleri; sınıf sorumlusu, ekip kaptanı ve öğrenci örgütü liderliği gibi görevlere seçilerek başarılı oldukları da görülmüştür.

Jones ayrıca, bu yaş çocuklarının çeşitli kas grupları üzerinde testler yaparak, toplam kas gücü ile toplumsal uyum ilişkilerini de incelemiştir. Toplam kas gücü yüksek olan gençlerin, arkadaşları tarafından da çok beğenildiğini ve bu gruba girenleri toplumsal uyum açısından bir sıkıntılarının olmadığını saptamıştır. Buna karşılık, toplam kas gücü düşük ve kuvvetsiz çocukların, gizli bir aşağılık duygusu içinde, sosyal açıdan da uyumsuz bir kişilik sergiledikleri de ortaya çıkmıştır.

Özet şeklinde sunulan bu araştırmalar ve çok sayıdaki benzer çalışmalar, beden eğitimi ve sporun, erginlik ya da yeni yetmelik çağı diyebileceğimiz bu dönemde, gençlerin beden gelişimi yanında cinsel olgunlukların da olgun bir şekilde etkilediğini göstermektedir.

Bulgu, 2003 yılında, Millî Futbolcu ve Millî Atletler üzerinde sporun sosyalleşme sürecinde bireysel ve toplumsal etkisi bulunmaktadır sonucuna varmıştır.

McPherson, Buz hokeyi-Tenis (1986) ile ilgili çalışmasında spora katılanların %63'ü tüketici olarak sporun içinde, ayrıca spora başlamanın erken yaşlarda olması önemlidir sonucuna ulaşmıştır.

Lewko ve Greendorfer, Çocuklarda cinsiyetler üzerine çalışmasını 1988 yılında gerçekleştirdi. Ailenin çocuklar üzerindeki spora yönelmelerinde etki ile cinsiyet rollerinin ayrışmasında oyun kavramı çok önemli olduğunu ortaya koydu.

İnel'in gençler üzerindeki 1996 yılında yaptığı çalışmasında kişiliğin gelişmesinde sporun önemli bir role sahip olduğunu göstermektedir.

Çon ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmada, öğrencilerin spora yönelmesindeki etken olana unsurlar içerisinde aile faktörü ikinci sırada yer aldığını belirtmişlerdir. Çon ve arkadaşlarının diğer bir çalışmalarında ortaöğretimde uygulanan beden eğitimi dersine ilişkin velilerinin birinci sırayı alan amaçlarını “beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak serbest zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olduklarını” ifade etmişlerdir.

Diğer bir çalışma Watkins ve Regmi'nin 11-14 yaş arası 398 Nepali çocuklar üzerinde yaptığı araştırmada çocukların spora yönelmelerinde ailelerinin eğitim düzeyleriyle de ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Başka bir çalışmada ise Demir'in İstanbul Burhan Felek Spor Tesisi Yaz Spor Okulu'na gelen 7-14 yaş grubu 481 çocuk üzerinde yaptığı araştırmada çocukların spora

yönlenmesinde en önemli etkenin aile olduğu; anne-babanın eğitim düzeyine paralel olarak arttığını belirlemiştir.

Kırcıgil, 1998 yılında Ankara ilinde yapmış olduğu “Sosyal Çevre-Spor İlişkisi” adlı çalışmasında, aile üyelerinin ya da çevresindeki insanların sporla ilgileniyor olması, çocuğunda spora yönelmesinde teşvik edici unsur olduğunu ve yeni bir sosyal çevre edinebileceğini belirtmiştir.

Aral ve arkadaşlarının 2004 yılında ilköğretim okullarının sekizinci sınıfına devam eden alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeyde bulunan 300 çocuğun saldırganlık eğilimlerini, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve ailelerinin örgenim düzeylerine göre incelemiştir. Elde edilen veriler çocuk sinirlendiğinde verdiği tepki durumunun saldırganlığın bazı alt boyutlarında anlamlı farklılıklar yarattığını belirlemiştir. Bu çalışmadaki veriler sonucunda çocukların özel durumlar dışında kendilerini kontrol edebildiklerini göstermektedir. Bu sonuç yapılan bu çalışmayı destekler niteliktedir.

Ögel ve arkadaşları; Türkiye genelinde 15 ilde, 1998 yılında 15-17 yaş grubundaki 20.000 öğrenci arasında, yaşam boyu tütün kullanımının % 63,9, son bir ay içinde alkol kullanımının % 17,3, yaşam boyu en az bir kez sarhoş olma oranının %26,6, yaşam boyu en az bir kez esrar kullanımı %3,6, ucuu madde kullanımının %8,6, eroin kullanımının %1,6, kokain kullanımının %1,4, benzodiazepin kullanımının %3,3 olarak olduğunu saptamışlardır. Ögel ve arkadaşlarının yapmış oldukları çalışmalarda toplumun yoğun bir şekilde zararlı maddelerle tanışmış olduğunu ifade etmelerine karşılık bu çalışmada velilerin sporla sigara ve diğer zararlı maddelerden uzak bir yeni nesil yetiştirme eğiliminde oldukları söylenebilir.

1991 yılında İstanbul’da yapılan araştırmada Ögel ve arkadaşları yaşam boyu en az bir kez tütün kullananların %15,7, alkol kullananların %27,6, tütün ve alkol dışında herhangi bir madde kullananların %2,6 olduğu tespit edilmiştir.

Yine aynı grup, 1995 yılında İstanbul’da yaptıkları başka bir araştırmada ise; öğrencilerin %68’inin yaşamları boyunca en az bir kez tütün içtiğini, %56,2’sinin yaşamları boyunca en az bir kez alkollü içecek aldığını, son bir ay içinde ise %23,5’inin alkol kullandığını saptamışlardır. Aileler sportif ortamın çocuklarını sigara, alkol ve diğer zararlı alışkanlıklardan uzak tutacağını düşündüğünü belirtirken erkekler %79,2, bayanlar ise %75,4 oranlarında görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu durum sigara ve diğer zararlı maddelere başlama yaşının giderek küçüldüğü günümüzde, umut verici bir oran

olarak düşünülebilir. Bir başka ifadeyle aileler çocuklarını sporla zararlı alışkanlıklardan uzak tutabilecekleri bilincini taşımaktadır.

Aydos ve Kürkçü'nün 1997 yılında yaptığı bir çalışmada 13-18 yaş grubu spor yapan ve yapmayan ortaöğretim gençliğinin fiziksel ve fizyolojik özellikleri karşılaştırılmıştır. Yapılan bu araştırmada sonuç, 13-18 yaş grubundaki spor yapan ve yapmayan gruplar arasında fiziksel uygunluk değerleri bakımından anlamlı bir fark bulunduğudır. Bu fark ise kişinin toplum içinde daha kabul görmesine bununla birlikte sosyalleşmesine büyük etki etmektedir.

Spor yapan ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmayan öğrencilere göre görülen bu fark onların psikolojik durumlarına da yansımaktadır. Örneğin, spor yapan ortaöğretim öğrencilerinin spor yapmayan öğrencilere göre benlik algılamaları arasında (Aşçı vd., 1993a:34) ve beden bölgelerinde hoşnut olma düzeyleri arasında (Aşçı vd., 1993b:38) farklılıklar olduğu görülmüşken; spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre benlik saygılarında bu fark görülmektedir (Tiryaki ve Morali, 1993, s.1).

Ayrıca spor yapan ortaöğretim öğrencilerinin spor branşı ve cinsiyetlerine göre atletik yeterliliklerini algılamalarında da çeşitli farklılıklar ortaya çıkmıştır (Koca ve Aşçı, 2000:408). Cooper'in başlattığı ve birçok bilim adamı tarafından doğrulanan araştırmalara göre düzenli bir egzersiz programı sürdürenlerde duygusal sükunet, problemsiz uyku ve kan basıncında düşüş, ayrıca nezle ve grip gibi hastalıklara daha az rastlandığı görülmüştür (Batlaş, 1997, s.16-32). Özer(2001)'in çalışmasında yoğun egzersiz programına dahil olan ergenlerin daha düşük düzeyde stres ve depresyon gözlenmiştir. Ergenlerin eğitim sonrası fiziksel olarak kendilerini daha iyi hissettikleri saptanmıştır. Tiryaki(2002) çalışmasında, spor yapanların spor yapmayanlara göre daha dışa dönük ve duygusal olarak dengeli tavır sergilediklerini belirlemiştir.

Beden eğitimi ve sporun ayrıca toplumsal bir yönü de vardır ki eğitimciler, bir ülkede düzenli spor yapan nüfusun çoğalmasını o ülkenin uygar olma durumunun bir göstergesi olarak kabul etmektedirler (Arslan, 1986, s.31).

Spor, sadece gelişmekte olan çocuklar için yalnızca sağlık ve gelişme için değil, aynı zamanda kişilik gelişimleriyle, mental sağlıkları açısından da önemlidir. Spor yapan çocuklar, kişisel deneyimlerini, yaratıcılıklarını geliştirir ve sorumluluk duygusunu kazanırlar. Yardımlaşma ve işbirliği yapma, arkadaşlarına ve oyun

kurallarına saygı gösterme gibi sosyal davranışları da kazanarak olumlu bir benlik gelişimi sağlarlar(Mengütay, 1997, s.112).

Suveren(2002), okulöncesi çocuğunda beden eğitimi ve spor adlı araştırmasında, çocuğun zorlanmadan, zevkle ve arkadaşları ile bir uyum içinde yapabileceği bu çalışmalar, onu hayata hazırladığı gibi yaşamında yardımcı olacak becerileri ve hayat tecrübesini kazanmasını sağlar. Bu oyun ve beden eğitimi faaliyetleri ile çocuk; yardımlaşma, rekabet, yarışma, mücadele, acı, neşe, kişiliğini bulma gibi özellikleri yasayarak kazanır. Psikolojik ve fizyolojik gelişimi de sağlıklı bir biçimde gerçekleşir.

Çamlıyer ve arkadaşlarının 1996 yılındaki çalışmasında; yetiştirme yurdu ergenlerinde sportif aktivitelerin psiko-sosyal uyum düzeylerine etkileri araştırılmış ve sonuç olarak sportif etkinliklerin ergenlerde belirli bir davranış değişikliği meydana getirdiği gösterilmiştir. Ergenlerin çalışmaları süresince çalışmalara katılımları %100 olmuş ve çalışmalardan kopmamak için önerilen uygun davranışları göstermeye büyük özen göstermişlerdir.

Şahan(2007), üniversite öğrencileriyle yaptığı doktora çalışmasında; Araştırma sonucunda gençlerin sosyalleşme sürecinde eğitim kurumları, arkadaş çevresi, aile, kültürel yapı ve diğer sosyalleşme faktörleriyle birlikte spor aktivitelerinin de önemli unsurlardan birisi olduğu görülmektedir. “Sporun sosyalleşme üzerindeki etkilerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmanın değişik sosyalleştirme araçları göz önüne alınarak başka alanlarda da çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle orta öğretim kurumlarına yönelik yapılacak çalışmalar ile sporun eğitimdeki önemi ve gençlerin sosyalleşme problemlerinin ortadan kaldırılmasında yardımcı olacaktır. Üniversitelerin beden eğitimi ve spor yüksekokulları dışında özellikle sosyoloji bölümlerinin de spor ile ilgili çalışmalara yönelmeleri toplumsal açıdan yararlı olacağı ifade edilebilir.” Önerisinde bulunmuş ve araştırmamıza örnek olmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma mevcut olan bir durumu tanımlamaya ve açıklamaya çalışmaktadır. Bu nedenle araştırma tarama modelindedir.

Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan onu uygun bir biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir(Karasar, 1998, s.77).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Denizli il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır.

Örneklemin belirlenmesinde, Denizli İli Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan 2009-2010 eğitim ve öğretim yılında ki öğrenci sayıları esas alınmıştır.

Tablo 1: Denizli İl Merkezindeki Ortaöğretim Okullarındaki Öğrenci Sayıları

Lise Türü	Sayı (N)	%
Genel Liseler	14731	53,83
Meslek Liseleri	12633	46,17
Toplam:	27364	100

Araştırma grubunu oluşturan öğrenciler okullarında rasgele (random) yöntemle seçilmişlerdir. Bu seçme işleminde okuldaki her bir öğrencinin birbirlerine karşı eşit seçilme şansına sahip oldukları göz önüne alınarak her sınıftan belirli sayıda öğrenci rasgele seçilmiştir.

Araştırma grubunu, 2008–2009 eğitim ve öğretim yılında Denizli il merkezinde bulunan 8 Genel Lise, 1 Fen Lisesi 3 Anadolu Lisesi ile 2 Endüstri Meslek ve Teknik Lisesi ve 2 Ticaret ve Meslek Liselerinden oluşan toplam 16 ortaöğretimde öğrenim

gören 850 öğrenci oluşturmaktadır. 850 veriden spor yaptığını ifade eden 821 öğrencinin anket bilgileri istatistik verilere alınmıştır. Öğrenciler 9. 10. ve 11. sınıflarda rasgele (random) yöntemle seçilmişlerdir. Ortaöğretim kurumlarına uygulanan anket sorularının % (yüzde) oranları dikkate alınarak sayıları belirlenmiştir.

Tablo 2: Araştırma Grubundaki Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrenci Sayıları

Ortaöğretim Kurumları	Sayı (N)	%
Denizli Türk Eğitim Vakfı Anadolu Lisesi	604	3,91
Durmuş Ali Çoban Anadolu Lisesi	247	1,60
Özel Denizli Lisesi	138	0,89
Denizli Erbakır Fen Lisesi	319	2,06
Denizli Anadolu Lisesi	666	4,32
Anafartalar Lisesi	1452	9,42
Denizli Lisesi	602	3,90
Denizli Hasan Tekin Ada Lisesi	395	2,56
Kazım Kaynak Lisesi	1529	9,92
Nevzat Erten Lisesi	1606	10,42
M. Akif Ersoy Lisesi	637	4,13
Cumhuriyet Lisesi	1013	6,57
Ş.Öğrt.Yusuf Batur Anadolu Teknik Lisesi,Anadolu Meslek Lisesi,Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	2750	17,84
Atatürk Anadolu Teknik Lisesi, Anadolu Meslek Lisesi, Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi	2338	15,17
Lütfi Ege Anadolu Öğretmen Lisesi	515	3,34
İmam Hatip Lisesi	600	3,89
Toplam:	15411	100

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma ile ilgili literatür taranarak, bilgilere yerli ve yabancı kitaplardan, bilimsel dergilerden, ulusal ve uluslararası sempozyum ve kongrelerdeki bildirilerden, kavramsal çerçeve oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket tekniği uygulanmıştır. Araştırma için uygulanan anket formu, üç bölümden oluşmaktadır. **Anket formunun birinci bölümü**, öğrencilerin kişisel bilgi ve özelliklerini içeren 18 sorudan; **ikinci bölümü**, sosyalleşme kavramının ortaya çıkarılmasını amaçlayan 34 sorudan; **üçüncü bölümü** ise spor ile birlikte sosyalleşme kavramının ortaya çıkmasına yardım edecek 35 sorudan meydana gelmiştir.

Soruların hazırlanmasında kapalı uçlu ve açık uçlu soru tipi ile birlikte 5’li likert tipi soru ölçeği kullanılmıştır. Likert tipi ölçekleme, ölçekleme yöntemleri arasında en çok kullanılan ve kuruluş ve güvenilirliği açısından en kolay olanıdır. Araştırmada kullanmış olduğumuz likert ölçeği puanlaması için “1:*Kesinlikle Katılmıyorum*”, “2:*Katılmıyorum*”, “3:*Kararsızım*”, “4:*Katılıyorum*”, “5:*Kesinlikle Katılıyorum*” şeklindedir. Araştırmada kullanılan sosyalleşme ölçeği oluşmuştur. Bunların hazırlanması ise Hacettepe kişilik envanteri, sosyotropi otonomi ölçeği, sosyal karşılaştırma ölçeği, sosyal tanıma anketi, kendini tanımlama envanteri, kişisel bilgi formu gibi daha önce kullanılmış ölçeklerden yararlanılarak sosyalleşme ölçeği oluşturulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Geçerli sayılan 821 adet anket, SPSS 15.00 (Statistical Package For The Social Science 15.00 For Windows) paket programına istatistiksel işlemlerin yapılabilmesi için yüklenmiştir.

Araştırmamızın anket veri analizi kısmında frekans tabloları, Kolmogorov-Simironov normallik testi, Kruskal Wallis testi, Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Kullanılan frekans testi, soruların genel hatlarıyla incelemek amacıyla kullanılmıştır.

Kolmogorov-Simironov testi, araştırmamızda kullanacağımız istatistiksel testlerin temel varsayımı olan normallik sınavasını yapmak için kullanılmıştır. Kruskal Wallis testi (Kruskal-Wallis H testi olarak da geçer) gruplar arası tek yönlü varyans analizinin

alternatifidir ve bu analiz sürekli değişkenlere sahip üç ve daha fazla grup için kullanıldığı araştırmaımızda farklılığı test etmek için kullanılmıştır.

Mann-Whitney U testi, aralıksız ölçülen iki bağımsız grup arasındaki farklılıkların testi için kullanılmıştır. Bu test, bağımsız örnekler için uygulanan t-testinin parametrik olmayan alternatifidir ve t-testinde olduğu gibi, iki grubun ortalamalarının karşılaştırılması yerine, Mann-Whitney U testi grupların meydanlarını karşılaştırır. Sürekli değişkenlerin, iki grup içerisinde, değerlerini sıralı hale dönüştürür. Böylece, iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir.

Verilerin analizleri için ikili karşılaştırmalarda Mann-Whitney U Testi ve çoklu karşılaştırmalar için Kruskal-Wallis Test ve Korelasyon Testi analizi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Çoklu karşılaştırmalarda Kruskal-Wallis Testi Analizinde sonuçların anlamlı farkın çıktığı durumlarda ortalama sırası (RANK)'na bakılarak farklılık incelenmiştir.

3.5. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Geçerlilik, bir ölçme aracının bir özelliği ölçebilme derecesidir (Çetin, 2000:50). Bir başka tanıma göre geçerlilik, bir ölçme aracının kullanılış amacına hizmet etme derecesidir (Yılmaz, 1998:39). Green'in tanımına göre geçerlilik, analitik yöntemin istenen amaca uygun olmasını sağlayan işlemlerdir.

Geçerliliğin birçok türü vardır. Bu türler; kapsam geçerliliği, yordama geçerliliği, görünüş geçerliliği, ölçüt geçerliliği ve yapı geçerliliğidir (Tavşancıl, 2002:37).

Hangi değişkenlerin hangi faktörü ölçtüğü biliniyorsa, bütün değişkenlerin eşit şekilde ağırlıklandırıldığı durum gibi, değişkenlerin nisbi önemi biliniyorsa uygulanması gerekmez (Özdamar, 1996).

Araştırmada kullanılan sosyalleşme ölçeği 69 sorudan oluşmuştur. Bunların hazırlanması ise Hacettepe kişilik envanteri, sosyotropi otonomi ölçeği, sosyal karşılaştırma ölçeği, sosyal tanıma anketi, kendini tanımlama envanteri, kişisel bilgi formu gibi daha önce birçok kereler kullanılmış ölçeklerden yararlanılarak sosyalleşme ölçeği oluşturulmuştur(Şahan, 2007, s.93). Şahan tarafından, uygulandığı için geçerlilik ve faktör analizinin tekrar yapılmasına gerek görülmemiştir.

Güvenirlilik, bir ölçümün bir bilimsel açıklamanın ölçmek ya da açıklamak istediği şeyi tutarlı bir biçimde ve doğru olarak göstermesi veya açıklaması niteliğidir (Gökçe, 1999, s.141). Diğer bir deyişle güvenirlilik, aynı süreçlerin izlenmesi ve aynı ölçütlerin kullanılması ile aynı sonuçların alınmasıdır (Karasar, 1998, s.148). Balcının tanımına göre; güvenirlilik, bir ölçme aracının her ölçmede birbirine yakın sonuçlar vermesidir (Balcı, 2005, s.100).

Bu bağlamda ölçeğin güvenirliliği için iç tutarlılık kat sayısına (Cronbach Alfa) bakılmıştır. Araştırmamızda yer alan ölçeklerimize ilişkin güvenirlilik incelenmiştir.

Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenirliliği aşağıdaki gibi yorumlanır:

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenirliliği düşük,
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir. (Tavşancıl, 2002, s.29; Alpar, 2001, s.284).

Tablo 3: Araştırmanın Güvenirliliği

Konu	Madde Sayısı	CronbachAlpha
Sosyalleşme	34	0,739
Spor ile Sosyalleşme	35	0,802
Genel	69	0,846

Buna göre Tablo 3’de ölçek sayısı ve Alfa değerleri verilmiş ve sosyalleşme ölçeğimizin güvenirliliği $\alpha = 0.739$ ile oldukça güvenilir olduğu, spor ile sosyalleşme ölçeğimizin güvenirliliği $\alpha = 0.802$ ile yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğunu ve genel olarak sorularımızın güvenirliliği 0.846 ile yüksek derecede güvenilir çıkmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

4.1.1. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 4: Cinsiyete göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Erkek	472	57,5	57,5
	Kız	349	42,5	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre, araştırmamız %57,2'si (472 kişi) erkek öğrencilerden ve %42,5'i (349 kişi) kız öğrencilerden olmak üzere toplam 821 kişiyi kapsamaktadır.

4.1.2. Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 5: Yaş gruplarına göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	13–14	23	2,8	2,8
	15–16	325	39,6	42,4
	17–18	457	55,7	98,1
	19–20	16	1,9	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların yaş gruplarına göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre, araştırmaya katılanların %55,7'si (457 kişi) 17 ile 18 yaş arasında, %39,6'sı (325 kişi) 15 ile 16 yaş arasında, %2,8'i (23 kişi) 13 ile 14 yaş arasında ve son olarak %1,9'luk kısmı (16 kişi) 19 ile 20 yaş arasındaki öğrencilerden oluşmaktadır.

4.1.3. Araştırmaya Katılanların Ortaöğretim Türlerine Göre Dağılımı

Tablo 6: Ortaöğretim türlerine göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Düz Lise	328	40,0	40,0
	Anadolu Lisesi	135	16,4	56,4
	Ticaret Meslek Lisesi	198	24,1	80,5
	Teknik Lise	79	9,6	90,1
	Fen Lisesi	81	9,9	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların ortaöğretim türlerine göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin %40'ı (328 kişi) Düz Lise'ye gitmekte, %24,1'i (198 kişi) Ticaret Meslek Lisesi'ne, %16,4'ü (135 kişi) Anadolu Lisesi'ne, %9,9'u (81 kişi) Fen Lisesi'ne gitmekte ve son olarak %9,6'sı (79 kişi) Teknik Lise'sinde okumaktadır.

4.1.4. Araştırmaya Katılanların Okudukları Alan Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 7: Katılımcıların okudukları alan gruplarına göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Birinci Sınıf	160	19,5	19,5
	Sözel	76	9,3	28,7
	Sayısal	177	21,6	50,3
	Eşit Ağırlık	131	16,0	66,3
	Muhasebe	149	18,1	84,4
	Meslek Lisesi	128	15,6	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların okudukları alanlara göre dağılımları incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların %21,6'sı (177 kişi) sayısal bölümde okumaktayken, %19,5'i (160 kişi) herhangi bölümde okumakta; yani birinci sınıfta okumaktadır. Takiben %18,1'i (149 kişi) muhasebe bölümünde, %16'sı (131 kişi) eşit ağırlık bölümünde, %15,6'sı (128 kişi) meslek lisesine (endüstri meslek bölümü) ve son olarak %9,3'ü (76 kişi) sözel bölümde okumaktadırlar.

4.1.5.Araştırmaya Katılanların Annesinin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 8: Annenin eğitim durumuna göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Okul okumamış	26	3,2	3,2
	İlköğretim (ilkokul)	375	45,7	48,8
	Ortaöğretim (ortaokul)	129	15,7	64,6
	Lise	198	24,1	88,7
	Üniversite	93	11,3	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların annelerinin eğitim durumuna göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların annelerinin %45,7'si (375 kişi) ilköğretim mezunuyken, %24,1'i (198 kişi) ortaöğretim mezunu, %15,7'si (129 kişi) ortaöğretim mezunu, %11,3'ü (93 kişi) üniversite mezunu ve son olarak %3,2'si (26 kişi) hiç okul okumamış ve okuması yazması olmayanlardan oluşmaktadır.

4.1.6. Araştırmaya Katılanların Babasının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 9: Babanın eğitim durumuna göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Okul Okumamış	4	,5	,5
	İlköğretim (ilkokul)	243	29,6	30,1
	Ortaöğretim (ortaokul)	176	21,4	51,5
	Lise	195	23,8	75,3
	Üniversite	203	24,7	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların babalarının eğitim durumuna göre dağılımı incelenmiştir. Buna araştırmaya katılanların babalarının %29,6'sı (243 kişi) ilköğretim mezunuyken, %24,7'si (203 kişi) üniversite, %23,8'i (195 kişi) lise, %21,4'ü (176 kişi) ortaöğretim ve son olarak sadece %0,5'i (4 kişi) okul okumamış ve okuma yazma bilmiyor, olmak üzere eğitim durumlarına sahiptir.

4.1.7. Araştırmaya Katılanların Annesinin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 10: Annenin meslek durumuna göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Diğer	İşçi	83	10,1	10,1
	Çiftçi	8	1,0	11,1
	Memur	91	11,1	22,2
	Esnaf Tüccar	21	2,6	24,7
	Serbest Meslek	21	2,6	27,3
	Ev Emekçisi	502	61,1	88,4
	İşsiz	43	5,2	93,7
	Diğer	52	6,3	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların annesinin meslek gruplarına göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların annelerinin meslek gruplarına göre %61,1'i (502 kişi) ev emekçisi, %11,1'i (91 kişi) memur, %10,1'i (83 kişi) işçi, %5,2'si (43 kişi) işsiz, %2,6'si (21 kişi) esnaf tüccar ve serbest meslek sahibi, %1'i (8 kişi) çiftçi olmak üzere meslek gruplarına sahiptir.

4.1.8. Araştırmaya Katılanların Babalarının Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

Tablo 11: Babanın meslek gruplarına göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	İşçi	184	22,4	22,4
	Çiftçi	37	4,5	26,9
	Memur	189	23,0	49,9
	Esnaf Tüccar	104	12,7	62,6
	Serbest Meslek	121	14,7	77,3
	İşsiz	22	2,7	80,0
	Diğer	164	20,0	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların babalarının meslek gruplarına göre dağılımı incelenmiştir. %23'ü (189 kişi) memur, %22,4'ü (184 kişi) işçi, %14,7'si (121 kişi) serbest meslek sahibi, %12,7'si (104 kişi) esnaf ve tüccar, %4,5'i (37 kişi) çiftçi, %2,7'si (22 kişi) işsiz ve %20'si ise belirtmiş olduğumuz meslek gruplarının dışındadır.

4.1.9. Araştırmaya Katılanların Aylık Gelirlerine Göre Dağılımı

Tablo 12: Araştırmaya katılanların aylık gelirlerine göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Çok kötü	11	1,3	1,3
	Kötü	54	6,6	7,9
	Orta	443	54,0	61,9
	İyi	297	36,2	98,1
	Çok iyi	16	1,9	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların aylık gelirlerine göre dağılımları incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların %54'ü (443 kişi) kendilerini orta gelirli olarak görmekteler, %36,2'si (297 kişi) iyi düzeyde gelire sahip, %6,6'sı (54 kişi) kötü düzeyde gelire sahip, %1,9'u (16 kişi) çok iyi düzeyde gelire sahip, %1,3'ü (11 kişi) çok kötü düzeyde gelire sahip insanlardan oluşmaktadır.

4.1.10. Araştırmaya Katılanların En Uzun İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımı

Tablo 13: En uzun ikamet edilen yere göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Büyük Şehir	105	12,8	12,8
	İl Merkezi	565	68,8	81,6
	İlçe Merkezi	57	6,9	88,6
	Kasaba	40	4,9	93,4
	Köy	54	6,6	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların en uzun ikamet ettikleri yerlere göre dağılımları incelenmiştir. Buna göre; araştırmamıza katılanların büyük çoğunluğunun, %68,9'unun (565 kişi) ile en uzun il merkezlerinde ikamet ettiklerini, %12,8'inin (105 kişi) en uzun süre büyük şehirde ikamet ettiklerini, %6,9'unun (57 kişi) en uzun süre ilçe merkezinde ikamet ettiklerini, %6,6'sının (54 kişi) köyde ikamet ettiklerini ve %4,9'unun (40 kişi) en uzun kasabada ikamet ettikleri görülmektedir.

4.2. Araştırmaya Katılanların İlgili Alanlarına İlişkin Sorular

Araştırmamıza katılanların ilgi alanlarına ilişkin olarak sorulan sorulara ilişkin veriler cevapların dağılımı bu bölümde incelenmiştir.

4.2.1. Araştırmaya Katılanların Spor Yapmalarına Göre Dağılımı

Tablo 14: Spor yapma durumuna göre dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Evet	821	96,6	96,6
	Hayır	29	3,4	100,0
	Toplam	850	100,0	

Araştırmaya katılanların spor yapıp yapmamalarına ilişkin dağılım incelenmiştir. Buna göre araştırmamıza katılanların %96,6'sı (821 kişi) spor yapmaktayken, %3,4'ü (29 kişi) spor yapmamaktadır.

4.2.2. Araştırmaya Katılanların İlgilendiği Branş Türüne Göre Dağılımı

Tablo 15: İlgilenilen spor branşına göre dağılımı

		Frekans	Yüzde
Değer	Futbol	341	41,5
	Basketbol	186	22,7
	Voleybol	182	22,2
	Yüzme	123	15
	Masa tenisi	97	11,8
	Halk Oyunları	93	11,3
	Atletizm	61	7,4
	Badminton	48	5,8
	Tenis	41	5
	Cimnastik	39	4,8
	Doğa Sporları	32	3,9
	Boks	28	3,4
	Kayak	22	2,7
	Güreş	15	1,8
	Tekvando	15	1,8
	Diğer	158	18,6

Araştırmaya katılanların ilgilendikleri spor branşını belirtmede birden fazla seçeneği işaretleyebilecekleri ifade edilmiştir. İncelemelerde araştırmamıza katılanların, en çok %41,5'i (341 kişi) futbol sporu ile ilgilenmektedir. Takiben, %22,7'si (186 kişi) basketbol, %22,2'si (182 kişi) voleybol, %15'i (123 kişi) yüzme, %11,8'i (97kişi) masa

tenisi, %11,3'ü (93 kişi) halk oyunları, %7,4'ü (61 kişi) atletizm, %5,8'i (48 kişi) badminton, %5'i (41 kişi) tenis, %4,8'i (39 kişi) cimnastik, %3,9'u (32 kişi) doğa sporları, %3,4'ü (28 kişi) boks, %2,7'si (22 kişi) kayak, %1,8'i (15 kişi) güreş veya tekvandoya ilgi duymaktadırlar. %18,6 (158 kişi) ise diğer şıkkını işaretlemiştir.

4.2.3. İlgilenilen Spor Branşlarının Yapılma Sıklığına Göre Dağılımı

Tablo 16: İlgilenilen spor branşının yapılma sıklığı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Hafta içi her gün	75	9,1	9,1
	Haftada üç gün	175	21,3	30,5
	Sadece hafta sonları	190	23,1	53,6
	Ara sıra	381	46,5	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların ilgilendikleri spor branşını ne kadar süre ile yaptığını ilişkin dağılım incelenmiştir. Buna göre katılımcıların %46,5'i ara sıra spor yaptıklarını, %23,1'i (190 kişi) sadece hafta sonları spor yaptıklarını, %21,3'ü (175 kişi) haftada üç gün spor yaptıklarını ve %9,1'i (75 kişi) ise hafta içi her gün spor yaptıklarını ifade etmektedirler.

4.2.4. İlgilenilen Spor Branşlarının Yapılma Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 17: İlgilenilen spor branşlarının yapılma durumuna göre dağılımı

		Frekans	Yüzde
Değer	Kulüp bünyesinde antrenör gözetiminde	165	20,1
	Bir arkadaş grubuyla birlikte	340	41,4
	Bir beden eğitimi öğretmeni gözetiminde	85	10,4
	Bireysel olarak-program dahilinde	71	8,6
	Bireysel olarak - program yapmaksızın	130	15,8
	Diğer	89	10,8
	Toplam	821	100

Araştırmaya katılanların spor branşlarının nasıl yapıldığına göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların çoğunluğu %41,4'i (340 kişi) bir

arkadaş grubuyla birlikte spor yapmaktadır. Takiben, %20,1'i (165 kişi) kulüp bünyesinde antrenör gözetiminde spor yapmakta, %15,8'i (130 kişi) bireysel olarak program yapmaksızın spor yapmakta, %10,8'i (89 kişi) diğer şekillerde spor yapmakta, %10,4'ü (85 kişi) bir spor hocası gözetiminde, %8,6'sı (71 kişi) bireysel olarak program dahilinde spor yapmaktadır.

4.2.5. Araştırmaya Katılanların Belirli Bir Spor Branşı ile İlgilenme Amaçlarına Göre Dağılımı

Tablo 18: Katılımcıların belirli bir spor branşı ile ilgilenme amaçlarına göre dağılımı

		Frekans	Yüzde
Değer	Kişisel gelişim	234	28,5
	Sağlıklı yaşam	247	30,1
	Mesleki – kariyer	67	8,2
	Sosyokültürel aktivitelere katılma – paylaşım	242	29,5
	Kişisel beceri ve yetenek	270	32,9
	Diğer	84	10,2
	Toplam	821	100

Araştırmaya katılanların belirli bir spor branşı ile ilgilenme nedenleri incelenmiştir. Buna göre araştırmaya katılanların %32,9'u (270 kişi) kişisel beceri ve yeteneklerini geliştirme amaçlı spor yapmakta, %30,1'i (247 kişi) sağlıklı yaşam amaçlı spor yapmakta, %29,5'i (242 kişi) sosyokültürel aktivitelere katılma ve paylaşım amaçlı spor yapmakta, %28,5'i (234 kişi) kişisel gelişim amacı ile spor yapmakta, %10,2'si (84 kişi) belirtilmemiş sebeplerden spor yapmakta ve %8,2'si (67 kişi) mesleki veya kariyer amaçlı spor yapmaktadır.

4.2.6. Araştırmaya Katılanları İlgilendikleri Spor Branşını Seçmede Etkili Olan Faktörlerin Dağılımı

Tablo 19: Katılımcıların ilgilendikleri spor branşını seçmede etkili olan faktörlerin dağılımı

		Frekans	Yüzde
Değer	Kişisel tercihim	678	82,6
	Aile bireylerim	46	5,6
	Beden eğitimi ve spor öğretmenim	78	9,5
	Başarılı ve ünlü sporcular	87	10,6
	Toplam	821	100

Araştırmaya katılanların ilgilendikleri spor branşını seçmede etkili olan faktörler incelenmiştir. Buna göre katılımcıların %82,6 gibi büyük bir kısmı (678 kişi) kişisel tercihlerinin, ilgilendikleri spor branşını seçmede etkili olduğunu ifade etmektedirler. Takiben %10,6'sı (87 kişi) başarılı ve ünlü sporcuların seçimlerinde etkili olduğunu, %9,5'i (78 kişi) beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin seçimlerinde etkili olduğunu ve %5,6'sı (46 kişi) aile bireylerinin ilgilendikleri spor branşında etkili olduğunu ifade etmektedirler.

4.2.7. Araştırmaya Katılanların İlgili Alanlarına İlişkin Dağılımı

Tablo 20: Katılımcıların ilgili alanlarına ilişkin dağılımı

		Frekans	Yüzde
Değer	Kitap-dergi	293	35,7
	Sinema	385	46,9
	Tiyatro	136	16,6
	Müzik	462	56,3
	Bilgisayar	343	41,8
	Diğer	46	5,6
	Toplam	821	100

Araştırmaya katılanların ilgi alanlarına ilişkin dağılım incelenmiştir. Buna göre katılımcıların %56,3'ü (462 kişi) müziğe ilgi duymaktadır, %46,9'u (385 kişi) sinemaya ilgi duymaktadır, %41,8'i (343 kişi) bilgisayara ilgi duymaktadır, %35,7'si (293 kişi)

kitap veya dergiye ilgi duymaktadır, %16,6'sı (136 kişi) tiyatroya ilgi duymaktadır, %5,6'sı ise bunların dışındaki alanlara ilgi duymaktadır.

4.2.8. Katılımcıların Tiyatro ve Sinema Gibi Eğlencelere Kiminle Gittiklerine İlişkin Dağılımı

Tablo 21: Katılımcıların tiyatro ve sinema gibi eğlencelere kiminle gittiklerine ilişkin dağılımı

		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Değer	Yalnız	55	6,7	6,7
	Erkek arkadaşıyla/ kız arkadaşıyla	267	32,5	39,2
	Erkek ve kız arkadaş grubuyla	310	37,8	77,0
	Sadece erkek arkadaş grubuyla/ sadece kız arkadaş grubuyla	126	15,3	92,3
	Aile üyeleri ile birlikte	63	7,7	100,0
	Toplam	821	100,0	

Araştırmaya katılanların kiminle gittiklerine ilişkin dağılım incelenmiştir. Buna göre katılımcıların %6,7'si (55 kişi) yalnız, %32,5'i (267 kişi) erkek arkadaşıyla/ kız arkadaşıyla, %37,8'i (310 kişi) erkek ve kız arkadaş grubuyla, %15,3'ü (126 kişi) sadece erkek arkadaş grubuyla/ sadece kız arkadaş grubuyla, %7,7'si (63kişi) aile üyeleri ile birlikte tiyatroya ve sinema gibi eğlencelere gitmektedirler.

4.2.9. Araştırmaya Katılanların Okudukları Kitap Türüne Göre Dağılımları

Tablo 22: Katılımcıların okudukları kitap türüne göre dağılımları

		Frekans	Yüzde
Değer	Polisiye(Suç)-Macera	461	56,2
	Aşk-romantik (Komedi-Dram)	281	34,2
	Tarihî – Coğrafi (Belgesel)	97	11,8
	Dinî	32	3,9
	Siyasi	85	10,4
	Bilim kurgu	137	16,7
	Diğer	96	11,7
	Toplam	821	100

Araştırmaya katılanların okudukları kitap türüne göre dağılımları incelenmiştir. Buna göre katılımcıların, %56,2'si (461 kişi) polisiye veya macera kitapları okumakta, %34,2'si (281 kişi) aşk veya romantik kitaplar okumakta, %16,7'si (137 kişi) bilim kurgu türünde kitaplar okumakta, %11,8'i (97 kişi) tarihi veya coğrafi kitaplar okumakta, %11,7'si (96 kişi) bu türlerin dışında kitaplar okumakta, %10,4'ü (85 kişi) siyasi türde kitaplar okumakta ve son olarak %3,9'u (32 kişi) dini kitaplar okumaktadır.

4.2.10. Araştırmaya Katılanların İzledikleri Film Türüne Göre Dağılımları

Tablo 23: Katılımcıların izledikleri film türlerine göre dağılımı

		Frekans	Yüzde
Değer	Polisiye(Suç)-Macera	532	64,8
	Aşk-Romantik(Komedi-Dram)	310	37,8
	Tarihî – Coğrafi (Belgesel)	88	10,7
	Dinî	28	3,4
	Siyasi	59	7,2
	Bilim kurgu	183	22,3
	Diğer	109	13,3
	Toplam	821	100

Araştırmaya katılanların izledikleri film türlerine göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre katılımcıların, %64,8'i (532 kişi) polisiye veya macera filmleri izlemekte, %37,8'i, (310 kişi) aşk veya romantik filmleri izlemekte, %22,3'ü bilim kurgu türünde filmler izlemekte, %13,3'ü (109 kişi) diğer türde filmler izlemekte, %10,7'si (88 kişi) tarihi veya coğrafi türde filmler izlemekte, %7,2'si (59 kişi) siyasi türde filmler izlemekte ve %3,4'ü (28 kişi) dini türde filmler izlemektedir.

4.3. Sosyalleşme İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi

Tablo 24: Sosyalleşme ile ilgili değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Soru No		N	Orta lama	Std. sapma
1	Olabildiğince kalabalıktan uzak kalmayı tercih ederim.	821	2,72	1,363
2	Toplum içerisinde insanlarla iletişim kurmada seçici davranırım	821	3,57	1,096
3	İnsanlar toplum içerisinde benimle kolayca diyalog kurabilirler	821	3,97	,923
4	Toplumsal olaylarda genellikle topluma liderlik yaparım	821	3,18	1,198
5	Her türlü sosyal etkinliklere katılmaktan hoşlanırım	821	3,79	1,078
6	Toplum içerisinde insanlarla tartışmaktan ziyade insanlara yardım etmeyi tercih ederim	821	4,07	,910
7	Toplumsal olaylarda toplumu yönlendirmekte başarılıyım(Örneğin sönük geçen toplantıda yol gösterici rolü)	821	3,28	1,035
8	Yeni tanıştığım insanlarla diyalog kurmaktan çekinirim	821	2,51	1,285
9	Toplum içerisinde çoğunlukla kendimi yalnız hissederim	821	2,38	1,286
10	Toplum içerisinde başkaları ile kolaylıkla iletişim kurarım	821	3,80	1,031
11	Toplumsal etkinliklere katılan insanlar kendisiyle barışık olur	821	4,07	,936
12	Toplumsal etkinliklere katılım ile kişisel beceri ve yeteneklerimi keşfedebilir ve ifade edebilirim	821	3,94	1,012
13	Toplum içerisinde sevdiğim insanlarla birlikte olduğumda keder ve dertlerimi unuturum	821	4,21	,987
14	Toplumda insanların özgürce davranmalarına izin verilse toplumun daha iyi olacağı kanısındayım	821	3,44	1,318
15	Toplumsal kurallara uymayan insanları haklı görmem	821	3,87	1,128
16	Toplumsal değerlere bağlı bir kişiliğe sahip birisiyim(gelenek töre inançlar)	821	3,46	1,203
17	Toplumsal değerlere aykırı davranan bireylerin davranışları beni rahatsız eder	821	3,86	1,038
18	Toplumsal uzlaşmayı bozan davranış sahiplerine hoşgörümlü davranmam	821	3,61	1,075
19	Aileyle ilgili kararların alınmasında katkıda bulunurum	821	4,04	1,026
20	Aile büyüklerinin kararlarına her zaman itaat etmekten hoşlanmam	821	3,62	1,185
21	Ailem benim fikir ve davranışlarıma her zaman hoş görülür davranır	821	3,54	1,113
22	Ailenizin değer yargıları ile toplumun değer yargıları arasındaki farklılık beni fazla etkilemez	821	3,08	1,149
23	Ailem arkadaş çevremi belirlemede etkin rol oynar	821	3,21	1,268
24	İnsanların benim davranışlarımı yargılamaya ya da yönetmeye çalışmasından rahatsız olurum	821	3,92	1,173
25	Okul farklı kültürdeki insanların tanışmasını ve böylece toplumsal bütünleşmenin etkin faktörüdür	821	4,15	,989
26	Okul bireyin, toplumsal ve kişisel değerlere saygının benimsenmesinde önemli rol oynar	821	4,07	,986
27	Toplumsal aktivitelere katılmakta yaş, cinsiyet ve inanç vb ayrım yapmaktan hoşlanmam	821	4,00	1,031
28	Toplum içerisinde başkalarının ihtiyacı olduğu zaman kendime ters düşse de o davranışı yaparım	821	3,24	1,115
29	Yeni insanlarla tanışıp sosyal aktiviteler yapmaktan hoşlanırım	821	4,06	,978
30	Okul farklı insan grupları arasında toplumsal diyalogun ilk adımıdır	821	4,14	,922
31	Farklı kültürdeki değer anlayışlarına saygılı davranmayı tercih ederim	821	4,14	,852
32	Herkes kültür ve değerlerini özgürce yaşayabilmeli ve ifade edebilmeli	821	4,23	,875
33	Farklı kültür anlayışları toplumsal barışın temel dinamiğidir	821	3,95	,944
34	Bizi diğer kültürlerden farklı klan değer; farklı kültürlerin barış ve uyum içerisinde yaşamasıdır	821	3,99	1,134
N		821		
ORTALAMA(X)		821	3,68	0,35

Araştırmaya katılan deneklere kullanmış olduğumuz ölçek olan sosyalleşme ile ilgili sorular sorulmuştur ve katılma seviyeleri öğrenilmiştir. Buna göre her bir soruya ilişkin olarak alınan cevapların ortalaması ve standart sapması ölçülmüştür. Ölçeğimize katılanlar için puanlama “1:Kesinlikle Katılmıyorum”, “2:Katılmıyorum”, “3:Kararsızım”, “4:Katılıyorum”, “5:Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde yapılmıştır. İlgili sorulara göre verilen cevapların tanımlayıcı istatistiği olarak ortalama ve standart sapma değerinden yararlanılmıştır.

Sosyalleşme ile ilgili sorulara verilen cevaplar incelendiğinde en düşük katılıma ilişkin ortalama “*Toplum içerisinde çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim*” sorusu olmuştur(ortalama:2,38) ve araştırmamıza katılanlar bu ifadeye katılmadıkları şeklinde değerlendirilir. İkinci düşük katılım “*Yeni tanıştığım insanlarla diyalog kurmaktan çekinirim*” sorusu (ortalama:2,51) ve üçüncü düşük katılım ise “*Olabildiğince kalabalıktan uzak kalmayı tercih ederim*” sorusu (ortalama:2,72) olmuştur. En yüksek katılıma ilişkin soru “*Herkes kültür ve değerlerini özgürce yaşayabilmeli ve ifade edebilmeli*” sorusu olmuştur (ortalama:4,23) ve araştırmamıza katılanlar bu ifadeye katıldıkları şeklinde değerlendirilmiştir. Ortalama 4,14 ile ikinci yüksek soru “*Okul, farklı insan grupları arasında toplumsal diyalogun ilk adımıdır*” ve “*Farklı kültürdeki değer anlayışlarına saygılı davranmayı tercih ederim*” sorusu olmuştur. Genel olarak Sosyalleşme ölçeğine ilişkin verilen cevaplar değerlendirildiğinde ölçeğimizin ortalaması 3.68 çıkmış ve bu bize katılımcıların sosyalleşme ölçeğinde sorulan sorulara genel olarak katıldıkları sonucuna varılır.

Araştırmamızda *Sosyalleşme* ile ilgili cevapların ortalama puanları ve standart sapmaları Tablo 24’deki gibidir;

4.4. Spor ve Sosyalleşme İle İlgili Değişkenlerin İncelenmesi

Tablo 25: Spor ve Sosyalleşme ile ilgili değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler

Soru No		N	Orta lama	Std. Sapma
1	İlgilendiğim spor dalını seçmede kişisel ilğim ve yeteneğim belirleyicidir	821	4,29	,985
2	Kendimi daha çok bireysel sporlarda başarılı bulurum	821	3,14	1,189
3	Spor alanında bir şey yapmaya karar verirsem başkalarının düşüncelerinden etkilenmem	821	3,51	1,179
4	Her yaş grubunda ve cinsiyette ve gelir seviyesinde insanlarla spor yapmaktan hoşlanırım	821	3,84	1,038
5	Spor aktivitelerinde başkalarını memnun etmek için kendime ters düşen davranışlar yapmam	821	3,62	1,270
6	Diğerleri tarafından spor aktivitelerinde beğenilip sevmek benim için önemli değildir	821	2,79	1,296
7	İnsanlar beni spor aktivitelerinde daha kolay tanıyabilirler	821	3,37	1,157
8	Hayatımdaki en büyük zevklerden birisi tanımadığım insanlarla spor yapmaktır	821	3,06	1,288
9	Takım sporlarının yapıldığı spor faaliyetlerinde kendimi yalnız hissederim	821	2,28	1,138
10	Duygularımı spor aktiviteleri boyunca kontrol altında tutmaktan hoşlanmam	821	2,94	1,173
11	Takım olarak yapılan spor aktivitelerinde grubun lideri olurum	821	3,11	1,133
12	Takım sporlarında takımı yönlendirmekte başarılıyım	821	3,40	1,137
13	Spor yapan bireyler kendi kendisiyle barışık olur	821	4,05	,940
14	Spor aktivitelerinde tartışmaktan ziyade çözmeyi tercih ederim	821	3,91	,954
15	Spor aktivitelerinin organize edilmesinde katkıda bulunurum	821	3,62	1,035
16	Her türlü spor aktivitelerine katılmaktan hoşlanırım	821	3,65	1,182
17	Diğer insanlar beni reddedecek olsa dahi haklarımı savunurum ve doğruyu söylerim	821	4,25	,937
18	Takım sporları ile ilgili faaliyetleri tercih ederim	821	3,74	1,110
19	Spor toplumlar arası sosyal bütünleşmeyi sağlar	821	4,17	,965
20	Spor aktivitelerinde kendimi daha özgür ifade ederim	821	3,86	1,068
21	Spor ve spor aktiviteleri toplumsal bütünleşmeyi sağlar	821	4,12	1,018
22	Spor aktivitelerinde kurallara uymayan davranışlar hoşgörülü karşılanabilir mi(küfür centilmenlikten uzak hareketler)	821	2,19	1,291
23	Bir grubun üyesi olmaktansa, kendime özgü bir değer yapısına sahip birey olmayı tercih ederim	821	3,05	1,268
24	Spor insanlar arası iletişime olumlu katkılar sağlar	821	4,15	,934
25	Her türlü spor faaliyetine ve spora kolayca uyum sağlarım	821	3,74	1,125
26	Spor faaliyetlerinde başkaları ile daha kolay iletişim kurarım	821	3,87	,999
27	Spor eğitimi topluma faydalı bireyler yetiştirilmesinde önemli rol oynar	821	4,10	,932
28	Spor bireysel yeteneklerin keşfedilmesini sağlar	821	4,25	,912
29	Spor insanlara karşı olumlu duygular geliştirilmesini sağlar	821	4,08	,968
30	Sevdiğim insanlardan ayrı olmak benim için zordur	821	4,07	1,138
31	Boş zamanlarımı diğer insanlarla birlikte geçirmekten hoşlanırım	821	3,86	1,035
32	Arkadaşlarla birlikte spor yapmaktan hoşlanırım	821	4,06	,962
33	İlgilendiğim spor dalını seçmede ailem ve çevrenin etkisi belirleyicidir	821	2,63	1,240
34	Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmesinden daha çok tercih ederim	821	3,79	1,062
35	Bireysel hareketlerden ziyade diğer insanlarla hoş zaman geçirecek aktiviteler yapmayı tercih ederim	821	4,02	1,030
Valid N (listwise)		821		
ORTALAMA(X)		821	3,60	0,39

Spor ile Sosyalleşme ile ilgili sorulara verilen cevaplar incelendiğinde en düşük katılıma ilişkin ortalama “*Spor aktivitelerinde kurallara uymayan davranışlar hoşgörülü karşılanabilir mi (küfür, centilmenlikten uzak hareketler)*” sorusu olmuştur(ortalama:2,19) ve araştırmamıza katılanlar bu ifadeye katılmadıkları şeklinde değerlendirilir. En yüksek katılıma ilişkin soru “*İlgilendiğim spor dalını seçmede kişisel ilgilim ve yeteneğim belirleyicidir*” sorusu olmuştur (ortalama:4,29) ve araştırmaya katılanlar bu ifadeye katılıyorum demektedirler şeklinde değerlendirilmiştir. Genel olarak Spor ile Sosyalleşme ölçeğine ilişkin verilen cevaplar değerlendirildiğinde ölçeğimizin ortalaması 3.60 çıkmış ve bu bize katılımcıların spor ile sosyalleşme ölçeğinde sorulan sorulara genel olarak kısmen katıldıkları sonucuna varılır.

Araştırmamızda Spor ile Sosyalleşme ile ilgili cevapların ortalama puanları ve standart sapmaları Tablo 25’deki gibidir;

4.5.Normallik Sınaması

Tablo 26: Normallik Sınaması

	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	Sig.	İstatistik	df	Sig.
Sosyalleşme	,067	821	,000	,963	821	,000
Spor ve Sosyalleşme	,074	821	,000	,986	821	,000

a Lilliefors Significance Correction

Araştırmamızda kullanılan hipotezlere ilişkin kullanılacak olan istatistiksel yöntemlerin temel varsayımı olan normallik sınaması yapılmıştır. Normallik sınamalarında gözlem sayısı 29’dan az olduğunda Shapiro-Wilks testi, gözlem sayısı 29 ve daha büyük olduğunda ise Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmaktadır. Veri sayımız 821 olduğu için Kolmogorov-Smirnov test sonucundan yararlanılmıştır. Araştırmamızda kullanılan ve hipotezlerimize konu olan ölçeklere ilişkin normallik sınaması için hipotezler aşağıdaki gibidir;

H_0 : Verilerin dağılımı normal dağılıma uyar.

H_a : Verilerin dağılımı normal dağılıma uymaz.

%5 anlamlılık düzeyine göre Sosyalleşme ve Spor ve Sosyalleşme ölçeklerine ilişkin sig. değeri (0.000) %5’ten küçük olduğu için H_0 hipotezi red edilir. Buna göre ölçeklerimiz normal dağılıma uymaz. Ölçeklere ilişkin hipotez testlerinde parametrik olmayan yöntemler kullanılacaktır.

4.5.1. Ortaöğretim Öğrencilerinin Okudukları Ortaöğretim Türüne Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesi

Tablo 27: Ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeylerinin rankı

		N	Ortalama Rank
Sosyalleşme	Düz Lise	328	401,91
	Anadolu Lisesi	135	433,93
	Meslek ve Ticaret Lisesi	198	369,36
	Teknik Lise	79	363,70
	Fen Lisesi	81	557,54
	Toplam	821	

Tablo 28: Ortaöğretim türü-Sosyalleşme Kruskal Wallis Sonuçları

	Sosyalleşme
Ki-Kare	41,963
df	4
Asymp. Sig.	,000

a Kruskal Wallis Test

b Gruplanan Değişken: ortaöğretim tür

Araştırmamıza katılan ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 28'e göre anlamlılık düzeyi(Asymp.Sig.) 0,000'dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz(H_1 kabul).

Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), Fen Lisesi'nin en yüksek sosyalleşme düzeyine sahip olduğu (557,54) gözükmemektedir. Takiben sırası ile; Anadolu lisesi (433,93), düz lise (401,91), meslek ve ticaret lisesi (369,36) ve en düşük sosyalleşme düzeyi okul türüne göre teknik lisede (363,7) okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

4.5.2. Cinsiyetlerine Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 29: Cinsiyete göre sosyalleşme düzeyleri rankları

		N	Ortalama Rank	Toplam Rank
Sosyalleşme	Cinsiyet	Erkek	472	396,05
		Kız	349	431,22
		Toplam	821	186934,50

Tablo 30: Cinsiyete göre sosyalleşme istatistikleri

	Sosyalleşme
Mann-Whitney U	75306,500
Wilcoxon W	186934,500
Z	-2,102
Asymp. Sig. (2-tailed)	,036

a. Gruplanan Değişken: cinsiyet

Araştırmaya katılan cinsiyetlerine göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Mann Whitney U testi bağımsız örnekler için uygulanan t testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. Mann Whitney U testi grupların meydanlarını karşılaştırır. Böylece, iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir.

Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Erkek ve kız öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

H_2 : Erkek ve kız öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır.

Tablo 30'a göre z değeri -2,102 ve anlamlılık düzeyi (Asymp. Sig.) 0,036 çıkmıştır ve anlamlılık 0,05'ten küçüktür. Bu nedenle sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve iki grup arasında istatistiksel olarak sosyalleşme düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır (H_2 kabul). Ortalama Rank'lar (Mean Rank) incelendiğinde kız öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin (431,22), erkeklerin sosyalleşme düzeylerinden (396,05) fazla olduğu gözükmemektedir.

4.5.3. Öğrencilerin Okudukları Bölümlere Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesi

Tablo 31: Bölümlere göre sosyalleşme düzeylerinin rankı

		N	Ortalama Rank
Sosyalleşme Alan	Yok	160	419,76
	Sözel	76	399,45
	Sayısal	177	471,71
	Eşit Ağırlık	131	416,44
	Muhasebe	149	399,35
	Teknik	128	330,96
	Toplam	821	

Tablo 32: Ortaöğretim bölüm-Sosyalleşme Kruskal Wallis sonuçları

	Sosyalleşme
Ki-Kare	27,039
df	5
Asymp. Sig.	,000

a Kruskal Wallis Test

b Gruplanan Değişken: alan

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar.

Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_3 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 32'e göre anlamlılık düzeyi(Asymp.Sig.) 0,000'dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz(H_3 kabul).

Tablo 31’da Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), sosyalleşme düzeyi en yüksek olanların sayısal bölümde okuyanların olduğu gözükmetedir (471,71). Takiben sırası ile sosyalleşme düzeyleri, ortaöğretim birinci sınıf yani herhangi bir bölümde henüz okumaya başlamamış ortaöğretim öğrencileri (419,76), eşit ağırlık bölümünde okuyan öğrenciler (416,44), sözel bölümde okuyan öğrenciler (399,45), muhasebe bölümünde okuyan öğrenciler (399,35) ve son olarak teknik bölümlerde okuyan öğrenciler (330,96). İlgili tablolar bir önceki sayfadır;

4.5.4. Araştırmaya Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Okudukları Ortaöğretim Türüne Göre Spor İle Sosyalleşme Düzeyleri Arasında Fark Vardır

Tablo 33: Ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeylerinin rankı

			N	Ortalama Rank
Spor ve Sosyalleşme	Ortaöğretim türü	Düz Lise	328	396,17
		Anadolu Lisesi	135	401,09
		Meslek ve Ticaret Lisesi	198	385,78
		Teknik Lise	79	377,33
		Fen Lisesi	81	582,07
		Toplam	821	

Tablo 34: Ortaöğretim türü-Spor ile Sosyalleşme Kruskal Wallis Sonuçları

	Spor ve Sosyalleşme
Ki-Kare	47,540
df	4
Asymp. Sig.	,000

a Kruskal Wallis Test

b Gruplanan Değişken: ortaöğretim tür

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_5 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 34'e göre anlamlılık düzeyi(Asymp.Sig.) 0,000'dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz(H_5 kabul). Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), Fen Lisesi'nin en yüksek spor ile sosyalleşme düzeyine sahip olduğu (582,07) gözükmektedir. Takiben sırası ile; Anadolu Lisesi(401,09), Düz Lise (396,17), Meslek ve Ticaret Lisesi (385,78) ve en düşük spor ile sosyalleşme düzeyi okul türüne göre Teknik Lisede (377,33) okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

4.5.5. Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Spor İle Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 35: Cinsiyete göre spor ve sosyalleşme düzeyleri rankları

			N	Ortalama Rank	Toplam Rank
Spor ve sosyalleşme	Cinsiyet	Erkek	472	433,72	204714,50
		Kız	349	380,28	132716,50
		Toplam	821		

Tablo 36: Cinsiyete göre spor ve sosyalleşme istatistikleri

	Spor ve sosyalleşme
Mann-Whitney U	71641,500
Wilcoxon W	132716,500
Z	-3,193
Asymp. Sig. (2-tailed)	,001

a Gruplanan Değişken: cinsiyet

Araştırmamıza katılanların cinsiyetlerine göre spor ve sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Mann Whitney U testi bağımsız örnekler için uygulanan t testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. Mann Whitney U testi grupların meydanlarını karşılaştırır. Böylece, iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir.

Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Erkek ve kız öğrencilerin spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

H_6 : Erkek ve kız öğrencilerin spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır.

Tablo 36'e göre z değeri -3,193 ve anlamlılık düzeyi (Asymp. Sig.) 0,001 çıkmıştır ve anlamlılık 0,05'ten küçüktür. Bu nedenle sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve iki grup arasında istatistiksel olarak spor ile sosyalleşme düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır (H_6 kabul). Ortalama Rank'lar (Mean Rank) incelendiğinde kızların sosyalleşme düzeylerinin (380,28), erkeklerin sosyalleşme düzeylerinden (433,72) az olduğu gözükmemektedir.

4.5.6.Araştırmaya Katılan Öğrencilerin En Uzun Yaşadıkları Yerlere Göre Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tablo 37: En uzun kaldıkları şehir ile sosyalleşme düzeylerinin rankı

		N	Ortalama Rank
Sosyalleşme	Büyük şehir	105	352,39
	İl merkez	565	437,17
	İlçe merkez	57	344,48
	Kasaba	40	311,75
	Köy	54	394,92
	Toplam	821	

Tablo 38: İkamet-Sosyalleşme Kruskal Wallis Sonuçları

	Sosyalleşme
Ki-Kare	25,057
df	4
Asymp. Sig.	,000

a Kruskal Wallis Test

b Gruplanan Değişken: ikamet

Araştırmaya katılan öğrencilerin en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar.

Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Öğrenciler en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_7 : Öğrenciler en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 38'ya göre anlamlılık düzeyi(Asymp.Sig.) 0,000'dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı öğrencilerin en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz (H_7 kabul). Tablo 38'de Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), sosyalleşme düzeyi en yüksek olanların en uzun yaşanan yerin il merkezleri(437,17) olduğu görülmektedir. Takiben sırasıyla ikinci en yüksek sosyalleşme seviyesi en uzun köylerde (394,92) yaşayanlar, üçüncü olarak en uzun büyük şehirlerde (352,39) yaşayanlar, dördüncü olarak en uzun ilçe merkezlerinde (344,48) yaşayanlar ve en düşük sosyalleşme seviyesi en uzun kasaba (311,75) da yaşanlardır.

4.5.7.Araştırmaya Katılan Öğrencilerden Birinci Sınıf Olan Öğrenciler İle Üst Sınıfta Okuyan Öğrencilerin Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesi

Tablo 39: Birinci sınıf ve üst sınıflara göre sosyalleşme düzeyleri rankları

		N	Ortalama Rank	Toplam Rank
Sosyalleşme	Birinci Sınıf	160	419,76	67161,00
	Diğerleri	661	408,88	270270,00
	Toplam	821		

Tablo 40: Birinci sınıf ve üst sınıflara göre sosyalleşme düzeyi farklılığı

	Sosyalleşme
Mann-Whitney U	51479,000
Wilcoxon W	270270,000
Z	-,521
Asymp. Sig. (2-tailed)	,603

a Gruplanan Değişkenleri: Birinci sınıf ve diğerleri

Araştırmaya katılan birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Mann Whitney U testi bağımsız örnekler için uygulanan t testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. Mann Whitney U testi grupların meydanlarını karşılaştırır. Böylece, iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir.

Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

H_8 : Birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır.

Tablo 40'a göre z değeri -,521 ve anlamlılık düzeyi (Asymp. Sig.) 0,603 çıkmıştır ve anlamlılık 0,05'ten büyüktür. Bu nedenle sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir ve iki grup arasında istatistiksel olarak sosyalleşme düzeyleri bakımından farklılık bulunmamaktadır (H_8 kabul). Bu sebepten Ortalama Rank'lar (Mean Rank) incelenemez.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmamıza katılan ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_1 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 28'e göre anlamlılık düzeyi (Asymp.Sig.) 0,000'dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz(H_1 kabul).

Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), Fen Lisesi'nin en yüksek sosyalleşme düzeyine sahip olduğu (557,54) gözükmektedir. Takiben sırası ile; Anadolu lisesi (433,93), düz lise (401,91), meslek ve ticaret lisesi (369,36) ve en düşük sosyalleşme düzeyi okul türüne göre teknik lisede (363,7) okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

Kızmaz, (2004) çalışmanın sonuçlarına paralel olarak sporcuların kişisel, sosyal ve genel anlamda uyumlu kişilik özellikleri sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca spor yapma yılı arttıkça sporcunun, sosyal olgunluk yönü, sosyal beceri yönü, başkalarını seven ve sevilen, davranışları kabul gören, toplum değerlerine saygılı, başkalarının haklarını tanıyan, kendine güven duyan, cesaretli olma, başkalarına zarar vermekten kaçınma, aile ve arkadaşları ile dostça yaşama gibi özelliklerin geliştiğini savunmuştur.

Sosyalleşme süreci bir bütünlük arz eder, bu süreç, bireyle çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin sonucudur. Yaşam boyu sürer ve bireye yeni yaşantılar kazandırır. Kişiliğin toplumsal, ahlaksal katmanı olan kişilik sosyalleşme sürecinin ürünüdür. Bireyin ahlaksal değerleri benimseyerek, benliği üzerinde denetim kuran toplumsal bilince sahip olması sosyalleşme sonucudur(Oka, 1986, s.101).

Tablo 4’de araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre dağılımı incelenmiştir. Buna göre, araştırmamız %57,2’si (472 kişi) erkek öğrencilerden ve %42,5’i (349 kişi) kız öğrencilerden olmak üzere toplam 821 kişiyi kapsamaktadır.

Ortaöğretim öğrencilerin cinsiyetlerine göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Mann Whitney U testi bağımsız örnekler için uygulanan t testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. Mann Whitney U testi grupların meydanlarını karşılaştırır. Böylece, iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Erkek ve kızların sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

H_2 : Erkek ve kızların sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır.

Tablo 30’a göre z değeri -2,102 ve anlamlılık düzeyi (Asymp. Sig.) 0,036 çıkmıştır ve anlamlılık 0,05’ten küçüktür. Bu nedenle sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve iki grup arasında istatistiksel olarak sosyalleşme düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır (H_2 kabul). Ortalama Rank’lar (Mean Rank) incelendiğinde kız öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin (431,22), erkeklerin sosyalleşme düzeylerinden (396,05) fazla olduğu gözükmemektedir.

Şahan’ın 2007 yılındaki doktora tezinde, üniversite öğrencilerinin cinsiyet ayrımına göre, bayanların erkeklere göre sosyalleşme ve spor sosyalleşme düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Yılmaz’ın (2006) yaptığı doğa sporlarının sosyal bütünleşmeye etkisi konulu çalışmasında da aynı sonuç olduğu görülmektedir.

Theberge, N (2000) ile Abraham (1998) de yapmış oldukları çalışmalarda da bayanların spor yoluyla sosyalleşmelerinde erkeklere göre daha yüksek düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan bayanların spor da daha çok sosyal yönleriyle

ilgilendikleri ve spor aktivitelerini önemsedikleri söylenebilir. Özdiç (2005) spor eğitimi alan bayanların erkeklere göre daha fazla sosyalleşmeye inandıklarını belirlemişlerdir.

Bayanların sporun fiziksel ve biyolojik etkilerini bilmeleri, spor aktivitelerini mücadeleden çok beden ve ruhsal gelişimlerini destekleyen bir unsur olarak görmelerinden dolayı spor ve sosyalleşme düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Lewko ve Greendorfer, çocuklarda cinsiyetler üzerine çalışmasını 1988 yılında gerçekleştirdi. Ailenin çocuklar üzerindeki spora yönelmelerinde etki ile cinsiyet rollerinin ayrışmasında oyun kavramı çok önemli olduğunu ortaya koydu.

Özdiç, üniversite öğrencileri üzerine (2005), yaptığı çalışmada sporun bir sosyalleşme aracı olarak cinsiyete göre farklılık göstermektedir sonucunu elde etmiştir. Treanor ve arkadaşlarının (1998:43) yaptıkları çalışmada, erkek öğrenciler kızlara göre kendilerini daha yetenekli, güçlü ve kuvvetli hissettikleri sonucu bulunmuştur. Hürmeriç, Saraç ve Koçak'ın (2004:119) yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kas gücü, dayanıklılık ve esneklik gibi konularda kendilerine daha çok güvendikleri sonucunu bulmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_3 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 32'e göre anlamlılık düzeyi(Asymp.Sig.) 0,000'dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz(H_3 kabul).

Tablo 31’da Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), sosyalleşme düzeyi en yüksek olanların sayısal bölümde okuyanların olduğu gözükmeğtedir (471,71). Takiben sırası ile sosyalleşme düzeyleri, ortaöğretim birinci sınıf yani herhangi bir bölümde henüz okumaya başlamamış ortaöğretim öğrencileri (419,76), eşit ağırlık bölümünde okuyan öğrenciler (416,44), sözel bölümde okuyan öğrenciler (399,45), muhasebe bölümünde okuyan öğrenciler (399,35) ve son olarak teknik bölümlerde okuyan öğrenciler (330,96).

Şahan (2007), üniversite öğrencilerinin okuduğı bölümler açısından sosyal ve beşeri bilimlerde okuyan öğrencilerin, fen ve sağlık bilimlerinde okuyan öğrencilere göre daha fazla sosyalleşmeye yatkın olduklarını belirtmiştir. Zorba ve arkadaşlarının (1997) yaptığı bir araştırmada; 9-12 yaş grubu çocuklarda sporda ve okulda başarılı olma oldukça önemlidir. Fiziksel ve sosyal kabul bu yaş grubunun öz saygısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu araştırmadan da anlaşıldığı üzere spor faaliyetlerinin lise gençleri grubunun sosyal gelişimi açısından önemi büyüktür. Sporun insan ruh ve beden sağlığına olan olumlu katkıları bilinmektedir. Sosyalleşme, kendine güven, başarılı olma, iyi ilişkiler kurma, sporun amaçlarındandır.

Araştırmaya katılan ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_4 : Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları ortaöğretim türüne göre spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 36’e göre anlamlılık düzeyi(Asymp.Sig.) 0,000’dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz(H_5 kabul). Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), Fen Lisesi’nin en yüksek spor ile sosyalleşme düzeyine sahip olduğu (582,07) gözükmeğtedir. Takiben sırası ile; Anadolu Lisesi(401,09), Düz Lise (396,17), Meslek ve Ticaret Lisesi (385,78)

ve en düşük spor ile sosyalleşme düzeyi okul türüne göre Teknik Lisede (377,33) okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

Balyan, Morali ve Onursal'ın (2005:194-195) devlet liseleri ile özel liselere devam eden öğrencilerin arasında anlamlı düzeyde bir fark bulamamışlardır. Bulgu ve Akçan'ın spor ve toplumsallaşma araştırmasının sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir(2003) Snyder ve arkadaşlarının (1983) raketbol oyuncuları üzerinde yaptıkları çalışmada, katılımcıların %92'si için sporun, arkadaşlarıyla birlikte olmanın ve iyi zaman geçirmenin yolu olduğunu tespit etmişlerdir. Araştırmamızla da paralellik gösteren çalışmalarda göz önünde bulundurulduğunda spor yapmak için bir araya gelen öğrencilerin, normal günlük hayatta da bir araya gelerek kendi aralarında birleşme, kaynaşma ve bir bütünlük sağladıkları söylenebilir.

Bu öğrencilerin, okul türlerine göre sosyalleşme düzeylerindeki ve spor ve sosyalleşme düzeylerindeki farklılık, genel liseler ile mesleki ve teknik liselerin, öğrenci yetiştirme amaçlarının farklılığından kaynaklanmış olabilir. Çünkü genel liselerin amacı bir üst düzeydeki eğitim kurumuna, yani üniversitelere, öğrencileri yetiştirmeyi amaçlarken; mesleki ve teknik liselerin amacı öğrencilerin kendi kabiliyet ve yetenekleri doğrultusunda bir meslekle ilgili beceriler kazandırmayı amaçlamaktadır.

Özellikle, mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören öğrenciler, bir meslekle ilgili beceriler yoğun şekilde kazandırılmaktadır. Öğrencilerin bu yoğunluktan ötürü spora karşı ilgilerinde bir azalma olmaktadır. Dolayısı ile mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin genel lise öğrencilerine göre düşük çıkması normal sayılabilir.

Papadopoulou ve arkadaşlarının (2004, s.39) Yunanistan'da yaptıkları araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin %69,1'nin spor yaptıklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca, Özhan'ın (1998, s.68) yaptığı araştırmada ortaöğretim öğrencilerin %68,5'inin düzenli spor yapma alışkanlığı kazanma konusunda beden eğitimi dersinden beklentileri olduğunu tespit etmiştir.

Beden eğitimi öğretmenleri, öğrencileri spora yönlendiren kişilerin başında da gelmektedir. Öyle ki, beden eğitimi öğretmenleri okulda öğrenciler ile sürekli olarak etkileşim halinde bulunarak, programları uygulayarak, araç ve gereçleri kullanarak ve ölçme değerlendirme yaparak öğrencileri spora yönlendirirler (Sunay, 1998, s.44).

Yapılan araştırmalarda ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerin spor yapanların sosyalleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur (Koca ve Demirhan, 2004, s.754; Kangalgil, Hünük ve Demirhan, 2004, s.287; Balyan, Moralı ve Onursal, 2005, s.194-195). Yine Hünük'ün (2006, s.64:65) ilköğretim düzeyinde yaptığı araştırmada aktif olarak spor yapan öğrencilerin beden eğitimi dersine ilişkin tutum puanları puanlarına yüksek olduğunu bulmuştur.

Sunay'ın 1996 yılında yaptıkları araştırmada öğrenciler beden eğitimi dersiyle ruhsal dengenin korunması ve kendine güven sağlanarak, kişiliğın gelişmesini beklemektedirler. Beden eğitimi dersi kapsamında gerçekleştirilen sportif aktiviteler, kişideki ruhsal dengeyi korumada, kendine güveni sağlamada ve kişiliğın gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Araştırmamıza katılanların cinsiyetlerine göre spor ve sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Mann Whitney U testi bağımsız örnekler için uygulanan t testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. Mann Whitney U testi grupların meydanlarını karşılaştırır. Böylece, iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Erkek ve kızların spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

H_5 : Erkek ve kızların spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır.

Tablo 36'ya göre z değeri -3,193 ve anlamlılık düzeyi (Asymp. Sig.) 0,001 çıkmıştır ve anlamlılık 0,05'ten küçüktür. Bu nedenle sonuç istatistiksel olarak anlamlıdır ve iki grup arasında istatistiksel olarak spor ile sosyalleşme düzeyleri bakımından farklılık bulunmaktadır (H_0 kabul). Ortalama Rank'lar (Mean Rank) incelendiğinde kızların spor ve sosyalleşme düzeylerinin (380,28), erkeklerin spor ve sosyalleşme düzeylerinden (433,72) az olduğu gözükmeğtedir.

Özetle; kız öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin (431,22), erkeklerin sosyalleşme düzeylerinden (396,05) fazla olduğu gözükmeğde iken erkek öğrencilerin spor ve sosyalleşme düzeylerinin(433,72), kız öğrencilerin spor ve sosyalleşme düzeylerinden(380,28), fazla olduğu gözükmeğtedir.

Yıldıran ve arkadaşları Ankara il merkezinde farklı cinsiyetteki ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersinden beklentilerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmada, kız öğrencilerin “beden eğitimi ve sporun sağlığa yararlarını kavrayarak serbest zamanlarını spor faaliyetleri ile değerlendirmeye istekli olabilme” düşüncelerinin ilk sırada yer aldığını ifade etmişlerdir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin beden eğitimi derslerinden beklentilerinin sosyal, zihinsel, etik, estetik, ritmik ve koordinatif nitelikler üzerinde yoğunlaştığı, erkek öğrencilerin ise beden eğitiminin fiziksel gelişim amacını ön plana çıkardıkları görülmektedir.

Bu sonuçlar dâhilinde, ortaöğretim erkek öğrencilerin spor ve sosyalleşme düzeylerinin kız öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Bu netice, ortaöğretim erkek öğrencilerinin kız öğrencilere göre spor yapmaktan daha çok zevk aldıklarını, spor aktivitelerine daha çok katıldıklarını, üzerlerine düşen görev ve sorumlulukları daha çok yerine getirdiklerini ve spora ilişkin görüş ve düşüncelerinin daha olumlu olduğunu göstermektedir. Bu durumu yapılan araştırma sonuçları da desteklemektedir.

Treanor ve arkadaşlarının (1998, s.43) yaptıkları araştırmada beden eğitimi derslerinde erkek öğrenciler kızlara göre kendilerini daha yetenekli, güçlü ve kuvvetli hissettikleri sonucu bulunmuştur. Hürmeriç, Saraç ve Koçak’ın (2004, s.119) yaptıkları araştırmada erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre kas gücü, dayanıklılık ve esneklik gibi konularda kendilerine daha çok güvendikleri sonucunu bulmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Kruskal Wallis testinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis testi gruplar arasındaki varyans analizinin parametrik olmayan alternatifidir ve bu analiz üç veya daha fazla grup için karşılaştırma yapmayı sağlar. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Öğrenciler en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark yoktur.

H_6 : Öğrenciler en uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında fark vardır.

Tablo 40’ya göre anlamlılık düzeyi(Asymp.Sig.) 0,000’dır ve 0,05 alfa değerinden küçüktür. Bundan dolayı öğrencilerin en uzun yaşadıkları yerlere göre

sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğunu söyleyebiliriz (H_7 kabul). Tablo 38’de Grupların Ortalama Rank değerlerine göre ise (Mean Rank), sosyalleşme düzeyi en yüksek olanların en uzun yaşanan yerin il merkezleri(437,17) olduğu görülmektedir. Takiben sırasıyla ikinci en yüksek sosyalleşme seviyesi en uzun köylerde (394,92) yaşayanlar, üçüncü olarak en uzun büyük şehirlerde (352,39) yaşayanlar, dördüncü olarak en uzun ilçe merkezlerinde (344,48) yaşayanlar ve en düşük sosyalleşme seviyesi en uzun kasaba (311,75) da yaşayanlardır.

Genç ve ergenlik çağındaki kişilerin gelişmesinde, yaşadıkları sosyal çevre çok etkilidir. Özellikle büyük şehirlerde yaşayan kişilerin sosyalleşme düzeyi daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Büyük şehirler bireylerin sosyal ihtiyaçlarını gidermede daha rahat ve alternatif içinden seçme imkânına sahip olduklarından, şehirciliğin sosyalleşmeye etkisi önemli olmaktadır. Yeni gelişen şehirler, sosyal çevre ile birlikte alt yapılarının planlanarak, bireylerin sosyal ihtiyaçları göz önüne alınarak oluşturulmalıdır.

Araştırmaya katılan birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasındaki farklılık incelenmiştir. Farklılığı incelemek için Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Mann Whitney U testi bağımsız örnekler için uygulanan t testlerinin parametrik olmayan alternatifidir. Mann Whitney U testi grupların meydanlarını karşılaştırır. Böylece, iki grup arasındaki sıralamanın farklı olup olmadığını değerlendirir. Buna göre hipotezimiz;

H_0 : Birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

H_7 : Birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır.

Tablo 42’e göre z değeri -,521 ve anlamlılık düzeyi (Asymp. Sig.) 0,603 çıkmıştır ve anlamlılık 0,05’ten büyüktür. Bu nedenle sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir ve iki grup arasında istatistiksel olarak sosyalleşme düzeyleri bakımından farklılık bulunmamaktadır (H_8 kabul). Bu sebepten Ortalama Rank’lar (Mean Rank) incelenemez.

Ortaöğretimde birinci sınıf ve üst sınıflara giden öğrencilerin sosyalleşme durumları incelendiğinde fark olmadığı söylenebilir. Araştırmalarda öğrencilerin sınıf

düzeyleri arttıkça, sosyalleşmelerinde bir azalma olduğu sonucu göze çapmaktadır. Beden eğitimi dersine ilişkin bir azalma olduğunu gösteren çalışmalar; (Subramaniam ve Silverman, 2007:610; Holoğlu, 2006:38; Hünük, 2006:64; Erkmen, Tekin ve Taşgın, 2006:966; Hünük ve Demirhan, 2003:175; Kangalgil, Hünük ve Demirhan, 2004:287; Şişko ve Demirhan, 2002:207; Krouscas, 1999:86; Hatten, 2004:52-53). Üst sınıf öğrencilerin üniversite sınavına hazırlanmalarından ve iş kaygısından dolayı sportif ve sosyal faaliyetlere asgari düzeyde katıldıkları ve hatta bazı son sınıf öğrencilerin ise bu faaliyetlere hiç katılmadığı söylenebilir.

Eğitim durumları, ergenin davranış geliştirmesi ve değiştirmesinde en önemli etkenlerdir. Sosyalleşme sürecinde çevre, aile, eğitim kurumları önemli birer faktördürler. İhtiyacı karşılayabilecek nitelik ve nicelikte hazırlanmış herhangi bir spor etkinliği her yaş dönemi için insan organizmasının hareket gereksinimini karşılarken, oyun oynama güdüsünü de doyuracaktır. Ancak Türkiye’deki okul öncesi dönem dâhil, ilk, orta, lise ve üniversite gibi eğitim kurumlarındaki spor eğitimi ve uygulamaları çok yetersizdir.

Hemen hemen hiçbir etkinliğin tek başına sağlayamayacağı kadar çok güdünün doyurulmasını sağlayan spor etkinliklerinin boşluğundan dolayı özellikle çocuklar ve gençler sokak kültürüne yönelmekte ve sağlıksız ortamlarda güdülerini doyurmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle Türkiye’de süratle saha, tesis ve malzemeler çoğaltılıp ders içi ve ders dışında spor etkinliklerine daha çok zaman ayrılmalıdır.

Beden eğitimi ve sporun bir yaşam biçimi olarak benimsenmesi, bu anlayış bütünlüğünde örgün ve yaygın eğitim içindeki işlevini yerine getirmesi oldukça önemlidir. Ülkemizdeki beden eğitimi ve spor uygulamalarına bakıldığında yetersizliklerin olduğu açıkça görülmektedir. Bunların giderilmesinde birçok kurum, kuruluş ve kişilere büyük iş düşmektedir.

Eğitimin bütünlüğü içerisinde sisteme entegre olmuş yaklaşım ve uygulamalar daha etkili ve verimli olabileceğinden konuya ve olaya toplumsal yaklaşım ve anlayış olarak da sahip çıkılması sistemi zorlayacak ve pek çok sıkıntıyı ortadan kaldıracaktır.

Şenduran’ın 2006 yılındaki doktora tezinde, sporcuların sosyal uyum değerleri incelenmiş ve sporcu öğrencilerin sosyal yönden uyumlu kişiliğe sahip oldukları ifade edilmiştir. Şenerler, (1993) uzun süre spor yapan bireylerin; çok neşeli, sosyal

durumlarda, liderlik eğiliminde olan, daha az bastırılmış ve engellenmiş, aşağılık duygusuna daha az eğimli, daha az sinirli, daha aktif oldukları sonucuna ulaşmıştır. Zorba ve arkadaşlarının (1997) yaptığı bir araştırmada; 9-12 yaş grubu çocuklarda sporda ve okulda başarılı olma oldukça önemlidir. Fiziksel ve sosyal kabul bu yaş grubunun öz saygısını önemli ölçüde etkilemektedir.

Bu araştırmalardan da anlaşıldığı üzere spor faaliyetlerinin lise gençleri grubunun, sosyal gelişimi açısından önemi büyüktür. Sporun insan ruh ve beden sağlığına olan olumlu katkıları bilinmektedir. Sosyalleşme, kendine güven, başarılı olma, iyi ilişkiler kurma, sporun amaçlarındandır.

Üniversite öğrencileri üzerine Yaman ve arkadaşlarının (2003) yapmış olduğu çalışma, Özdiç'in (2005) yapmış olduğu çalışma, Şahan'ın (2005) yapmış olduğu çalışmada ve Yılmaz'ın (2006) yapmış olduğu çalışmada ise sporun sosyalleşme açısından etkili olduğu görülmektedir. Sporun sosyalleşme yönünde etkileri ile ilgili literatür değerlendirmelerinin pozitif olması hipotezimizi destekler niteliktedir.

Bu sonuçlar ışığında, ortaöğretim öğrencilerinin spor faaliyetlerde psikolojik açıdan haz ve heyecan duymaktalar; sosyolojik açıdan yeni ortam ve arkadaşlar edinmekte; zihinsel açıdan oyun kurallarını ve hakemlik bilgileri öğrenmekte ve yeni taktik ve strateji geliştirmekte; fiziksel anlamda yeni beceriler elde etmekte, iyi bir postur duruşu kazanmaktalar ve kas-kemik gelişimlerine katkı sağlamaktadırlar. Öğrencilerin ergenlik dönemlerinde de olması sporla sağlanan bu faydaların ve heyecanın daha çok yaşanmasını sağlamaktadır. Dolayısı ile sporun bu kadar çok faydasını gören ve heyecanını duyan spor yapan öğrencilerin daha olumlu olması gayet doğaldır.

5.1. Sonuçlar

1) Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve Fen Lisesi'nin en yüksek sosyalleşme düzeyine sahip olduğu gözükmeğtedir. En düşük sosyalleşme düzeyi ise okul türüne göre teknik lisede okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

2) Erkek ve kızların sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır. Kız öğrencilerin sosyalleşme düzeylerinin, erkeklerin sosyalleşme düzeylerinden fazla olduğu gözükmeğtedir.

3) Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları bölümlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve düzeyi en yüksek olanların sayısal bölümde okuyanların olduğu gözükmeğtedir. En düşük sosyalleşme düzeyine sahip bölüm, teknik bölümlerde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

4) Ortaöğretim öğrencilerinin okudukları okul türlerine göre spor ile sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve Fen Lisesi'nin en yüksek spor ile sosyalleşme düzeyine sahip olduğu gözükmeğtedir. En düşük spor ile sosyalleşme düzeyi okul türüne göre teknik lisede okuyan öğrencilerden oluşmaktadır.

5) Erkek ve kız öğrencilerin spor ile sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark vardır. Erkek öğrencilerin spor ve sosyalleşme düzeylerinin, kız öğrencilerin spor ve sosyalleşme düzeylerinden, fazla olduğu gözükmeğtedir.

6) En uzun yaşadıkları yerlere göre sosyalleşme düzeyleri ortalamaları arasında farklılık olduğu ve sosyalleşme düzeyi en yüksek olanların en uzun yaşanan yerin il merkezleri olduğu görülmektedir. En düşük sosyalleşme seviyesi en uzun süre kasaba'da yaşayanlardır.

7) Birinci sınıf olan öğrenciler ile üst sınıfta okuyan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde fark yoktur.

5.2. Öneriler

1) Türkiye’de okulöncesi dönem dahil, ilköğretim, ortaöğretim ve üniversite gibi eğitim ve öğretim kurumlarında spor uygulamaları yetersizdir. Bu nedenle Türkiye’de spor etkinliklerine daha çok zaman ayrılmalı, bunun için tesis, malzeme ve uzman insanların sayıları arttırılmalıdır. Serbest zamanları değerlendirme ve sosyalleştirme açısından faydalı olan spor faaliyetleri arttırılmalıdır.

2) Okullardaki spor faaliyetlerine önem verilmeli, her okul yapılırken saha ve salon gibi binaların da yapılması şart olmalıdır. Sporun sosyalleşme sürecindeki etkisi dikkate alınarak ortaöğretim kurumlarında her yıl düzenli liseler arası spor organizasyonları yapılmalıdır.

3) Ortaöğretimlerde belirli bir spor branşında, (futbol) değil değişik spor branşlarında organizasyonların yapılması sağlanmalıdır.

4) Bayanların, sporun her türlü branşlarına katılabilecek organizasyonlar yapılması, gerekirse bayanlar için ortaöğretimlerde bazı spor branşlarında liglerin oluşturulması sağlanmalıdır.

5) Sporun toplumda bir yaşam biçimi olarak benimsenmesi, bu anlayış içerisinde örgün ve yaygın eğitim kurumlarında işlevini yerine getirebilmesi önemlidir. Her ne kadar bu önem biliniyorsa da ülkemizde spor uygulamalarına bakıldığında yetersizliklerin olduğu açıkça görülmektedir. Bunların giderilmesinde yetkili ve sorumlu kişilerin üzerine düşen görevleri yerine getirmeleri gerekmektedir.

6) Lise gençliğinin geleceğinden kaygı duyarak yaşaması, spor etkinliklerine gerekli önemi vermemelerine sebep olmaktadır. Aileler spora ayrılan zamanı boşa geçmiş zaman olarak değerlendirmektedirler. Bu konuda aileler bilinçlendirilmelidir. Gelecek problemi, öğrencilerin erken yaşlarda mesleki kaygı içerisinde olmalarını sağlamaktadır. Türk toplumunda spor eğitiminin amacına ulaşabilmesi için işsizlik sorunu çözümlenmeli ve gençler gelecek kaygısı gütmekten eğitim almalıdır.

7) İlk ve ortaöğretim dönemi; inançların, alışkanlıkların, tutumların, ilgilerin değişebileceği aynı zamanda biçimlendiği bir dönemdir. Öğrencilere sistemli spor yapma alışkanlığı kazandırılırken, uygulanan beden eğitimi ders programı, öğrenci beklentileri de düşünülerek uygulamaya konulmalıdır.

8) Gençlik danışma merkezleri, gençlik kampları, gençlik rekreasyon merkezleri vb. uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır. Okullarda çeşitli organizasyonlar ile piknik, sinema, tiyatro, tarihi ve turistik yerlere gezi, sınıflar arası müsabakalar, müzik gibi etkinliklerin gerçekleştirilmesi ile gençlerin sosyalleşmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- ABADAN, N. (1961). “**Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri: Ankara Yüksek Öğrenim Gençliği Üzerinde Bir Araştırma**”, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi. (Aydoğmuş, H. Yüksek Lisans Tezi s.50).
- ABAOĞLU, C. (1982). Sporun Tıbbi Yönü, **Spor Ansiklopedisi**. Cilt(1). İstanbul: Yelken Matbaası.
- ABRAHAM, A. (1998). “Geschlecht als Strukturdimension Sozialer Ungleichheit-auch im Sport”, in: K. Cachayand I. Hartmann-Tews (Ed.) **Sport und Soziale Ungleichheit** (Stuttgart: Verlag Staphanie Naglschmid).
- AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ. (2003). **Davranış Bilimlerine Giriş**. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- AFACAN, H. H. (2001). **Toplumbilimi**. Konya.
- AKANDERE, M. (1998). “Üniversite Gençliğinde Görülen Kaygının Giderilmesinde Sporun Farklı Yaş Gruplarına Göre Etkisinin İncelenmesi”, **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Ankara: Özen Matbaacılık, cilt 3, sayı 1, Ocak, s. 43-50.
- AKAY, İ. (2006). **Sosyalleşme Sürecinde Kitle İletişim Araçları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Radyo-Tv Bilim Dalı, İstanbul.
- AKDENİZ, S. (1994). **Eğitim Sosyolojisi**. 3.Basım. No: 77, Marmara Üniversitesi. İstanbul: İlahiyat Vakfı Yayınları.
- AKIN, M. H. (2009). **Siyasal Toplumsallaşma Sürecinde Gençlik, Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma**. Yayınlanmamış Doktora Tezi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı. Konya.
- AKYÜZ, H. (1991), “**Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma**”. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- ALKAN, T. (1989). **Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim**. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- ALPAR, R. (2001). **Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ALYANSOĞLU, F. (1995). **Bireylerin Sosyalleşmesinde Halk Oyunlarının Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- AMMAN, M.T., İKİZLER, H.C. ve KARAGÖZOĞLU, C. (2000). **Sporda Sosyal Bilimler**. İstanbul-Bursa: Alfa Yayınevi.
- ARACI, H. (2001). **Okullarda Beden Eğitimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ARAL, N. ve Diğerleri. (2004), “**İlköğretim Okullarının Sekizinci Sınıfına Devam Eden Çocukların Saldırganlık Eğilimlerinin İncelenmesi**”, www.mkutup.gov.tr
- ARI, R. (2002). **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi**. (1.Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ARMAĞAN, İ. (2004). **21. Yüzyıl Eşiğinde Türkiye Gençliği**. Birinci Basım. Ankara: Kırkırsaklılar Vakfı Usadem.
- ARSLAN R. (1979). **Beden Eğitimi Bilgileri**. Ankara: Bimas Matbaacılık.
- AŞÇI, F.H., GÖKMEN, H., TİRYAKİ, G. VE ÖNER, U. (1993a). “Liseli Erkek Sporcuların ve Sporcu Olmayanların Benlik Kavramları”. **Spor Bilimleri Dergisi**, 4, (1), 34-43.
- AŞÇI, F.H., GÖKMEN, H., TİRYAKİ, G., AŞÇI, A. VE ZORBA, E. (1993b). “Sportif Katılımın Liseli Erkek Öğrencilerin Beden Bölgelerinden Hoşnut Olma Düzeyleri Üzerine Etkisi”. **Spor Bilimleri Dergisi**, 4, (3), 38-47.
- ATALAY, B.ve Diğerleri. (1993). “**Türk Aile Yapısı Araştırması**”, Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara: Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı Yayın ve Basım Şube Müdürlüğü Matbaası.
- ATATÜRK’ÜN SÖYLEV VE DEMEÇLERİ I-III, (1906-1938). Ankara: 2. Genelkurmay Basımevi, 1981: 273.
- ATEŞ, M. (1992). “Demokrasi ve Spor Eğitimi”, **Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 1, Buca Eğitim Fakültesi Yayınları, İzmir.
- AVCI, M. (2000). **Lise Öğrencilerinin Toplumsal Uyum Düzeyine Etki Eden Faktörler**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum
- AYDIN, M. (2000), **Kurumlar Sosyolojisi**, Ankara: Vadi Yayınları.
- AYDIN, B. (2002). Gelişimin Doğası. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. (Üçüncü Baskı). Yeşilyaprak, B. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- AYDOĞMUŞ, H. (2006). **Popüler Kültürün Lise Gençliğine Etkileri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyoloji Anabilim Dalı. Eskişehir.

- AYDOS, L. KÜRKÇÜ, R. (1997). “13-18 Yaş Grubu Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğrenim Gençliğinin Fiziksel ve Fizyolojik Özelliklerin Karşılaştırılması”, **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Fakültesi ve Spor Yüksekokulu Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, cilt 2, sayı 2, Ankara.
- BACANLI, H. (2005). **Gelişim ve Öğrenme**. (Onbirinci Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BALCI, A. (2000). **Örgütsel Sosyalleşme: Kuram, Strateji ve Taktikler**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BALCI, A. (2005). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem Teknik ve İlkeler**. (Beşinci.Baskı). Ankara: Pegem A. Yayıncılık.
- BALCIOĞLU, İ. (2003). **Sporun Sosyolojisi ve Psikolojisi**. İstanbul: Bilge Yayınevi.
- BALYAN, M., Moralı, S. and Onursal, A.M. (2005). “The Attitudes Of Various Secondary School Students Toward Physical Education Lessons (İzmir Sample)”. **46th ICHPER-SD Anniversary World Congress, November 9-13**, Grand Cevahir Hotel and Convention Center, İstanbul.
- BATLAŞ A., BATLAŞ Z. (1997). **Stres ve Başačkma Yolları**. 2. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- BAŞARAN, İ. E. (1982). **Eğitime Giriş**. Ankara: Sevinç Matbaası.
- BAŞARAN, İ. E. (1978). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Bilim Matbaası.
- BAŞARAN, İ.E. (1980). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Başaran Yayınları.
- BAŞER, E. (1985). **Uygulamalı Spor Psikolojisi**. İstanbul: Bilimsel Spor Yayınları.
- BERGER, P, LUCKMAN, T. (2008), **Gerçekliğin Sosyal İnşası: Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi**. (Çev. Vefa Saygın Öğütle), İstanbul: Paradigma Yayınları.
- BIEHLER, F. R. (1972). **Psychology Applied to Teaching**. Boston: Houghton Mifflin Company.
- BİÇER, T. (1987). **Spor ve Turizm**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BİLGİN, M. (2002). Bedensel ve Devinsel Gelişim. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. (Üçüncü Baskı). Yeşilyaprak, B. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BİNBAŞIOĞLU, C. (1990). **Gelişim Psikolojisi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- BİRKÖK, M.C.(1994). “Bilgi Sosyolojisi Işığında Kimlik Sorunu”. **Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi**. 23

- BOSTANCI, Ö. ve TAŞMEKTEPLİĞİL, M.Y. (2000). “Farklı Özelliklere Sahip Fertlerin Sportif Faaliyetlere Katılımlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi”, **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, cilt:5, sayı2, Ankara.
- BOZKURT, V. (2004). **Değişen Dünyada Sosyoloji**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- BULGU, N. AKÇAN, F. (2003). “Spor ve Toplumsallaşma”. **Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi**. Gazi Üniversitesi Spor Yüksek Okulu Yayınları. Ankara.
- BÜYÜKDÜVENÇİ, S. (1987). **Eğitim Felsefesi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. s:27.
- BÜYÜKKARAGÖZ, S. (1987). “Türk Ortaöğretim Gençliği ve Ortaöğretim Programları”. **I.Milletlerarası Gençlik Kongresine Sunulan Bildiri**, 26-28 Ekim, Konya.
- CAN, S., GÖK, A., DURUKAN, E. ve ZİYAGİL, M.A. (2006). “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İş Doyum Düzeylerinin Belirlenmesi”. **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**. 3-5 Kasım, Atatürk Kültür Merkezi, Muğla.
- CEVİZCİ, A. (2000). **Paradigma Felsefe Sözlüğü**. 4. Baskı, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- COLE, L. MORGAN, J. B. (2001). **Çocuk ve Gençlik Psikolojisi**. İstanbul: MEB Bilişim ve Kültür Eserleri Dizisi.
- CÜCELOĞLU, D. (1997). **İçimizdeki Çocuk**. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- ÇAĞDAŞ, A. SEÇER, Z. (2002). **Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi**, Ankara: Nobel Yayınevi
- ÇAGLAYAN, A. (2003). **Eğitimde Liseli Gençlik**, İstanbul: Ağaç Yayınları.
- ÇAHA, Ö. (1999). “Spora Yaslanarak Bir Nefes Almak”. **Düşünen Siyaset Dergisi**, Yıl: 1, Sayı: 2, Mart, Ankara.
- ÇAKMAKÇI, S. (2001). **Okullarda Beden Eğitimi Dersi Faaliyetlerinin Öğrencilerin Sosyalleşmesine etkiler**. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- ÇAMLIYER, H. ÇAMLIYER, H. SARAÇOĞLU, S. GÜR, G. (1996). “Yetiştirme Yurdu Ergenlerinde Sportif Aktivitelerin Psiko-Sosyal Uyum Düzeylerine Etkileri”, **Performans**, cilt 2, sayı 3, İzmir.

- ÇAMLIYER, H.(1999). “Türkiye’de Spor Yönetimi ve Federasyonlar ve Sorunları”, **Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Federasyonu Dergisi**, sayı:89, s:10. Ankara.
- ÇELEBİ, N. (1987). “**Genç ve Kültürel Bütünleşme**”. I.Milletlerarası Gençlik Kongresine Sunulan Bildiri, 26-28 Ekim. Konya.
- ÇELİK, İ.İ.(2002). **Sporun Sosyalleşme Sürecindeki Rolü**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- ÇELİK, D. (2000). **Okullarda Ölçme Değerlendirme Nasıl Olmalı?** İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- ÇETİN, Ş. (2006). “Öğretmenlik Mesleği Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi”, **Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi**, sayı:18, Ankara.
- ÇETİN, N. (1986). **Türkiye’de Sporun Yaygınlaştırılması**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÇİMEN, L. (1999). **1923’ten Günümüze Lise Sosyoloji Ders Kitapları ve Sosyalleştirme Roller**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü, Sosyoloji ve Antropoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- ÇOBAN. B. [http://www.bilalcoban.com/\(3.10.2006\)](http://www.bilalcoban.com/(3.10.2006))
- ÇON M. ve Diğerleri (1997). “Elit Düzeyde Spor Yapanların Spora Yönlendirmelerinde İlk ve Orta Öğretim Kurumlarının Etkisi Üzerine Bir Araştırma”. **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 2, 1, Ankara.
- DAĞ, A. (2009). **Lise Öğrencilerinin Kimlik Geliştirme ve Sosyalleşme Süreçlerine Televizyon Programlarının Etkisi**. (Kocaeli İli Kandıra İlçesi Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİR, A. (1996). **7-14 Yaş Arası Çocukların Spora Yönlendirilmesine Etki Eden Faktörler**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- DEMİR, N. (2004). Birey, Toplum, Bilim: **Sosyoloji Temel Kavramlar**. Ankara: Turhan Kitabevi.
- DIANA, M. (1995). **Green Networks**. Edinburg: Edinburg University Press.
- DODURGALI, A. (2000). **Eğitim Sosyolojisi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- DOĞAN, İ. (2000), **Sosyoloji/ Kavramlar ve Sorunlar**. (3.Basım), İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- DOĞU, G. (2006). Sporun Sosyal ve Ekonomik Faydaları. **Yerel Yönetimlerde Rekreasyon ve Spor Sağlıklı Kentler Birliği Toplantısı**. 27-18 Nisan Eskişehir.
- DOLUNAY, M. M. (2008). **Türkçe Sözlük**. İstanbul: Morpa Yayınları.
- DÖNMEZER, S. (1984). **Sosyoloji**. Ankara: Savaş Yayınları.
- DÖNMEZER, S. (1994). **Toplumbilim**. İstanbul: Savaş Yayınları.
- ERDEMLİ, A. (1990). “Hümanizma Olarak Spor”. **Spor Bilimleri 1. Ulusal Sempozyum Bildirileri**, 15-16 Mart, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- ERDEN, M. ve AKMAN, Y. (2005). **Gelişim ve Öğrenme**. İstanbul: Arkadaş Yayınevi.
- ERDEN, M. ve AKMAN, Y. (2006). **Eğitim Psikolojisi**. (Onbeşinci Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- ERGENLİK ÇAĞI -a, http://www.özgürgeç.net/ergenlik_cagi/serbest_zaman_etkinlikleri.htm, (21 Aralık 2006).
- ERGENLİK ÇAĞI ve Özellikleri, <http://maresal29.com/rehber/detay.asp?id=252>, (21 Aralık 2006).
- ERGUN, D. (1995), **Sosyoloji ve Eğitim**, 2. Baskı, Ankara: İlke Kitabevi Yayınları.
- ERGÜN, M.(1992). **Eğitim ve Toplum - Eğitim Sosyolojisine Giriş**. Ankara: Ocak Yayınları.
- ERGÜN, M. (1996). **Eğitim Felsefesi**. Ankara: Ocak Yayınları.
- ERKAL, M.(1982). **Sosyolojik Açından Spor**. İstanbul: Formül Matbaası.
- ERKAL, M. (1982). **Sosyolojik Açından Spor**. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- ERKAL, M. (1986). **Sosyolojik Açından Spor**. MEGS Yayın no: 30, Ankara: M. E. Basımevi,
- ERKAL M. (1997). **Sosyoloji**. İstanbul: Der Yayınları.
- ERKAL, M. BALOĞLU, B. BALOĞLU, F. (1997). **Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü**. İstanbul: Der Yayınları.
- ERKAL, M. GÜVEN, Ö. ve AYAN, D. (1998). **Sosyolojik Açından Spor**. 3. Baskı, İstanbul: Der Yayınları.
- ERKAN, N. (1996). **Yaşam Boyu Spor**. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- ERKAN, N. (1998). **Yaşam Boyu Spor**. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

- ERKMEN, G., TEKİN, M. VE TAŞĞIN, Ö. (2006). “Özel İlköğretim Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Çeşitli Değişkenlere Göre Beden Eğitimi Dersi Hakkındaki Tutum ve Görüşleri”. **9. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. 3-5 Kasım**, Atatürk Kültür Merkezi, Muğla.
- ERIKSON, H. E. (1984). **İnsanın Sekiz Çağı**. (Çev. Bedirhan Üstün ve Vedat Şar). Ankara: Birey Toplum Yayımcılık.
- ERSOY, G. (1986). **Spor ve Beslenme**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- ERWİN, P. (2000). **Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık**. Çeviren: Akınhay, O. Birinci Basım. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- ETZİONİ, A. (1975). **A comparative analysis of complex organizations on power, involvement, and their correlates**. New York: The Free Press.
- FICHTER, J. (2002), **Sosyoloji Nedir?** (Çev. Nilgün Çelebi), Ankara: Anı Yayınları.
- FİŞEK, K.(1980). **Türkiye’de ve Dünyada Spor Yönetimi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi, Ankara Basın Yayın.
- FİŞEK, K. (1985). **100 Soruda Türk Spor Tarihi**. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- FREEDMAN, J.L D.O. SEARS VE J.M. CARL SMİTH. (1998). **Sosyal Psikoloji**. Üçüncü Basım. Ankara: İmge Kitabevi.
- GANDER, MARY J. and GARDİNER, HARRY W. (1998). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. Çeviren. Bekir Onur, Ali Dönmez ve Nermin Çelen, Bekir Onur. Üçüncü Basım. Ankara: İmge Kitabevi.
- GARİPOVA, C. (2007). **Gençlerin Tüketici Olarak Sosyalleşmesi ve Tataristan’da Bir Araştırma**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Kayseri.
- GIDDENS, A. (2000), **Sosyoloji**. (Çev: Hüseyin Özel v.d.), Ankara: Ayraç Yayınevi.
- GILLET, B. (1998). **Spor Nedir?** (Çev: Durak, Mustafa). Yıl 2, Sayı 3, Spor Ekin, Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- GÖKÇE, B. (1996). **Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar**. Ankara: Savaş Yayınevi.
- GÖKÇE, B. (1999). **Toplumsal Bilimlerde Araştırma**. (Üçüncü Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi.
- GÖKHAN, N. OLGUN, P. ve GÜRSES, Ç. (1979). **Sportif Yetenek Araştırma Metodu**. (Türkiye Uygulaması), T.S.V. İstanbul.

- GÖKMEN, H. (1994). “Fiziksel ve Devinimsel Gelişimin Zihinsel Gelişim ile Akademik Başarıya Etkisi”, **Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi**, cilt 5, sayı 4, Aralık, Ankara.
- GREEN, J.M., (1996). “A practical guide to analytical method validation”, **Anal.Chem. News & Features**, May 1, 305A/309A
- GREENDORFER, S.L. (2002). Socialization Process And Sport Behavior, İn, T, Horn(ed), **Advances İn Spor Psychology**. Champaign, IL, Human Kinetics.
- GÜLLÜ, M. (2007). **Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının Araştırılması**, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bilim Dalı. Ankara.
- GÜLTEKİN, F. (2001). “Lise Öğrencilerinin Kendini Açma Davranışlarının Kimlik Gelişim Düzeyleri Açısından İncelenmesi”. **Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 14 (1), 231-241. Bursa.
- GÜNEY, S. (1998). **Davranış Bilimleri ve Yönetim Psikolojisi Terimler Sözlüğü**. Ankara: Ocak Yayınları.
- GÜNEY, S. (2000). **Davranış Bilimleri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- GÜÇRAY, S. S. (2001). “Ergenlerde Karar Verme Davranışlarının Öz-Saygı ve Problem Çözme Becerileri Algısı ile İlişkisi”, **Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı 8. Adana.
- HARGREAVES, J. (1982). **Theorising Sport: An Introduction, Sport, Culture and Ideology**. (Der). Hargreaves, Jennifer, Routledge& Kegan Paul, London.
- HATTEN, J.D. (2004). **Racial Differences in Student’s interest and Attitudes Toward Physical Education Considering Grade Level and Gender**. Ph.D Thesis. The Florida State University.
- HOLOĞLU, O.G. (2006), **İlköğretim İkinci Kademedeki Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Karşı Tutumları**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- HORTAÇSU, N. (2002). **Çocuklukta İlişkiler**. Ankara: İmge Kitapevi.
- HÜNÜK, D. (2006) **Ankara İli Merkez İlçelerindeki İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumlarının sınıf Düzeyi, Öğrenci Cinsiyeti, Öğretmen Cinsiyeti ve Spora Aktif Katılımları Açısından Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- HÜNÜK, D. ve Demirhan, G. (2003). “İlköğretim Sekizinci Sınıf, Lise Birinci Sınıf ve Üniversite Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması”. **Spor Bilimleri Dergisi**, 14, (4), 175-184.

- HÜRMERİÇ, I., SARAÇ, L. VE KOÇAK, S. (2004). “Karma ve Aynı Cinsiyet Gruplarında İşlenen Beden Eğitimi Derslerine Karşı İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Tutumları”. **10. ICHPER.SD & 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi**, 17-20 Kasım, Mirage Park Resort, Antalya.
- İKİZLER, C. (1994). **Sporda Başarının Psikolojisi**. İstanbul : Alfa Basım.
- İMAMOĞLU, A.F. (1992). “İkibinli Yıllara Doğru Türk Sporuna Üzerine Bazı Gözlemler”. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:8, Sayı:1, Ankara.
- İMAMOĞLU, A.F. (1992). “Beden Eğitimi ve Sporun Türk Sporuna Üzerindeki Yeri”. **Eğitim Dergisi**, Cilt:1 Sayı:2, Ankara: MEB Basım Evi.
- İNAN, A. M. (1989). **Toplum İdeoloji Gençlik**. Birinci Basım. Ankara: Gündoğan.
- İNEL, S. M. (1996). **Kimlik Oluşumunda Spor Ne Kadar Merkezdedir**. Mersin Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Mersin.
- İSEN, G. ve BATMAZ, V. (2002). **Ben ve Toplum**. 2. Baskı. İstanbul: Om Yayınevi.
- JOSEPT, F. (1994). **Sosyoloji Nedir?** Çev: ÇELEBİ, N. Ankara: Atilla Kitapevi.
- KANGALGİL, M., HÜNÜK, D. VE DEMİRHAN, G. (2004). “Spor Yapan ve Yapmayan Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumları”. **10th ICHPER.SD European Congress and the TSSA 8th International Sport Science Congress**, 17 November, Mirage Park Resort, Antalya.
- KARACA, M. (2007). **Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği (Elazığ Örneği)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı. Elazığ.
- KARAKÜÇÜK, S. ve YETİM, A.A. (1997). “Sporcuların Spor Yapma Amaçları ve Spora Yönlendirilmelerinde Etken Olan Faktörler Üzerine Bir Araştırma”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:1, Sayı:2, s:71.
- KARAKÜÇÜK, S. (1999). **Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme**. 3. Baskı, Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- KARAMISIR, S. (1995). Türkiye’nin Kültür Meseleleri. **Osmanlı Araştırma Vakfı**, İstanbul: Fatih Matbaası,
- KARASAR, N. (1998). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. (Sekizinci Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KAZANCI, O. (1989). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: Kazancı Hukuk Yayınları.
- KENYON G, & McPherson B, (1974). “Approach To The Study Of Sport Socialization”, **International Review Of Sport Sociology**, 9(1),

- KENYON G,& McPherson, B, (1971). “Becoming Involved İn Physical Activity And Sport: A Process Of Socialization”, İn G.L. Rarick (ed) **Physical Activity: Human Growth And Development**, Academic Pres, New York,
- KENYON, G.S.(1986). “The Significance of Social Theory in the Development of Sport Sociology”, **Sport and Social Theory**, Rees, C. R. , Miracle, A. W. , Human Kinetics, Champaign.
- KETEN, M. (1974). **Türkiye’de Spor**. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- KILCIGİL, E. (1998). **Sosyal Çevre-Spor İlişkileri**. Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- KIZILÇELİK S. ERJEM, Y. (1996). **Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü**, İzmir: Saray Kitabevi,
- KIZMAZ, M.(2004). **Bireysel ve Takım Sporunu Yapan Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- KOCA, C. ve Aşçı, F.H. (2000). “Liseli Kız ve Erkek Sporcuların Denetim Odakları ve Atletik Yeterliliklerini Algılama Düzeyleri”. **I. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi**, Cilt 2, 26-27 Mayıs, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- KOCA, C. ve Demirhan, G. (2004). “An Examination of High School Students’ Attitudes Toward Physical Education Wiht Regard to Sex and Sport Participation”. **Perceptual & Motor Skills**, **98**, (3), 754-758.
- KOÇ, S. (1994). **Spor Psikolojisine Giriş**. İzmir: Saray Medikal Yayıncılık.
- KOÇ, M., Yavuzer, Y., Demir, Z. Ve Çalışkan, M. (2001). **Gelişim ve Öğrenme**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KOÇTÜRK, O. N. (1969). **Sporcular İçin Besin ve Beslenme**. EI Kitabı, İstanbul: İstanbul Matbaa.
- KONGAR, E. (1983). **Demokrasi ve Kültür**. Hil Yayınları, İstanbul.
- KONGAR, E. (1993). **Demokrasi ve Kültür**. Birinci Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- KORUCU, G. (2004). **İlköğretim Okullarında Beden Eğitimi ve Spor Derslerinde Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlükler ve Okul Yöneticilerinin Bu Konudaki Görüşleri(Denizli İl Örneği)**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Muğla.
- KÖKNEL, Ö. (1979). **Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları**. Birinci Basım. İstanbul: Cem Yayınevi.

- KÖKNEL, Ö.(1982). **Gençlik ve Spor, Spor Ansiklopedisi**, Cilt:2, İstanbul: Yelken Matbaası.
- KÖKNEL, Ö. (1983). **Kaygıdan Mutluluğa Kişilik**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KROUSCAS, A.J. (1999). **Middle School Students' Attitudes Toward a Physical Education Program**. Ph.D. Thesis. Virginia Polytechnic Institute and State University.
- KÜÇÜKKARAGÖZ, H. (2002). Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. **Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi**. (Üçüncü Baskı). Yeşilyaprak, B. (Ed.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- LACEY, C. (1988). "Professional Socialization Of Teachers". In M. J. Dunkin (Ed.), **The International Encyclopedia Of Teaching And Teacher Education** (P. 634-645). Pergamon Press.
- LEWKO, J.H. GREENDORFER, S.L. (1988). "Family Influences In Sport Socialization Of Children And Adolescents". In F.L. Smoll, R.A. Magill & M.J. Ash(Eds), **Children Sports**, Champaign. Human Kinetics.
- MARCUS, G. (1999). **Ruj Lekesi Yirminci Yüzyılın Gizli Tarihi**. Çeviren: Gürol Koca Birinci Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- MARSHALL, G. (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, (Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürçü), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- MARTINEZ, B. (2001). **Okulda Başarısız Çocuğun Eğitimi**. İstanbul: Gendaş Kültür Yayınları,
- MARY, J. GANDER, ve HARRY, W. G.(1998). **Çocuk ve Ergen Gelişimi**. (Çev: Bekir Onur, Ali Dönmez ve Nermin Çelen). Üçüncü Basım. Ankara: İmge Kitabevi.
- MCPHERSON, B.D. (1986). **Sport And Social Theory, Socialization Theory And Research**; Toward A "New Wave" Of Scholarly Inquiry In A Sport Context. Human Kinetics.
- M.E.G.S.B. (1986). "12-24 Yaş Gençlerinin Sosyo-Ekonomik Sorunları", Hazırlayan: **Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi İstatistik Bölümü**, Ankara.
- MENGÜTAY, S. (1997). "Okul Öncesi ve İlkokullarda Hareket Gelişimi ve Spor", **Türkiye Cimnastik Federasyonu Eğitim Yayınları**. No:1, İstanbul.
- MUALLİMOĞLU, N. (1977). **Çocuklara ve Gençlere Beden Eğitimi**. 1.Baskı, İstanbul.
- NİRÜN, N. (1994). **Aile ve Kültür**. Birinci Basım. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.

- NİRÜN, N. ÜNVER, Ö. TOLAN, B. BULUT, I. ve DADAŞ, C. (1986). **“12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları”**. Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yükseköğretim Matbaası,
- O ’SULLIYAN, F. (1997). “Learning organizations-reengineering schools for life long learning”. **School Leadership and Management** 17,2: 217-229.
- OKA, A. (1986). **Sosyalleşme Süreci ve Spor**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ONUR, B. (2004). **Gelişim Psikolojisi Yetişkinlik Yaşlılık Ölüm**. Ankara: İmge Kitabevi.
- OZANKAYA Ö. (1991). **Toplum Bilim**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- ÖGEL K. Ve Diğerleri. (2004), “Dokuz İlde İlk ve Ortaöğretim Öğrencilerinde Tütün, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 15,2, 112-118.
- ÖKTEM, Ş. (2003). **Okullarda Beden Eğitimi ve Sporun Öğrencilerin Toplumsallaşmasındaki Rolü**, Yayımlanmamış, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Erzurum.
- ÖZBAYDAR, S.(1983). **İnsan Davranışının Sınırları ve Spor Psikolojisi**. Ankara: Altın Kitaplar Yayın Evi.
- ÖZDAMAR, (1996). <http://www.frmtr.com/bilgisayar-bilgileri/733272-faktor-analizi.html>
- ÖZDİNÇ Ö. (2005). “Çukurova Üniversitesi Öğrencilerinin Sporun ve Spora Katılımın Sosyalleşmeyle İlişkisi Üzerine Görüşleri”, **Spor Metre Dergisi**, Cilt,3, Sayı, 2, Ankara,
- ÖZER, İ. (2001). **Ergenlerin Stres Yaşantılarında Kullandıkları Başaçıkma Stratejilerinin Benlik İmajı İle İlişkisi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- ÖZGÜVEN, E. (1983). “Okul Dışında Gençlik”, **H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi Özel Sayı**, ss.25-37.Ankara.
- ÖZGÜVEN, M.(1996). **Toplum Bilimlerine Giriş**. Bursa: Ekin Kitabevi.
- ÖZGÜVEN, İ.E. (2001). **Ailede İletişim ve Yaşam**. Birinci Basım. Ankara: PDREM,
- ÖZHAN, F. (1998). **Ortaöğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Samsun.

- ÖZKALP, E. (1994). **Sosyolojiye Giriş**. Genişletilmiş 7.Baskı: Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları No: 87, Eskişehir.
- ÖZKALP E. (2005). **Sosyolojiye Giriş**, Ekin Kitapevi, Bursa.
- ÖZKÖK, E. (1985). **İletişim Kuramları açısından Kitlelerin Çözülüşü**, Ankara: Tan Yayınları,
- ÖZMEN, Ö.(1999). **Çağdaş Sporda Eğitim Üçgeni**. Ankara: Bağırman Yayınevi.
- ÖZTABAĞ, L. (1970). **Eğitim Sosyolojisi**, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- ÖZTABAĞ, L. (1993). **Spor Psikolojisi**. Türkiye Futbol Federasyonu Yayını, No:4, s:16, Ankara.
- ÖZTÜRK, F.(1998). **Toplumsal Boyutlarıyla Spor**. Ankara: Bağırman Yayınevi.
- ÖZTÜRK, H. E. (1999). **Çocuğun Sosyalleşmesinde Televizyonun Etkisi**, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Sakarya.
- ÖZTÜRK, H. (2000). **Orta Öğretim Öğrencilerinin Sportif Beklenti ve Alışkanlıkları (Bilecik Uygulaması)**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- ÖZTÜRK, F. **Gençlik ve Spor**, <http://www.sporbilim.com/index.php?s=icerik&katid=83&id=146>, (21 Aralık 2006).
- PAPADOPOULOU, S.K., Hassapidou, M., Papadopoulou, S.D., Petrakis, A., Dalkıranis, A. and Fahantıdou, A. (2004). "Physical Activity of Adolescents in Thessaloniki". **Spor Hekimliği Dergisi**, 39, 87-94
- PASSY, F. (2001). "Socialization, Connection, and The Structure/ Agency Gap": **A Specification Of The Impact Of Networks On Participation in Social Movements, Mobilization**, 6(2),
- RAPLEY, M., HANSEN, S., (2006), "Socialization", **The Cambridge Dictionary of Sociology**, (Ed. Bryan S. Turner), New York: Cambridge University Press, s. 591-592.
- REPPUCCI, N. D. (1987). "Prevention and Ecology : Teenage Pregnancy, Child Sexual Abuse, and Organizad Youth Sports American". **Journal of Community Psychology**, 15.
- RITZER, G. (1981). **Toward and Integrated Sociological Paradigm**, Boston, 1981.
- SAVAŞ, İ. (1993). **Spor Sözlüğü Terimler ve Açıklamalar**. İstanbul: Remzi Kitabevi,
- SAYIN, Ö. (1985). **Sosyolojiye Giriş**. İzmir: Erdem Kitabevi.

- SAYIN, Ö. (1994). **Sosyolojiye Giriş**. İzmir.
- SEIFERT, K.L. (1999). **Educational Psychology**. (Second Edition). Boston: Houghton Mifflin Company.
- SEIPPEL, Q. (2005). "Sport, Civil Society and Social Integration": **The Case of Norwegian Voluntary Sport Organizations**, *Journal of Civil Society*, 1(3).
- SELÇUK, Z. (1997). **Eğitim Psikolojisi. (Gelişim-Öğrenme)**. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- SELÇUK, H. (1980). **Temel Eğitim Okullarında Beden Eğitimi Ders Kitabı**, İstanbul: Ak Yayıncılık.
- SENEMOĞLU, N. (2001). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- SEVİM, Y. (1995). **Antrenman Bilgisi**. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- SLAVIN, R.E. (2003). **Educational Psychology**. (Seventh Edition). New York: Pearson Education.
- SNOW, D. A., ZURCHE, L. A., EKLAND-OLSON, S. (1980). **Social Networks and Social Movements**: "A Microstructural Approach to Differential Recruitment, *American Sociological Review*", 45.
- SNYDER, E. E. (1990). **Sociology of Sport, Sport and Fitness Management**, Parks, J. B. Zanger. B. K. , Human Kinetics, Champaign.
- SNYDER, E., SPREITZER, E.(1983). **Social Aspects of sports**, Englewood Cliffs, 1983 Aktaran : Vilhjalmsson, R.: "The Integrative and Physiological Effects Of Sport Participation" : A Study Of Adolescents, *The Sociological Quarterly*, 33(4), 637-647, 1992.
- SORENSEN, H., YAZGAN, G. (1968). **Eğitim Psikolojisi**. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- SPORTS INFORMATION BULLETIN, (1997), **Council of Europe CDDS**. February, s:14.
- SUBRAMANIAM, P.R. and Silverman, S. (2007). "*Middle School Students' Attitudes Toward Physical Education*". **Teaching and Teacher Education**, 23, (5), 602-611.
- SUNAY, H. (1998). "Spor Eğitimi Alt Yapısında Beden Eğitimi Öğretmeni ve Antrenörün Önemi". **Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, III, (2), 43-50.
- SUNAY, Y. SUNAY H, (1996). "Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri ve Beklentilerinin Gerçekleşme Düzeyi", **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, cilt 1, sayı 4, s.38. Ankara.

- SUVEREN, K. (2002). “Okulöncesi Çocuğunda Beden Eğitimi ve Spor”, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 8, sayı 1, s.130. Ankara.
- ŞAHAN, H. (2007). **Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Sürecinde Spor Aktivitelerinin Rolü**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı Araştırma Yöntemleri Bilim Dalı. Konya.
- ŞENDURAN. F. (2006). **Askeri Liselerde Sporcu Öğrenciler İle Sporcu Olmayan Öğrencilerin Problem Çözebilme, Strese Karşı Koyabilme, Uyum Becerileri Ve Başarı Düzeyleri**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. İstanbul.
- ŞENERLER Ş. (1993). **Spor Yapan ve Yapmayan Gruplarda Kişilik ve Benlik Boyutlarının Karşılaştırılması**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ŞENTÜRK, C.; Ergenlik, <http://okulöncesi.tc/egitim/ergenlik.htm>, (21 Aralık 2006).
- ŞİMŞEK, D. ve Gökdemir, K. (2006), “Ortaöğretimde Atletizm Yapan Sporcu Öğrencilerin Atletizm Branşına Yönelme Nedenleri ve Beklentileri”. **Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 4, (3), 83-90.
- ŞİŞKO, M. ve DEMİRHAN, G. (2002). “İlköğretim Okulları ve Liselerde Öğrenim Gören Kız ve Erkek Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumları”. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 23, 205-210.
- TALİMCİLER, A. (2006). “İdeolojik Bir Meşrulaştırma Aracı Olarak Spor ve Spor Bilimleri”. **Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri Dergisi**, Cilt:1 Sayı:2 Ankara.
- TAMER, K. (1988). **Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi**. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:200, Açık Öğretim Fakültesi Yayını No: 101, Eskişehir.
- TAMER, K. ve A. PULUR. (2001). **Beden Eğitimi ve Sporda Öğretim Yöntemleri**. Ankara: Kozan Ofset Matbaacılık.
- TAŞKESEN, A. (2003). “Sosyalleşmede Ailenin Rolü”, **Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi**, sayı: 5, s.25, Sakarya.
- TAŞMEKTEPLİGİL, Y. (1995). **Sporun Yaygınlaştırılmasında Semt Sahalarının Etkileri**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- TAŞMEKTEPLİGİL, M. Y. İMAMOĞLU, O. (1996). **Türkiye’de Kültürel Yapının Spora Etkisi Üzerine Düşünceler**, cilt 1, sayı 1, Ocak, s. 43-46. Ankara.
- TAVŞANCIL, E. (2002). **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- TEL, M. ÖCALAN, M. ve YAMAN, M. (2000). “Teakwandocuların Bu Spor Tercih Etme Nedenleri ve Sosyo-Ekonomik Durumları”. **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:3, Sayı:3, Kasım, s.123.**
- TEZCAN, M. (1977). **Boş Zamanlar Sosyolojisi.** Ankara.
- TEZCAN, M. (1984). **Eğitim Sosyolojisi,** Ankara: Çağ matbaası.
- TEZCAN, M. (1991). **Gençlik Sosyolojisi Yazıları,** Ankara: Gündoğan Yayınları.
- TEZCAN, M. (1994). **Eğitim Sosyolojisi,** Ankara: Zirve Ofset.
- THEBERGE, N. (2000). “Gender and Sport”, in: J. Coakley and E. Dunning (Ed.) **Handbook of Sport Studies** (London:Sage).
- TİRYAKİ, M.Ş. ve Moralı, S. (1993). “Sportif Katılımın Liseli Sporcuların Benlik Saygısı Üzerine Etkisi”. **Spor Bilimleri Dergisi, 3, (1), 1-9.**
- TİRYAKİ Ş.(2002). **Spor Psikolojisi,** Mersin: Eylül Yayınları.
- TOLAN, B. (1987). **Toplum Bilimlerine Giriş.** Kalite Matbaası, (2. Baskı), Ankara s:231.
- TOLON, B. İsen, G. ve Batmaz, V. (1991). **Sosyal Psikolojisi.** (1. Baskı), Ankara: Adım Yayıncılık.
- TOPRAKÇI, E. (2002). **Eğitimin Bilimsel Temelleri. Eğitim Üzerine** Birinci Basım. Ankara: Ütopya Yayınları.
- TOPSES, G. (2004). Ergenlik Döneminde Gelişim. **Gelişim ve Öğrenme.** (İkinci Baskı). Ataman, A. (Ed.) Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- TREANOR, L., GRABER, K., HOUSNER, L. AND WIEGAND, R. (1998). “Middle School Students Perceptions of Coeducational and Same-Sex Physical Education Classes”. **Journal of Teaching in Physical Education, 18, 43-56.**
- TURAN. İ, (1977). **Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış.** İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, 389, İstanbul.
- TURHAN, M. (2002). **Kültür Değişmeleri.** İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- ULUĞTEKİN, S. (1991). **Hükümlü Çocuk ve Yeniden Toplumsallaşma,** Bizim Baro, Ankara.
- UNESCO. (1984). **Milletlerarası Beden Eğitimi ve Spor Yasası.** B.T.G. Yayını, Ankara.
- ÜLKEN, H. Z. (1969). **Sosyoloji Sözlüğü.** İstanbul: Talim Terbiye Dergisi Yayınları.

ÜNVER, Ö. (1986). “**12-14 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları**”. Nirun, N. (Ed.) Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Matbaası.

VARIŞ, F. (1968). “**Ergenin Gelişimine Etki Yapan Kültürel Faktörler**”, Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayını, No:5, Ankara.

VARIŞ, F. (1990). **Eğitim Bilimlerine Giriş**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını. Ankara.

VOİGT, D. (1998). **Spor Sosyolojisi**. (Çev. Ayşe Atalay). İstanbul.

WATHINS, D. REGMİ, M. (1989). **Participation In Sport: A Nepalese Investigation, Perceptual**.

WILLIAM, L. (2000). **Çocuk Çocuğunuzu Keşfedin**. İstanbul: Hayat Yayınları.

WWW.sporbilim.com/12.11.2006

YAMAN M, YAAN, T. TÜRKMEN, M. (2003). “Sporun Üniversite Adayı Öğrencilerinin Ataklık ve Pratik Olma Kişilik Özellikleri Üzerine Etkisi,” **Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, s.16. Sakarya.

YAVUZER H. (2000). **Eğitim ve Gelişim Özellikleri İle Okul Çağı Çocuğu**, İstanbul: Remzi Kitapevi.

YAZGAN, B. BİLGİN, M. ve ATICI M. (2005). **Gelişim Psikolojisi**. Çocuk ve Ergen Gelişimi, Adana: Nobel Kitapevi.

YETİM, A. A. (2000). “Sporun Sosyal Görünümü”, **Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Sayı 1, Cilt 5.

YETİM, A. A. (2005). **Sosyoloji ve Spor**. Yaylacık Matbaası. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

YETİM, A. A. YILDIRAN, İ. (1996). “Orta Öğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma”, **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3, Ankara.

YETİM, A. ve GÖKTAŞ, Z. (2000). “Gençliğin Spora Yönlendirilmesinde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmelerinin Rolü ve Önemi”. . **II. Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu**. 10-12 Mayıs, Çanakkale.

YILDIRAN, İ. KARAKÜÇÜK, S. İMAMOĞLU A.F. EKENCİ, G. (1993). “Beden Eğitimi ve Spor Öğrenimi Veren Yüksek Öğrenim Kurumlarının Öğretim Programlarının Toplumsal Beklentilere Uygunluk Düzeyleri Bakımından Analizleri”. **Eğitim Dergisi** Sayı:3. Ankara.

- YILDIRAN, İ. YETİM A. A. ve ŞENEL, Ö. (1996). “Farklı Cinsiyetteki Lise Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersinden Beklentileri”, **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, Ankara.
- YILDIRAN, İ. YETİM A. A. (1996). “Ortaöğretimde Beden Eğitimi Dersinin Öncelikli Amaçları Üzerine Bir Araştırma”, **Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, cilt 1, sayı 3, Ankara.
- YILMAZ, B. (2006). **Doğa Sporlarına Katılımın Sosyal Bütünleşmeye Etkisi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YILMAZ, H. (1998). **Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme**. (Üçüncü Baskı). Konya: Mikro Basım Yayın Dağıtım.
- YILMAZ, Z. (2002). **Kütahya İli Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Serbest Zaman Faaliyetlerinin Dağılımı ve Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1990). **Gençlik Çağı**. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.
- ZORBA, E. TEKİN, A. ÖZDAĞ, S. AKÇAKOYUN, F. (1997). “Egzersiz Programlı Kamp Yaşantısı ve Özsaygı İle İlişkisi”, **Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, Özen Matbaacılık, cilt 1, sayı 4, Ankara.

EK 1. Anket Formu

Sevgili Öğrenciler;

Bu anket Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında yapmakta olduğum doktora programı gereğince yapılmaktadır. Tez Konusu “Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmelerinde, Sporun Etkileri” dir. Elde edilen bulgular kesinlikle başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim.

Gonca Korucu Aytan

A.Demografik Özellikler

1. Cinsiyetiniz? 1) Erkek () 2) Kız ()

2. Yaş grubunuz? 1) 13-14() 2) 15-16() 3) 17-18() 4) 19-20()

3. Ortaöğretim türü? Sınıfınız 1 () 2 () 3 () 4 ()

4. Okuduğunuz alan?

	Hiç okul okumamış yada okur-yazar değil	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite
5. Annenizin eğitim durumu					
6. Babanızın eğitim durumu					

Anne ve babanızın mesleği	7. Anne	8. Baba
1) İşçi		
2) Çiftçi		
3) Memur		
4) Esnaf – tüccar		
5) Serbest meslek		
6) Ev hanımı		
7) Çalışmıyor		
8) Diğer		

9. Ailenizin aylık gelir düzeyi?

1) Çok Kötü () 2) Kötü () 3) Orta () 4) İyi () 5) Çok İyi ()

10. En uzun süre nerede ikamet ettiniz?

1) Büyükşehir () 2) İl merkezi () 3) İlçe merkezi () 4) Kasaba () 5) Köy ()

B. İlgi Alanları İle İlgili Sorular

11. Herhangi bir spor yapıyor musunuz? 1Evet () 2Hayır()

12.İlgilendiğiniz Spor Branşları ve Düzeyini Belirtiniz (Çoklu Cevap Verilebilir)			
BRANŞLAR			
1Futbol			
2Basketbol			
3Voleybol			
4Atletizm			
5Tenis			
6Cimnastik			
7Kayak			
8Masa tenisi			
9Badminton			
10Halk oyunları			
11Yüzme			
12Boks			
13Güreş			
14Tekwando			
15Doğa sporları			
16Diğer(belirtiniz).....			

13. İlgilendiğiniz spor branşını hangi sıklıkla yaparsınız ?

1) Hafta içi her gün() 2) Haftada üç gün() 3) Sadece hafta sonları() 4) Ara sıra()

14. İlgilendiğiniz spor dalını nasıl yapıyorsunuz?

- 1) Kulüp bünyesinde antrenör gözetiminde ()
- 2) Bir arkadaş grubuyla birlikte ()
- 3) Bir beden eğitimi ve spor öğretmeni gözetiminde ()
- 4) Bireysel olarak-program dahilinde ()
- 5) Bireysel olarak - program yapmaksızın ()
- 6) Diğer (belirtiniz).....

15. Belirli bir spor branşı ile ilgilenme amacınız nedir?

- 1) Kişisel gelişim ()
- 2) Sağlıklı yaşam ()
- 3) Mesleki - kariyer ()
- 4) Sosyokültürel aktivitelere katılma - paylaşım ()
- 5) Kişisel beceri ve yetenek ()
- 6) Diğer (belirtiniz).....

16. İlgilendiğiniz spor branşını seçmede aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- 1) Kişisel tercihim ()
- 2) Aile bireylerim ()
- 3) Beden eğitimi ve spor öğretmenim ()
- 4) Başarılı ve ünlü sporcular ()

17. İlgi alanlarınız?

- 1) Kitap-dergi () 2) Sinema () 3) Tiyatro () 4) Müzik () 5) Bilgisayar () 6) Diğer ()

18. Tiyatro ve sinema gibi eğlencelere en çok kiminle gidersiniz?

- 1) Yalnız () 2) Erkek arkadaşım/ kız arkadaşım () 3) Erkek ve kız arkadaş grubumla ()
- 4) Sadece erkek arkadaş grubumla/ sadece kız arkadaş grubumla () 5) Aile üyeleri ile ()

19. Ne tür kitaplar okursunuz?

- 1) Polisiye(Suç)-Macera () 2) Aşk-Romantik(Komedi-Dram)() 3) Tarihî-coğrafi(Belgesel)()
- 4) Dinî () 5) Siyasi () 6) Bilim kurgu () 7) Diğer ()

20. Ne tür filmler izlemeyi seversiniz?

- 1) Polisiye(Suç)-macera () 2) Aşk-romantik(Komedi Dram)() 3) Tarihî-coğrafi(Belgesel)()
- 4) Dinî () 5) Siyasi () 6) Bilim kurgu () 7) Diğer ()

C. Sosyalleşme İle İlgili Sorular		1	2	3	4	5
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle
1	Olabilirdiğince kalabalıktan uzak kalmayı tercih ederim.					
2	Toplum içerisinde insanlarla iletişim kurmada seçici davranırım.					
3	İnsanlar toplum içerisinde benimle kolayca diyalog kurabilirler.					
4	Toplumsal olaylarda genellikle topluma liderlik yaparım.					
5	Her türlü sosyal etkinliklere katılmaktan hoşlanırım.					
6	Toplum içerisinde insanlarla tartışmaktan ziyade insanlara yardım etmeyi tercih ederim.					
7	Toplumsal olaylarda toplumu yönlendirmekte başarılıyım. (Örneğin sönük geçen bir toplantıda yol gösterici rolü)					
8	Yeni tanıştığım insanlarla diyalog kurmaktan çekinirim.					
9	Toplum içerisinde çoğunlukla kendimi yalnız hissedirim.					
10	Toplum içerisinde başkaları ile kolaylıkla iletişim kurarım.					
11	Toplumsal etkinliklere katılan insanlar kendisiyle barışık olur.					
12	Toplumsal etkinliklere katılım ile kişisel beceri ve yeteneklerimi keşfedebilir ve ifade edebilirim.					
13	Toplum içerisinde sevdiğim insanlarla birlikte olduğumda keder ve dertlerimi unuturum.					
14	Toplumda insanların özgürce davranmalarına izin verilse toplumun daha iyi olacağı kanısındayım.					
15	Toplumsal kurallara uymayan insanları haklı görmem.					
16	Toplumsal değerlere bağlı bir kişiliğe sahip birisiyim. (gelenek, töre, inançlar)					
17	Toplumsal değerlere aykırı davranan bireylerin davranışları beni rahatsız eder.					
18	Toplumsal uzlaşmayı bozan davranış sahiplerine hoşgörülü davranmam.					
19	Aileyle ilgili kararların alınmasında katkıda bulunurum.					
20	Aile büyüklerinin kararlarına her zaman itaat etmekten hoşlanmam.					
21	Ailem benim fikir ve davranışlarıma her zaman hoşgörülü davranır.					
22	Ailenizin değer yargıları ile toplumun değer yargıları arasındaki farklılık beni fazla etkilemez.					
23	Ailem arkadaş çevremi belirlemede etkin rol oynar.					
24	İnsanların benim davranışlarımı yargılamaya ya da yönetmeye çalışmasından rahatsız olurum.					
25	Okul farklı kültürdeki insanların tanışmasını ve böylece toplumsal bütünleşmenin etkin faktörüdür.					
26	Okul bireyin, toplumsal ve kişisel değerlere saygının benimsenmesinde önemli rol oynar.					
27	Toplumsal aktivitelere katılmakta yaş, cinsiyet ve inanç vb ayrım yapmaktan hoşlanmam.					
28	Toplum içerisinde başkalarının ihtiyacı olduğu zaman kendime ters düşse de o davranışı yaparım.					
29	Yeni insanlarla tanışıp sosyal aktiviteler yapmaktan hoşlanırım.					
30	Okul farklı insan grupları arasında toplumsal diyalogun ilk adımıdır.					
31	Farklı kültürdeki değer anlayışlarına saygılı davranmayı tercih ederim.					
32	Herkes kültür ve değerlerini özgürce yaşayabilmeli ve ifade edebilmelidir.					
33	Farklı kültür anlayışları toplumsal barışın temel dinamiğidir.					
34	Bizi diğer kültürlerden farklı kılan değer; farklı kültürlerin barış ve uyum içerisinde yaşamasıdır.					

D. Spor ve Sosyalleşme İle İlgili Sorular		1	2	3	4	5
		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	İlgilendiğim spor dalını seçmede kişisel ilgim ve yeteneğim belirleyicidir.					
2	Kendimi daha çok bireysel sporlarda başarılı bulurum.					
3	Spor alanında bir şey yapmaya karar verirsem başkalarının düşüncelerinden etkilenmem.					
4	Her yaş grubunda ve cinsiyette ve gelir seviyesinde insanlarla spor yapmaktan hoşlanırım.					
5	Spor aktivitelerinde başkalarını memnun etmek için kendime ters düşen davranışlar yapmam.					
6	Diğerleri tarafından spor aktivitelerinde beğenilip sevmek benim için önemli değildir.					
7	İnsanlar beni spor aktivitelerinde daha kolay tanıyabilirler.					
8	Hayatımdaki en büyük zevklerden birisi tanımadığım insanlarla spor yapmaktır.					
9	Takım sporlarının yapıldığı spor faaliyetlerinde kendimi yalnız hissederim.					
10	Duygularımı spor aktiviteleri boyunca kontrol altında tutmaktan hoşlanmam.					
11	Takım olarak yapılan spor aktivitelerinde grubun lideri olurum.					
12	Takım sporlarında takımı yönlendirmekte başarılıyım.					
13	Spor yapan bireyler kendi kendisiyle barışık olur.					
14	Spor aktivitelerinde tartışmaktan ziyade çözmeyi tercih ederim.					
15	Spor aktivitelerinin organize edilmesinde katkıda bulunurum.					
16	Her türlü spor aktivitelerine katılmaktan hoşlanırım.					
17	Diğer insanlar beni reddedecek olsa dahi haklarımı savunurum ve doğruyu söylerim.					
18	Takım sporları ile ilgili faaliyetleri tercih ederim.					
19	Spor toplumlar arası sosyal bütünleşmeyi sağlar.					
20	Spor aktivitelerinde kendimi daha özgür ifade ederim.					
21	Spor ve spor aktiviteleri toplumsal bütünleşmeyi sağlar.					
22	Spor aktivitelerinde kurallara uymayan davranışlar hoşgörülü karşılanabilir mi (küfür centilmenlikten uzak hareketler)					
23	Bir grubun üyesi olmaktansa, kendime özgü bir değer yapısına sahip birey olmayı tercih ederim.					
24	Spor insanlar arası iletişime olumlu katkılar sağlar.					
25	Her türlü spor faaliyetine ve spora kolayca uyum sağlarım.					
26	Spor faaliyetlerinde başkaları ile daha kolay iletişim kurarım.					
27	Spor eğitimi topluma faydalı bireyler yetiştirilmesinde önemli rol oynar.					
28	Spor bireysel yeteneklerin keşfedilmesini sağlar.					
29	Spor insanlara karşı olumlu duygular geliştirilmesini sağlar.					
30	Sevdiğim insanlardan ayrı olmak benim için zordur.					
31	Boş zamanlarımı diğer insanlarla birlikte geçirmekten hoşlanırım.					
32	Arkadaşlarla birlikte spor yapmaktan hoşlanırım.					
33	İlgilendiğim spor dalını seçmede ailem ve çevrenin etkisi belirleyicidir.					
34	Diğer insanlara yardım etmeyi, onların bana yardım etmesinden daha çok tercih ederim.					
35	Bireysel hareketlerden ziyade diğer insanlarla hoş zaman geçirecek aktiviteler yapmayı tercih ederim.					